

de lichte voorde

periodiek van de
VERENIGING VOOR OUDHEIDKUNDE TE LICHTENVOORDE

No. 62
April 2011
ISSN: 0927-6688

De Lichte voorde is een halfjaarlijkse uitgave van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde. De vereniging stelt zich ten doel het onderzoek naar de geschiedenis van de voormalige gemeente Lichtenvoorde in de breedste zin van het woord te stimuleren en te bevorderen.

Redactie: Frits van Lochem, Frans Bonnes, Henk Hanselman en Arnold Pluimers

Tekstcorrectie: Antoon Driessen en Nic Adema

Vormgeving: Henk Hanselman en Benny Lammers

Druk: McWinDo's print- en copyservice, Lichtenvoorde

Bij de afbeelding op de voorkant

Drie weken na de oprichting van de Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde werd opgericht de Stichting Zwembadaccommodatie Lichtenvoorde, die als taak kreeg de totstandkoming van een zwembad te bevorderen (22 nov. 1971). Het nieuwe binnen- en buitenbad werd op 10 mei 1975 officieel geopend, onder de voorlopige naam Combibad Lichtenvoorde. Later kreeg het de naam 't Meekenesch.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de auteur.

Inhoud nummer 62

<i>Frits van Lochem</i> Voorwoord	2
<i>Hans Tijdink</i> Samen veertig jaren actief voor de toekomst van het verleden	3
<i>Henny Bennink</i> De Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde veertig jaar	5
<i>Frits van Lochem</i> Straatbeelden 1971 en 2011	28
<i>Arnold Pluimers</i> Exportslachterij Vos	32
<i>Quirij Visscher</i> Aalten en Lichtenvoorde zijn enclaves, geen ‘naobers’	46
<i>H.G. Nijman</i> Lichtenvoordse archieven op internet	50
<i>Gerard Willemsen</i> Vanuit het midden, vervolg periodiek nr. 61	52
Kadastrale atlas waardevol kwaliteitsproduct	59
<i>Gerard Eppingbroek</i> Ons zoekplaatje	60

Voorwoord

Door Frits van Lochem,
Redactie-coördinator

Voor u ligt periodiek nr. 62 van de Lichte voorde, de eerste in ons jubileumjaar. Dit jaar bestaat onze vereniging 40 jaar. Daar ga ik verder niet op in, want van onze voorzitter Hans Tijdink zult u daarover een bijdrage aantreffen in dit nummer. Verder zal Henny Bennink een uitgebreid artikel wijden aan de voorbije jaren van onze vereniging.

Al jaren geleden werd ons een fotocollectie geschonken door oud-inwoner Carolus Pieters, die in zijn studiejaren foto's heeft genomen van het centrum van Lichtenvoorde. Dat is rond 1971 geweest en dus uit de tijd van de oprichting van de Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde.

Vanuit dezelfde posities heeft Theo Withag recentelijk foto's gemaakt en zowel de oude als nieuwe foto's zijn van enige toelichting voorzien. In deze periodiek zijn er een aantal opgenomen onder de titel Straatbeelden 1971 en 2011.

Verder hebt u al bericht gehad van de boeken die wij in dit jubileumjaar kunnen uitreiken. Hierbij wil ik nog wel even Aloys en Peter Roemaat hartelijk bedanken voor de medewerking met name aan het gedurende ongeveer een halfjaar opslaan van een grote partij boeken alsook Bart Wopereis en Irene Waalder die een partij boeken in hun woning hebben opgeslagen.

Onze redactiecommissie is uitgebreid met Marcel van den Hoven, die Henk Hanselman ondersteunt met de lay-out en het drukklaar maken van de periodiek.

Veel leesplezier toegewenst!

P.S.

Wie interessante artikelen weet voor onze periodiek die betrekking hebben op gebeurtenissen of ontwikkelingen in het verleden, laat het ons weten. Bij voorbaat onze dank !

Samen veertig jaren actief voor de toekomst van het verleden

Door J.A.M. (Hans) Tijdkink, voorzitter Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde

Verschillende keren heb ik jongeren de vraag horen stellen waarom ze op school eigenlijk geschiedenis moeten leren en wat het nut is van oudheidkundige verenigingen. Het gaat immers allemaal over dingen die gebeurd zijn en 'oude' mensen.

Wat moet je ermee, we leven immers nu? Waar het allemaal over gaat vind je in oude boeken, in musea of in archieven. Op een jonge leeftijd, wanneer je bezig bent met jezelf om jouw plaats in de gemeenschap te ontdekken, is geschiedenis geen belangrijk onderwerp om je mee bezig te houden. Wanneer je echter in contact komt met iemand, een leerkracht, familielid, bekende of zo maar bij gelegenheid van iets waardoor die plaatjes, verhalen, voorwerpen uit het verleden een zekere spanning of emotie gaan oproepen, dan wordt het verleden interessant en ontstaat er een verbinding tussen de tijd van nu en de voorbije tijd. Dan is de kans groot dat het verleden nieuwsgierig maakt, gaat leven en men zich er zelfs, hoe ouder men wordt, nog meer in gaat interesseren.

Wanneer de belangstelling eenmaal gewekt is, ontdekt men allerlei dingen en gaat men op ontdekkingsreis omdat het gevondene vaak nieuwe vragen oproept. Door mensen en zaken in een historisch perspectief te zetten, kan men een beredeneerd oordeel geven over allerlei zaken, die in de samenleving van nu spelen.

De oude plaatjes, voorwerpen en bronnen geven verklaringen voor maatschappelijke ontwikkelingen, voor het handelen van mensen en de opbouw van de gemeenschap anno nu. Veel mensen vinden door geschiedenis en in verenigingen als de onze ontspanning en ervaren het als een verrijking wanneer ze meer van de historie van de eigen familie, de woonplaats of land te weten komen.

Het verleden wordt daardoor meer dan alleen maar voorbije werkelijkheid.

De ontdekkingsstocht in het gebied van wat er niet (helemaal) meer is, brengt voor velen met zich mee de constatering dat allerlei vragen toch onbeantwoord blijven en wij veelal interpreteren vanuit onze (ook steeds veranderende) gezichtshoek.

Veel bronnen die wij ter beschikking hebben zijn (nog) niet volledig, zodat dezelfde feiten door de een weer anders gehoord worden dan door de ander. Op zoek naar het verleden wordt een ontdekking van het heden en hierdoor zal voor de toekomst ook eens gaan gelden dat de tijd van nu de goede oude tijd genoemd wordt.

Het is duidelijk dat de laatste jaren de belangstelling voor o.a. de plaatselijke geschiedenis, de familie-geschiedenis is toegenomen. Terug naar de roots. Of dit een gevolg is van de snellere veranderingen, de tv-documentaires, de moderne communicatiehulpmiddelen?

We zien overal de vraag naar de eigen canon, het zoeken naar de geheimen in de bodem, naar het verborgen verleden, de belangstelling voor plaatjes van toen en de stambomen. Komt dit door de komst van meer vrije tijd, de groter wordende groep ouderen en/of omdat onze samenleving steeds ingewikkelder, individualistischer wordt en we op zoek zijn naar dat wat ons bindt?

In onze gemeenschap is de Vereniging voor Oudheidkunde nu 40 jaar actief op het terrein van de historie van vooral Harreveld, Lichtenvoorde, Lievelede en Vragender.

Mede dankzij de vereniging is er binnen onze gemeenschap een plek waar mensen, die zich bezig houden met de plaatselijke geschiedenis, elkaar kunnen treffen.

Op allerlei manieren wordt in onze vereniging, binnen de verschillende werkgroepen en door individuele leden aandacht geschonken aan het verleden. Kennis wordt verzameld en gedeeld. Bronnen worden opgespoord en waar mogelijk worden de geheimen van de bodem blootgelegd en is er bijzondere aandacht voor het behoud van de eigen woordenschat in ons lokale dialect.

Door individuen, instellingen en overheid wordt een beroep gedaan op onze vereniging, waardoor de vereniging op diverse plaatsen en bij diverse gebeurtenissen/evenementen actief is en adviseert. Ze

organiseert lezingen, excursies en de uitgegeven periodieken worden goed gelezen.

Veel aandacht wordt geschonken aan het verzamelen van informatie en het vastleggen van de eigen geschiedenis, maar ook het in beeld brengen van de tijd van nu om bewaard te blijven voor hen die na ons komen, zodat zij dan ook kunnen verhalen over de tijd van toen.

2011: een jubileumjaar voor de Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde. Het is zeker de moeite waard om daarbij stil te staan. Wij willen dit jubileum niet groots vieren, gelet op de financiële positie waarin onze samenleving en daarmee ook onze vereniging zich bevindt. Wel bijzondere activiteiten en een terugzien.

Het is de inzet van veel personen geweest die dit jubileum mogelijk hebben gemaakt. Dank aan de werkers van het eerste uur en de vele volgers voor alles wat zij ontplooid, verzameld en bewaard hebben. Belangrijke informatie kan hierdoor worden doorgegeven, mede door gebruik te maken van de moderne communicatiemiddelen.

In de vereniging ontmoeten mensen en tijden elkaar en zien we hoe plaatsgenoten in de voorbije tijd een gezicht hebben gegeven aan onze gemeenschap. Het zijn de vele vrijwilligers die deze nalatenschap opbouwden en hebben doorgegeven aan de volgende generatie waardoor de geschiedenis geen optelsom is geworden van feitelijkheden uit een dood verleden, maar een onderdeel is gaan worden van de toekomst.

Van de inspanning van hen die ons voorgingen maken wij nu gebruik. Bekende personen met namen die verbonden blijven met onze vereniging en gemeenschap.

Hopelijk blijven we binnen onze gemeenschap nog jaren mensen houden die als (flex-)vrijwilligers willen werken voor onze vereniging. Door inspannen, ontspannen t.b.v. van het in herinnering houden van ons verleden. Opkomen voor dat wat een vertrouwde plaats heeft in onze gemeenschap. De fakkel doorgeven naar het volgende jubileum als bouwers, sjouwers, praters en verzamelaars van en voor de vereniging. Het blijven samenvoegen en verzamelen van sporen van mensen in hun zijn, doen en laten. Een vereniging waarin nog vele jaren mensen - jong en oud - ook bereid blijven zich in te leven in de gedachte- en leefwereld van andere mensen en tijden.

1971-2011

De Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde veertig jaar

Een korte terugblik

Door Henny Bennink

Inleiding

Midden in een turbulente tijd waarin vele sociale veranderingen plaatsvonden - denk maar eens aan de vele protestmarsen die door allerhande groeperingen in den lande werden gehouden - werd in Lichtenvoorde de oudheidkundige vereniging opgericht. We zeggen daarmee niet dat die vereniging een gebundelde verzameling van mensen was die de bestaande sociale structuren in Lichtenvoorde radicaal wilden veranderen. Nee, verre van dat, al werd in het prille begin wel in bedekte termen geprotesteerd tegen de gevolgen van die sociaal-economische ontwikkeling. Het beleid van de opeenvolgende gemeentebesturen van na 1945 was namelijk om meerdere redenen voor een belangrijk deel gericht op de economische expansie. Dat beleid had uiteraard verregaande consequenties op andere aandachts- en beleidspunten, waar we in een andere paragraaf iets dieper op ingaan, zij het kort.

Berend Kok, de oprichter van de vereniging.

De man die het eerst met het idee op de proppen kwam om een oudheidkundige vereniging op te richten, was Berend Kok¹, met wie wij op dinsdag 1 februari van dit jaar (2011) in zijn woning in Lonneker een aangenaam gesprek hadden.

Berend Kok, een neerlandicus, kon zich de gebeurtenissen van ruim veertig jaar geleden nog goed voor de geest halen, en vertelde erover met veel kennis van zaken.

Veel van zijn opgediepte verhalen zit als een rode draad verweven in dit artikel, aangevuld met informatie uit het archief van de vereniging, dat, voor wat betreft de eerste jaren, ook van hem afkomstig is; hij was namelijk de eerste secretaris. Voor die mondelinge en schriftelijke informatie zijn we hem veel dank verschuldigd.

Het exact reproduceren van veertig jaar verenigingsgeschiedenis achten wij zinloos. Naast een beschrijving van het comité van oprichting en daarna de feitelijke oprichting van de vereniging, hebben wij gemeend om,

telkens in het kader van de tijd waarin het gebeurde, een aantal interessante gebeurtenissen te moeten beschrijven. Meestal vonden die plaats in de 'eerste levensjaren' van de vereniging. De onderwerpen uit die periode, die een langere tijd besloegen, laten we vanzelfsprekend doorlopen. Met dit gegeven als uitgangspunt leveren wij u graag over aan de volgende paragrafen.

Lichtenvoorde van 1945 tot 1970

De handel en industrie had in de tweede helft van de bezetting erg geleden onder het juk van de Duitsers. Zij beschouwden in die tijd Nederland immers als hun wingewest. Alles was erop gericht om

¹ Berend C.A.A. Kok (*1947).

de oorlogsmachine in de Heimat draaiende te houden. Dat hield in dat veel van wat hier werd geproduceerd naar Duitsland werd vervoerd, en zeker niet altijd tegen betaling. Zelfs de productiemiddelen (machines en dergelijke) en mankracht (arbeidsinzet) werden in een later stadium naar onze oosterburen vervoerd.

De schaarste aan allerhande goederen die hierdoor ontstond, was groot.

Na de bevrijding moesten alle krachten gebundeld worden om onze industrialisatie weer op het peil van voor de bezetting te brengen.

Een ander negatief fenomeen dat uit die tijd dateert was de woningbouw. Omdat die in 1943 nagenoeg tot stilstand was gekomen, was de vraag naar woningen na de bevrijding bijzonder groot en bleef dat in de jaren die volgden, vooral tussen 1949 en 1952, toen tienduizenden (huwbare) soldaten hun dienst in Nederlands-Indië erop hadden zitten en repatrieerden.

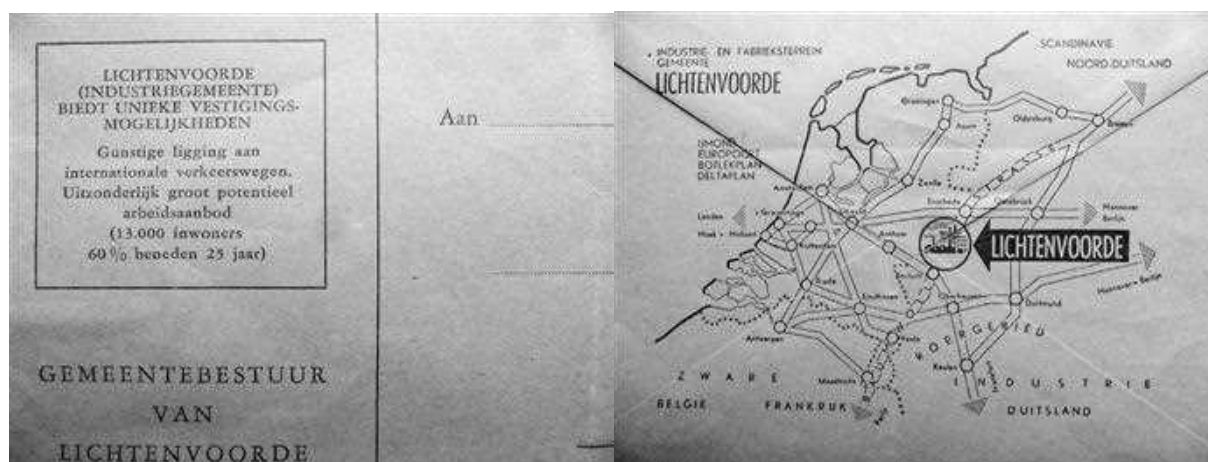
De meeste trouwlustige paartjes moesten zich in die tijd tevreden stellen met een paar gehuurde kamertjes op een bovenverdieping. Een alternatief was het inwonen bij de ouders, dan wel een gehuwde broer of zuster. Het grote gebrek aan woonruimte werd in die tijd - volkomen terecht - als volksvijand nummer een bestempeld.

In de wederopbouw, grofweg de periode 1945-1955, trachtte de overheid het onderkende probleem van de opgelopen woningnood te lijf te gaan door zoveel als maar enigszins mogelijk was woningen te bouwen.

Kort na de bezetting werd aan de Op den Akker, toen nog een zandweg, de eerste serie zogenoemde naoorlogse woningen gebouwd, gevolgd door woningen aan de Dr. Besselinkstraat, de Bronckhorststraat (toen nog Ringweg genoemd) en andere straten.

Particulieren hielpen de overheid door schuurtjes en dergelijke met eenvoudige middelen bewoonbaar te maken en die te verhuren. Ondanks dat sommige noodwoningkjes slecht van kwaliteit waren, stonden ze in die tijd nooit lang leeg. Heel geleidelijk kreeg eenieder zijn stek. De consequentie van 'Lichtenvoorde in de steigers' was dat het geboortecijfer in korte tijd omhoog vloog.

Burgemeester Frans Waals, die waarnemend burgemeester Daalderop² was opgevolgd, kreeg in de jaren vijftig van de vorige eeuw al snel in de gaten dat de bevolkingsgroei van Lichtenvoorde bovengemiddelde vormen had aangenomen. Dat eiste voor de toekomst in de eerste plaats arbeidsplaatsen en in de tweede plaats - ook kinderen worden volwassen - woningen. De burgemeester werd in zijn visie gesteund door vakbondsman en raadslid Herman Olijslager³, die tot eenzelfde constatering was gekomen. Ook hij voorzag dat het bestaande bedrijfsleven op termijn al die aanstormende arbeidskrachten niet aan een baan kon helpen. Nu al zochten en vonden veel Lichtenvoordse mannen en vrouwen werk in de omliggende plaatsen, voornamelijk in Winterswijk, waar de textielindustrie floreerde en veel handen nodig had om de orders de deur uit te krijgen. De oplossing: een beleid maken dat gericht is op het werven van industrieën.

Fragment van de adreszijde, links, en de achterkant van de op pagina 7 genoemde enveloppe.

² Johannes Nicolaas Maria Daalderop (1907-1971).

³ Hermanus Gradus Johannes Olijslager (1892-1967).

Aangetrokken door het wervingsbeleid van het gemeentebestuur, kwamen in betrekkelijk korte tijd enkele fabrikanten naar Lichtenvoorde, waar zij met het gemeentebestuur onderhandelden over de voorwaarden om er een fabriek of dependance te vestigen. Die voorwaarden waren ten aanzien van het werven van personeel, vooral in de toekomst, uiterst gunstig, want elke aspirant-ondernemer werd door de gemeente geattendeerd op het arbeidspotentieel dat Lichtenvoorde bezat. Zelfs op de lichtbruine enveloppen van de uitgaande correspondentie ter afwikkeling van de zaken van de gemeente met de ondernemers, kwam dat opmerkelijke stukje reclame voor. We willen u een afbeelding van die bijzondere enveloppe niet onthouden. (*zie vorige pagina*)

Van de dertienduizend inwoners die Lichtenvoorde telde, was zestig procent jonger dan 25 jaar. Het geboortecijfer werd in die wervingstekst subtiel verhuld en de veel gehoorde term 'geboorte-explosie' werd ook vermeden. Of die reclame veel aspirant-industriëlen over de streep heeft getrokken om zich in Lichtenvoorde te vestigen, is niet bekend, ook niet meetbaar. Doch als men naar het bedrijventerrein van nu kijkt, staat het onomstotelijk vast dat die reclame wel degelijk haar vruchten heeft afgeworpen, er zijn namelijk veel vestigingen uit andere plaatsen bijgekomen. Doch ook de bestaande industrieën lieten zich niet onbetuigd. Elk jaar hadden ze meer mankracht nodig om aan de vraag naar hun producten te voldoen.

Had in de eerste helft van de wederopbouw Lichtenvoorde nog een reserve aan arbeidskrachten, in de tweede helft van die wederopbouw was het omgekeerde het geval; de Lichtenvoordse bedrijven moesten nu arbeiders uit de omliggende plaatsen werven, die met bussen werden opgehaald. Daarenboven stichtten enkele Lichtenvoordse inwoners bedrijfjes die in korte tijd tot bedrijven uitgroeiden. Die trend zette zich voort tot 1970, de afgebakende tijd in deze paragraaf. Dat in die periode een van de bedrijven wegens gebrek aan een opvolger opgehouden had te bestaan - de schoenfabriek die H.B. Sterenborg⁴ had gesticht - kon de vraag naar arbeidskrachten niet remmen. Zelfs in de in economisch opzicht zwakke perioden tussen twee hoogconjuncturen, zeg maar een pas op de plaats of een stapje terug, kon de vraag naar arbeidskrachten niet drukken.

De gemeente groeide mee, nieuwe straten werden aangelegd, die weldra aan beide zijden waren omzoomd door woningen. Dat bleek telkenmale niet voldoende te zijn, met het gevolg dat er woonwijken werden geprojecteerd die - het wordt misschien eentonig - binnen de gestelde termijn waren volgebouwd. Verstedelijking, misschien een te groot woord voor het dorp Lichtenvoorde, maar toch, eist herstructurering, vooral als de materiële welvaart snel groeit. Langzaam maar zeker nam het autobezit toe en werden winkels, bedrijven en instellingen door het eeuwenlange en bijna onveranderde stratenpatroon in het centrum moeilijker bereikbaar. Inherent aan het toenemende verkeer was de vraag naar parkeerruimte.

Om op de dagelijkse gang van zaken in het dorp in te spelen, keek het gemeentebestuur begerig naar de oude, historische panden in het centrum, waarvan de ondergrond na afbraak van die gebouwen een andere functie kon krijgen. We doen evenwel niet voorkomen dat het enkel om parkeergelegenheid ging, het ging ook om andere bestemmingen, waarvan herstructurering van wegen en straten en het bouwen van nieuwe panden er een paar zijn. Dat nam niet weg dat de sloopkogel constant op de loer bleef liggen.

We moeten hier nog aan toevoegen dat het gros van de Lichtenvoorders zeker een goed historisch besef had. Ze zagen de afbraak van oude, bekende panden met lede ogen aan, maar verzuimden om bijtijds actie te ondernemen. Is hen dat kwalijk te nemen? Als je het genuanceerd bekijkt niet! Ter illustratie een voorbeeld: Dina Bennink⁵, gehuwd met J.B. Krabben⁶, woonde tot aan haar overlijden in een historisch pand aan de Rentenierstraat, een oude, kleine dorpsboerderij. Nadien heeft haar zoon Bernard Krabben⁷ er nog een poosje in gewoond. Op ons maakte die boerderij een bouwvallige indruk, bovendien was ze erg vochtig. Bij zwoel weer waren alle vloeren op de begane grond klam.

4 Hermanus Bernardus Sterenborg (1849-1916).

5 Berendina Bennink (1878-1961).

6 Johannes Bernardus Krabben (1868-1941).

7 Bernardus Johannes Antonius Krabben (1910-1990).

Op de deel was het door de capillaire werking onder de vloer, waardoor het grondwater naar boven werd gestuwd, een natte bedoening. De familie Krabben-Bennink heeft vanwege de hoge kosten nooit overwogen om verbetering aan de boerderij aan te brengen. Het zou afbraak hebben betekend en daarna met betere materialen en de heersende bouwvoorschriften het boerderijtje weer herbouwen. Maar dat was een kostbare zaak. Zeker niet alleen wij waren op de hoogte van de weinig benijdenswaardige woonsituatie van de familie Krabben, meerderen waren ermee bekend. Het was overigens beslist niet het enige gebouw in Lichtenvoorde waaraan wat mankeerde. Meerdere voor de sloop genomineerde panden waren van slechte kwaliteit. We keuren daarmee achteraf niet goed dat enkele in redelijke staat verkerende gebouwen zijn gesloopt. Aan het klooster, bijvoorbeeld, mankeerde vrijwel niets. Ook de woning van de dominee aan de Dijkstraat wekte op ons geen desolate indruk.

Tot slot van deze paragraaf merken we met een blik op de toekomst nog op, en niet voor niets, dat aangaande de alsmaar groeiende bebouwing Lichtenvoorde op den duur muurvast komt te zitten. Het dorp in de vorm van een grillige driehoek is goeddeels ingesloten door twee verkeersaders: de Europaweg en de Hamelandweg, die, de eerste vanuit het zuidwesten en de tweede vanuit het zuiden, in het noorden, juist voor Lieveelde bij elkaar komen. Dat betekent, en dat proces is nog gaande, dat een eventuele uitbreiding ten behoeve van de utiliteits- en woningbouw alleen nog in zuidelijke richting mogelijk is, tenminste als een eventuele sprong over die twee belangrijke verkeersaders niet wordt gemaakt.

Het Comité van Oprichting

Voor de eigenlijke oprichting van de oudheidkundige vereniging werd eerst een comité van oprichting samengesteld. De geboorte ervan was geen koele beredenering van enkele personen, maar een proces. Het stak als volgt in elkaar.

Berend Kok woonde destijds in een pand aan de Lieveelderweg in Lichtenvoorde. Hij werkte als onderwijzer aan de Ludgerusschool aan de Varsseveldseweg, een school voor buitengewoon lager onderwijs, waarvan Arie van Tongeren⁸ het hoofd was.

In de vrije tijd was Kok correspondent voor een aantal regionale kranten. Enkele ervan werden ook in Lichtenvoorde verspreid. Regelmatig reed hij door de Rentenierstraat naar het centrum van het dorp en verder, waar hij langs het pand van Krabben-Bennink en het naastgelegen onderkomen van Antoon Wolf⁹ en zijn zuster A.W.M. Wolf¹⁰ kwam. Toen er sprake van was dat die panden ten behoeve van het beter doorstromen van het toegenomen verkeer en voor meer parkeergelegenheid zouden worden afgebroken, praatte hij erover met Arie Van Tongeren, die gemeenteraadslid was en enkele jaren les aan de kinderen had gegeven in het voormalige pand van Van Basten Batenburg tegenover het gemeentehuis. Die wist dus, nemen we aan, de juiste waarde van die historische panden goed in te schatten.

Meester van Tongeren.

⁸ Adrianus Theodorus Johannes van Tongeren (1914-1993).

⁹ Antonius Wolf (1875-?). Hij werd dikwijls met Plaetjes-Tone aangeduid.

¹⁰ Anna Wilhelmina Maria Wolf (1872-?).

Het zag ernaar uit dat zij tegen de afbraak van de twee panden aan de Rentenierstraat weinig meer konden doen; het besluit tot de sloop ervan was al min of meer genomen. Toch publiceerde Kok voor alle zekerheid in de kranten waarvan hij correspondent was artikelen over de afbraak van die panden. Misschien leverde dat nog iets meer op dan de informatiewaarde.

In het verdere informele overleg over de sloopwoede in Lichtenvoorde, dat spontaan tussen beide mannen op gang was gekomen, meende Kok dat het oprichten van een oudheidkundige vereniging misschien een oplossing kon bieden om in elk geval onverantwoord afbreken van andere karakteristieke panden¹¹ te voorkomen; dus toch een idee dat uit een beetje ‘gepast protest’ tot stand is gekomen. Zij betrokken twee andere bekende Lichtenvoorders in hun plannen: dokter De Nooyer¹² en Jan Buijnink¹³. Laatstgenoemde was vanwege zijn beroep als makelaar, assuradeur en taxateur een kenner van Lichtenvoorde bij uitstek, tevens een man met een groot historisch besef. Hij woonde in een fraai herenhuis aan de Rapenburgsestraat en was eigenaar van het Richtershuis aan 't Hof, waar eertijds recht werd gesproken en gevonnist.

Foto links dokter De Nooyer. Foto rechts vlnr Jan Buijnink, F. Muijzer¹⁴, B. Knippenborg en L. Gouda.

Als viermanschap vormden ze een comité met als enig doel: het oprichten van een vereniging voor oudheidkunde. De naam van het comité:

Comité van Oprichting
van
‘LIHDANFURT’
Vereniging voor Oudheidkunde Lichtenvoorde.

Voorzitter van het comité werd dokter De Nooyer, Berend Kok werd secretaris en Jan Buijnink penningmeester. Arie van Tongeren bleef lid.

De oprichtingsvergadering

Het bestuur van het Comité van Oprichting had op 5 oktober 1971 een brief aan een aantal belangstellenden doen uitgaan, waarin zij werden geïnformeerd over het plan om een vereniging voor oudheidkunde op te richten. De inhoud van die brief vormde hoofdzakelijk een warm pleidooi tegen de verdere afbraak van historische panden in en om de dorpskern. Er stond onder meer in geschreven:

¹¹ Wij noemen onder meer: de villa van Van Basten Batenburg, het klooster naast de Bonifatiuskerk, de winkel van Doppen ('de Gaper'), de winkel en werkplaats van Zeiler, de winkel, het café en de bakkerij van Knippenborg, de vleeswarenfabriek van Hulshof ('de Klinke'), allemaal gelegen aan de Rapenburgsestraat, en Hotel 'De Industrie', aan de Dijkstraat.

¹² Athony C.A. de Nooyer (1913-1989).

¹³ Jan Frederik Wilhelm Buijnink (1911-1994).

¹⁴ Frans Muijzer (*1939).

‘Het idee om te komen tot de oprichting van deze vereniging is geboren uit de bezorgdheid over het voortbestaan van de monumenten, die Lichtenvoorde nog rijk is. Een groep van werkelijk geïnteresseerde Lichtenvoordenaren, die de bescherming hiervan ernstig ter hand neemt, lijkt ons niet overbodig.’

Er waren nog vijf andere aandachtspunten geformuleerd, namelijk: het instellen of bevorderen van onderzoeken naar het verleden van Lichtenvoorde, het aanleggen en tentoonstellen van oudheidkundige verzamelingen, het bevorderen van de waardering voor de heemkunde in Lichtenvoorde, het inventariseren van oudheidkundige monumenten en voorwerpen, en het geven van oudheidkundige informatie aan de leden.

In een lokale krant werd een artikel over de voorgenomen oprichting van een oudheidkundige vereniging geplaatst, waarmee iedere ingezetene van Lichtenvoorde werd bereikt.

Het comité stelde de oprichtingsvergadering vast op **donderdag 28 oktober 1971**, 's avonds om acht uur in Hotel De Koppelpaarden. Elf dagen voor die vergadering werd Lichtenvoorde daarover nogmaals middels een circulaire geïnformeerd. Hoeveel personen er op die avond aanwezig zijn geweest, is niet exact te zeggen. Een aanwezige van toen vertelde ons onlangs nog dat de zaal *brekkende vol* zat. De vergadering verliep vlot. Alle agendapunten werden naar behoren toegelicht en de vele vragen erover van de aanwezigen ruim beantwoord. Vooral aan het onderwerp ‘behoud van de monumenten’ werd veel aandacht besteed. Het leek erop alsof velen de vereniging toch min of meer zagen als een protestgroep tegen de heersende en toekomstige sloopwoede van het gemeentebestuur. In zekere zin was dat ook zo, we merkten het al eerder op, want we kunnen niet verhelen dat tamelijk veel historische gebouwen die in het bezit van de gemeente waren gekomen, bedreigd werden met sloop (zie noot 11). Het statutaire doel van de vereniging, dat het comité had opgesteld, werd nagenoeg ongewijzigd overgenomen. De naam van de vereniging werd wel gewijzigd. Unaniem was de vergadering van mening dat de naam *Lihdanfurt* geschrapt moest worden. Derhalve werd de naam veranderd en vastgesteld in ‘Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde’, kortweg ‘VOL’ genoemd, een naam die in al die veertig jaar niet is gewijzigd.

Tijdens de pauze kwam pater Reinders¹⁵ aan het woord. Uiteraard brak die een lans voor de vereniging. In zijn kenmerkende verteltrant sprak hij twintig minuten lang boeiend over allerhande oudheden van Lichtenvoorde. Het was een les in geschiedenis zoals geschiedenis gegeven behoort te worden. Gemeten naar het applaus was de waardering van het publiek voor zijn optreden groot. En... zijn onderhoudende ‘preek’ zal menig toehoorder hebben doen besluiten tot het aanvragen van het lidmaatschap. Op die avond gaven zich meer dan zestig leden op, voorwaar een goed begin.

Een vereniging kan niet zonder bestuur, zeker ook niet zonder commissies of werkgroepen. Bijna aan het einde van de vergadering werd de vraag gesteld wie zich kandidaat wilde stellen voor een bestuursfunctie, waarop twee personen reageerden: Harrie Eekelder¹⁶ en Ben Schröer¹⁷. Ze werden meteen gekozen, wat ook gold voor de vier bestuursleden van het comité, dat zich eveneens voor een bestuursfunctie beschikbaar had gesteld.

Voor deelname aan een van de werkgroepen - enkele ervan worden in het vervolg van dit artikel nog beschreven - bestond vooralsnog een matige belangstelling, met uitzondering van de werkgroep archeologie. Enkelen marcheerden bij wijze van spreken al met de spade over de schouder naar een object. Ze moesten evenwel nog een tijdje geduld oefenen, want voor het formeren van de werkgroepen zou iedereen een aanmeldingsformulier ontvangen. De werving van personeel voor de andere werkgroepen zou, globaal genomen, op dezelfde wijze plaatsvinden. En voor het feitelijke formeren en installeren van die werkgroepen zou voor elke groep een speciale vergaderavond worden belegd. Over de heffing van contributie - zeer belangrijk voor een vereniging - werd ook gesproken. Unaniem werd besloten om die per 1 januari 1972 in te laten gaan.

15 Johannes Hermanus (Herman, kloosternaam Marchelmus) Reinders (1895-1980).

16 Henricus Hermanus Eekelder (*1934).

17 Bernardus Johannes Franciscus Schröer (1930-2002).

Een paar dagen later stelde het bestuur de contributie vast op tien gulden per lid, per jaar. Jeugdleden tot achttien jaar betaalden een rijksdaalder minder. Speciaal was de eenmalige contributie, gekoppeld aan het lidmaatschap van de vereniging voor het leven. Die werd bepaald op een bedrag van f 250.-. Van die toch wel interessante mogelijkheid is weinig gebruik gemaakt.

De financiële moeilijkheden in de beginjaren

Nu de oprichting van de vereniging op die gedenkwaardig dag een feit was geworden, brak er een drukke tijd aan voor het bestuur, immers het moest niet van niets naar iets, maar van niets naar veel. Nu kunnen we zeggen dat het die taken met veel kennis en energie heeft uitgevoerd. In korte tijd werden er jaarlijks bergen werk verzet.

Tijdens de eerste bijeenkomst van het algemeen bestuur werd uit hun midden het dagelijks bestuur geformeerd. De Nooyer werd tot voorzitter gekozen, Buijnink tot penningmeester en Kok tot secretaris. Ze werden in hun functioneren ondersteund door de bestuursleden Eekelder, Schröer en Van Tongeren. Later werd het bestuur aangevuld met mevrouw Vos-Lueb¹⁸ en de heren Eiting¹⁹, Engelbarts²⁰, Halink²¹ en Muijzer. De bestuursvergaderingen werden in de eerste jaren thuis bij de bestuursleden gehouden, bij toerbeurt²².

Nu had het bestuur wel een voortreffelijke penningmeester, ook wel een solide verenigingskas, maar daar zat geen cent in. Integendeel, door de kosten die op de avond van de oprichtingsvergadering waren gemaakt, was er een tekort van driehonderd gulden ontstaan, het bedrag dat door een ‘bekende assuradeur die onbekend wenste te blijven’ was voorgeschoten. Mogelijk heeft een ander bestuurslid hem daarbij ‘financieel ondersteund’.

Om dat tekort op te heffen, werd er op 2 november 1971 schriftelijk een vriendelijk, doch dringend beroep op alle leden gedaan om op vrijwillige basis een bedrag in de verenigingskas te storten. Die financiële noodkreet werd een week later herhaald.

Op 17 november 1971 maakte de penningmeester bekend dat er slechts tien leden gehoor aan de oproep hadden gegeven. Samen hadden ze honderdenvijf gulden gestort, iets meer dan eenderde van wat er nodig was. Hij voegde er een nieuwe smeekbede om geld aan toe. Omdat deze oproep evenmin veel opleverde, wendde het bestuur zich tot enkele instanties.

De secretaris schreef op 23 november 1971 een brief naar het bestuur van de Raiffeisenbank Lichtenvoorde (thans Rabobank), die regelmatig aan culturele verenigingen in haar gebied doneerde. De bank maakte honderd gulden over. Bij het gemeentebestuur werd om een startsubsidie verzocht, maar dat verzoek werd op 29 december 1971 weer ingetrokken. De 88 leden die de vereniging inmiddels telde, hadden door het op tijd overmaken van de contributie onverwachts voor een kasoverschot gezorgd.

Op de eerste Algemene Jaarvergadering, op maandag 24 januari 1972 in hotel ‘De Driehoek’ aan de Lievelderweg, was ook burgemeester A.P.J. van Bastelaar aanwezig, die tot erelid van de vereniging werd benoemd. De eerste burger toonde zich zeer ingenomen met het gebaar van de vereniging. Naast het respect dat het bestuur daarmee voor de eerste burger toonde, had het nog een andere beweegreden: de burgemeester werd uitvoerig over het wel en wee van de vereniging geïnformeerd, en dat kon nooit kwaad. Op deze avond had zijn aanwezigheid meteen succes. Van Bastelaar stelde het bestuur voor nogmaals een verzoek om startsubsidie in te dienen.

Die aanvraag werd op 8 februari 1972 ingediend. Omdat de vereniging, die op die datum al 102 leden telde, een tekort op de begroting had van 1555 gulden, verzocht het bestuur om een startsubsidie die het tekort, zo niet in zijn geheel, dan toch voor een belangrijk deel zou dekken. In dezelfde brief informeerde het B en W dat het in de laatste maand van hetzelfde jaar een verzoek zou indienen voor een vast subsidiebedrag per jaar.

18 Maria (Marietje) Anna Louisa Lueb (*1935).

19 Antonius (Antoon) Johannes Eiting (*1932).

20 Johannes (Jan) Bernardus Antonius Engelbarts (*1942).

21 Gerhard Johannes Engelbert Halink (1916-2008).

22 Het noemen van alle volgende bestuursleden laten wij achterwege. Uitzondering daarop zijn passages in de tekst die dat noodzakelijk maken.

Het werd augustus 1972; het gemeentebestuur had nog niets van zich laten horen. Op 7 september vroeg het dagelijks bestuur van de VOL B en W schriftelijk om opheldering. Het antwoord daarop kwam op 20 oktober. Gemeentesecretaris R.A.W. Poort schreef dat de aanvraag met bijlagen van februari jongstleden naar de Culturele Raad (CR) van Lichtenvoorde was gestuurd. Indien zij van die instantie een advies kreeg, zou dat aan de gemeenteraad worden voorgelegd, die daarover een besluit moest nemen.

Begin januari 1973 kon de raad eindelijk over het advies van de CR beschikken. Dat orgaan had de raad geadviseerd om vijfhonderd gulden in de kas van de vereniging te storten. De behandeling ervan vond plaats op 24 januari van hetzelfde jaar. Een en ander ging als volgt in zijn werk. Wethouder J.H. Venderbosch opende de discussie omtrent het agendapunt met de mededeling dat het college van B en W niet van plan was de vereniging een subsidiebedrag toe te kennen, want bij navraag aan de penningmeester was gebleken dat de vereniging in 1973 een batig saldo had. Dat was ook zo, maar de aanvraag had betrekking op het jaar 1972, en in dat jaar had de vereniging een kastekort van 1555 gulden. Dat benadrukte ook het raadslid Van Tongeren, duidelijk getooid met de pet op van de vereniging. Hij wees er zijn mederaadsleden op dat de vereniging toch wel pech had. Op de eerste plaats wordt een verzoek om subsidie voor 1972 pas een jaar later in behandeling genomen. Was dat eerder gebeurd, dan had de vereniging wellicht de gevraagde subsidie gekregen. Op de tweede plaats heeft de vereniging, om niet in financiële moeilijkheden te komen, enkele activiteiten bewust niet uitgevoerd.

Van Tongeren kreeg steun van zijn collega H.A. Schilderman. Onder verwijzing van het belangrijke werk dat de vereniging tot dusver had verricht, en zeker nog zou gaan verrichten, pleitte hij voor toekenning van het dubbele bedrag dat de CR had vastgesteld, dus duizend gulden. De mening van Schilderman werd gedeeld door het raadslid B.J. Elferink.

Na een verdere discussie werd het agendapunt in stemming gebracht. De uitslag? Met zes stemmen voor en negen tegen werd de startsubsidie verworpen. Op 1 februari 1973 werd de vereniging daarover officieel geïnformeerd. Een zeer verkorte weergave ervan:

‘Op voorstel van burgemeester en wethouders de dato 24 januari 1973 nummer 906; besluit: aan de vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde voor het jaar 1972 geen startsubsidie te verlenen.’

Ging het verenigingsbestuur bij de pakken neerzitten nu het subsidieverzoek was afgewezen? Geenszins! Het ging bij zichzelf en anderen te rade om toch aan subsidie te komen. Hoe dat is gegaan, zit in de volgende paragraaf verweven.

De periodiek

Het streven was om tweemaal per jaar een periodiek door en voor de leden uit te brengen. Door de aanloopmoeilijkheden was dat echter in 1972 en 1973 nog niet mogelijk. In december 1972 bracht de redactie, bestaande uit de heren S. Bovenga, Antoon Eiting, Antoon Kruip²³, Marchelmus Reinders en meester Van der Velden²⁴, met gepaste trots de eerste periodiek uit. Dokter De Nooyer had op de eerste bladzijde het voorwoord geschreven, waarin hij het nut van de vereniging nog eens beklemtoonde. Hij schreef onder meer:

‘Het nut van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde’ wordt door sommigen in twijfel getrokken, men beschouwt de vereniging als een groepering van mensen, die een privé-liefhebberij willen beoefenen. Weet dan, dat de doeleinden van de vereniging, zoals die in de statuten vermeld staan, zijn: bescherming van de oudheidkundige monumenten te Lichtenvoorde, het beoefenen van de heemkunde en het verzamelen van waardevolle bodemvondsten.

Wat het eerstgenoemde betreft; aan oudheidkundige monumenten is Lichtenvoorde arm, maar wat er nog is, laten we dat behouden en zo mogelijk aanvullen. Ik denk al schrijvende aan de gevelwand van de Varkensmarkt (De Hagen een betere naam?).

²³ Antonius Bernardus Reinirus Kruip (1929-1992).

²⁴ Johannes Mathias Everhardus Andries van der Velden (1908-1978).

Het situeren van vakwerkhuisen, die elders werden afgebroken in de buurt van het terrein, waar vroeger het kasteel stond, herstelt de oude kern van Lichtenvoorde. Van deze kern uit is Lichtenvoorde gegroeid [...]. Het is niet de bedoeling van de oudheidkundige vereniging om het bewaren en conserveren van objecten met als enige norm de ouderdom [...]. Het is bovendien zinvol in de straatnamen de herinnering te laten voortleven aan oude perceelsnamen en hofgoederen; vaak bewaren deze namen de karakteristieken van de streek in vroeger tijd [...]. De voorgenomen restauratie van de Jaopikskapel te Vragender (waarover later in dit artikel meer H.B.) moge tonen, hoe de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde daadwerkelijk haar bestaansrecht bewijst.'

Ofschoon alleen de leden de periodiek in de bus gestopt kregen, kwam er veel informatie naar buiten doordat zij het tijdschrift uitleenden aan vrienden en bekenden. Zo maakten ook heel wat niet-leden kennis met de werkzaamheden en ideeën van de vereniging. Hoewel niet voorzien door het bestuur, had dat een positieve uitwerking op het ledenbestand. Binnen korte tijd had de vereniging reeds 120 namen op de ledenlijst staan, waarvan er een aantal doorstroomde naar een der werkgroepen.

We kunnen vaststellen dat de periodiek sedert de oprichting het gezicht van de vereniging is geweest en dat nog altijd is. Menigeen kijkt ernaar uit. Er zijn in de voorbije jaren veel historische en andere verhalen in afgedrukt. Enkele artikelen waren opmerkelijk van aard, zoals die van Antoon Eiting en Willem Hegeman²⁵.

In het zevende nummer van augustus 1976 schreef Antoon Eiting een belangwekkend stuk met de titel 'Ons Lichtenvoorde'. Hij stelt na een gedegen onderzoek vast dat Lichtenvoorde voor het eerst in het jaar 1321 wordt genoemd. In dat jaar protesteerde de toenmalige vorstbisschop van Münster tegen Gijsbert van Bronckhorst, die zonder zijn toestemming een burcht had gebouwd te Lichtenvoorde. In het vervolg van het artikel geeft Antoon enthousiast uitleg aan de verdere ontwikkelingen van Lichtenvoorde. Hij noemt het een plaats die in het bezit is geweest van verdedigingswerken, waarvan de vroegere straatnaam Kattenhage is afgeleid.

De in Didam geboren Willem Hegeman schreef in de eerste periodiek een verhaal over de tijd dat hij nog maar een bungel van een jongen was. Zijn artikel noemde hij 'Het vroegere Vragender'. Hij schetste in het dialect een betrouwbaar beeld van de zeden en gewoonten in het kerkdorp Vragender uit zijn jeugdijaren. Willem kan buitendien als een van de grondleggers van de werkgroep dialect genoemd worden.

Een massa verhalen zijn inmiddels in de 62 periodieken afgedrukt, een grote verscheidenheid aan onderwerpen die buitengewoon interessant en leerzaam zijn. De kinderen van de basisscholen en scholieren van scholen voor voortgezet onderwijs halen er informatie uit voor het samenstellen van een werkstuk.

Het maken van een periodiek kost geld, veel geld. Daar kwam het bestuur al vroeg achter. En juist dat geld werd onttrokken aan het budget van de andere werkgroepen, die daardoor dus minder konden doen. Opnieuw vroeg het bestuur bij de gemeente subsidie aan, deze keer goed voorbereid. Een briefwisseling met de secretaris van de CR, de heer B. Meekes, ging er aan vooraf. Het bestuur berichtte Meekes dat het sedert de afwijzing van de startsubsidie in 1972 nooit meer een hernieuwde aanvraag had ingediend²⁶. En nu bleek dat de gemeente andere culturele verenigingen wel honoreerde met een subsidiebedrag. Meekes ried het bestuur aan om over te gaan tot een hernieuwde aanvraag met daarbij ter zake doende feiten. Met het argument dat het uitbrengen van de periodiek een te grote belasting voor de vereniging was - de kostenbegroting van de uitgever was bijgevoegd - zond het op 3 maart 1976 de aanvraag naar het gemeentehuis. Deze keer kwam de VOL wel in aanmerking voor een gemeentelijke bijdrage.

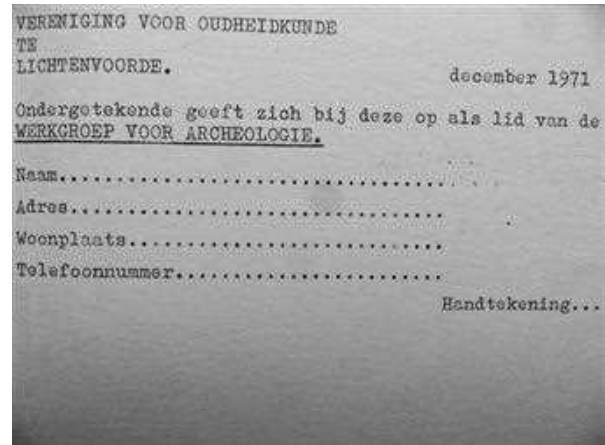
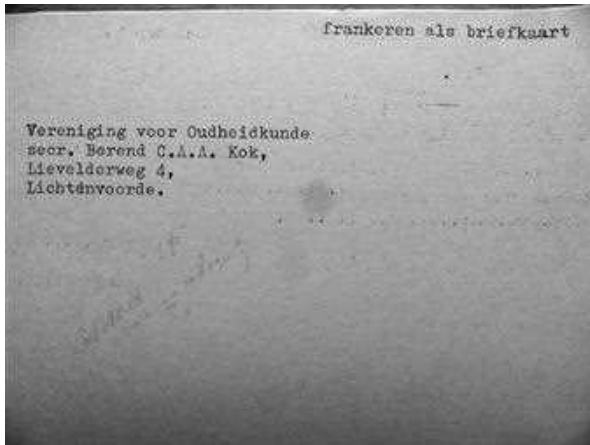
²⁵ Wilhelmus (Willem of Diekas-Willem) Antonius Hegeman (1889-1993).

²⁶ Het bestuur heeft in het schrijven aan het gemeentebestuur van 8 februari 1972 wel toegezegd dat aan het einde van het jaar te zullen doen.

De jaren die volgden eveneens. Momenteel, in een tijd dat de bomen niet meer tot in de hemel groeien, is het gebeurd met de subsidie. De vereniging wordt al enkele jaren geacht haar eigen broek op te houden.

Werkgroep²⁷ archeologie

Voor de archeologie bestond van meet af aan een grote belangstelling; wij maakten u er al opmerkzaam op. Niet gek dus dat het bestuur besloot het eerst over te gaan tot het formeren van deze werkgroep. Al op 7 december 1971 stuurde de secretaris een brief naar de leden, waarin hij geïnteresseerden opriep zich als lid aan te melden. Om voor hen de aanmelding te vergemakkelijken, had hij er een ongefrankeerde aanmeldingskaart bijgevoegd, die ingevuld geretourneerd kon worden.

De voor- en achterkant van de aanmeldingskaart.

De volgende vijftien leden meldden zich aan:

Andeweg, H. Lievelderweg 4 Lichtenvoorde,
Bouwmeester, B. Julianastraat 20 Lichtenvoorde,
Bouwmeester, G.J. Julianastraat 20 Lichtenvoorde,
Driessen, A.W. Dr. Ariënsstraat 34 Lichtenvoorde,
Ebbers, J.H. Looweg 20a Harreveld,
Eekelder, A. Staringstraat 1 Lichtenvoorde,
Eekelder, H.H. Aaltenseweg 44 Lichtenvoorde,
Engelbarts, J.B.A. Tongerlosestraat 13 Lichtenvoorde,
Fust, P.W.M. Bernard van Meursstraat 37 Lichtenvoorde,
Kruip, A.B.R. Rapenburgsestraat 26 Lichtenvoorde,
Niggebrugge, B. Hagenstraat 7 Lichtenvoorde,
Paasschens, G.C. Patronaatsstraat 41 Lichtenvoorde,
Schenk, Sissie. Varsseveldseweg 46 Lichtenvoorde,
Schut, F. Staringstraat 33 Lichtenvoorde en
Weyermars, Ingrid. Van Raesfeltstraat 9 Lichtenvoorde²⁸.

²⁷ Inhoudelijk werden enkele werkgroepen in de loop der jaren gebundeld of gingen in zijn geheel op in een andere werkgroep. Ook de naam van een werkgroep werd wel eens veranderd, de werkgroep dialect werd gewijzigd in de werkgroep streektaal. Van de werkgroepen uit de beginperiode, waren bijvoorbeeld in het jaar 2010 alleen de werkgroep archeologie en de werkgroep dialect (streektaal) nog intact. In de tussentijd werden nieuwe werkgroepen geformeerd: de werkgroep genealogie & historie, de werkgroep beheer fotoarchief en de werkgroep excursies en lezingen. De redactie van de periodiek is, net zoals in 1972, verdeeld over meerdere werkgroepen, gesteund door leden van de VOL die geen zitting hebben in een van de werkgroepen.

²⁸ Van de overige werkgroepen waren geen naamlijsten beschikbaar. De weinige leden van de desbetreffende werkgroepen die in het onderstaande toch worden genoemd, hebben we aan de notulen en de verslagen van de VOL ontleend.

Enige leden van de werkgroep gingen kort na de oprichting, uiteraard met toestemming van de eigenaar, nabij Wassink in Vragender graven naar de restanten van de Hof van Dalen. Omdat er net was geploegd tot op een diepte van zestig centimeter, konden duidelijk de sporen van een gracht of sloot in het grondprofiel worden vastgesteld. Verder werd er niets gevonden.

Nabij de plaats waar het Tongerlo heeft gestaan, is in december 1973, juist voor de kerstdagen twee weekenden achtereenvolgend gegraven onder leiding van Paul Schut uit Aalten. Van de heer Wamelink, de eigenaar van de grond, hadden zij daarvoor toestemming gekregen. Er werden heel wat tabakspijpen en scherven gevonden. Antoon Eiting heeft van een oude, houten paal die rechtstandig in de bodem werd aangetroffen een foto gemaakt. De pijpen en andere vondsten zijn kort nadien geëxposeerd in een van de zalen van Hotel 't Zwaantje'.

Er waren nog heel wat plannen in de maak, waarover geestdriftig met elkaar werd gesproken. Een ervan was het blootleggen van de fundamenten waarop het kasteel van Lichtenvoorde was gebouwd. Het enthousiasme van de leden werd korte tijd na de formatie getemperd door een ingekomen brief van burgemeester Van Bastelaar, gedateerd 14 december 1971. Het erelid wees de leden van de werkgroep op artikel 22 van de Monumentenwet. Hij schreef:

'Ter voorkoming van eventuele misverstanden meen ik er goed aan te doen onder uw aandacht te brengen, dat artikel 22 van de Monumentenwet verbiedt graafwerk te verrichten of te doen verrichten dat ten doel heeft het opsporen of onderzoeken van monumenten.'

Iets verder in die brief stond nog een passage die remmend, dan wel verlamvend werkte op de leden van de werkgroep.

'Voorts deel ik u mede dat [...] wij op 28 oktober 1971 een onderhoud hebben gehad met een vertegenwoordiger van de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort. De Rijksdienst heeft mij toen te kennen gegeven geen voorstander te zijn van een dergelijk onderzoek, omdat zo 'n onderzoek niet het resultaat zal opleveren wat de deskundigen ervan verwachten.'

Nou... dat kwam heel hard aan bij de amateur-archeologen in Lichtenvoorde.

Maar hoe dacht de provinciale archeoloog van Gelderland, drs. R.S. Hulst, erover? Die was erg verheugd, al hield zij zich aangaande artikel 22 op de vlakte. Op 4 november 1971, een week na de kapittelende, maar wettelijk volkomen juiste brief van Van Bastelaar, deed hij op briefpapier van het ROB de VOL het navolgende bericht toekomen:

'[...]. Tevens bleek dat uw bestuur voornemens is onder andere een archeologische werkgroep in het leven te roepen. Er is dringend behoefte aan een intensivering der activiteiten van amateur-archeologen in uw regio. Onze belangstelling gaat derhalve sterk uit naar uw plannen [...].'

Hulst is zeker een lid van de Rijksdienst, maar, nemen wij aan, niet de persoon die met Van Bastelaar heeft gesproken. Zou dat wel zo zijn geweest, dan had hij daar in zijn brief zeker melding van gemaakt. Onduidelijk is of Hulst door de persoon van het ROB die wèl met Van Bastelaar heeft gesproken is geïnformeerd. Hoe dan ook, de leden hadden na het schrijven van de burgemeester en de brief van de provinciale archeoloog nu ineens tijd genoeg om zich te bezinnen op de toekomst.

Paul Schut constateerde in een ongedateerd schrijven - waarschijnlijk van januari 1972 - dat de werkgroep niet erg actief was. Hij stelde aan zijn medeleden voor om contact op te nemen met de provinciale archeoloog en hem desnoods uit te nodigen om naar Lichtenvoorde te komen. Misschien had hij enige suggesties die de werkgroep weer uit het slop konden trekken. Hulst zegde zijn komst toe. De ontmoeting vond op 26 januari 1972 plaats in Hotel 't Zwaantje. De Nooyer opende de vergadering en serveerde meteen de hete brij. Hij zou graag zien dat de werkgroep zo spoedig mogelijk zou kunnen beginnen met de opgravingen naar de resten van het voormalige kasteel in Lichtenvoorde.

Hulst reageerde daar niet meteen op. Eerst vertelde hij dat de Achterhoek in archeologisch opzicht nog een witte vlek op de kaart was. Mede daardoor juichte hij het toe dat in Lichtenvoorde een werkgroep archeologie was opgericht. Hij moedigde de vereniging hartstochtelijk aan de taken van de werkgroep niet te beperkt te houden. En voor wat betreft het balletje dat De Nooyer aan het begin van de bespreking had opgegooid: Hulst vertelde nadrukkelijk dat het onmogelijk is voor amateurs om de schop in de door de Monumentenwet beschermde grond te steken, en daar hoorde de ondergrond van het kasteel ook bij. Weg hoop!

Berend Kok trachtte in dezelfde vergadering de amateur-archeologen nog moed in te spreken door de ruïne van de Vragenderse kapel als volgende object van onderzoek uit te kiezen.

'Aannemende dat de ruïne en de daarbij behorende grond niet op de lijst van beschermde monumenten staat,' zei hij, 'moet het mogelijk zijn om de fundamenteën bloot te leggen, zodat een duidelijk beeld van de vorm van de kapel ontstaat. De mogelijkheid is niet uitgesloten dat men op oudere delen stuit, overblijfselen van de eerste kapel die op deze plaats zou hebben gestaan²⁹. Ook zou in en rondom de ruïne de bodem onderzocht kunnen worden, waarbij het niet onmogelijk is dat er waardevolle vondsten worden gedaan.'

Kok dacht bij zijn voorstel niet alleen aan de interessante vondsten die gedaan konden worden, hij dacht als bewaker van gemeentelijke monumenten - een predikaat dat hij door zijn gedrevenheid best heeft verdiend - ook aan de hoognodige restauratie en conservering van de ruïne. Die gedachte werd een paar jaar later in Vragender ten uitvoer gebracht.

Het voorbereidende werk van die klus heeft Berend Kok en de overige bestuursleden van de VOL veel tijd en energie gekost, maanden achtereen. Menig gesprek werd gevoerd en menige brief werd geschreven naar andere instanties. Wij noemen in willekeurige volgorde de kerkvoogdij van de Nederlands Hervormde gemeente Lichtenvoorde, het gemeentebestuur van Lichtenvoorde, de G.A. van der Lugt-Stichting in Warnsveld, de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in Zeist en Voorburg, de Stichting Edwina van Heek in Enschede, de Meester H.W. Heuvelstichting in Laren (Gld.) en het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. De meeste contacten gingen uiteraard over het werven van geld.

En het hanteren van de schop tussen en om de muren van de ruïne door de archeologen voor het zichtbaar maken van de fundering? Dat ging niet door, ondanks dat de hervormde gemeente haar toestemming ervoor had gegeven. Het besluit werd overruled door een andere instantie. Wel werden van de kapel de afmetingen vastgesteld.

Door de moeilijkheden van allerlei aard in de jaren die volgden, verdween de motivatie om door te gaan. De werkgroep werd evenwel nooit ontbonden, maar sluimerde in. Pas in maart 1990 ontwaakte zij, of anders gezegd, werd zij heropgericht.

De nieuwe bezetting van die werkgroep heeft veel lering getrokken uit de lessen van hun voorgangers. Maar ook zij kreeg met aanzienlijke moeilijkheden te kampen, vooral nadat van overheidswege het werk van amateur-archeologen werd beknot door het inschakelen van professionals.

Ondanks die beperkende maatregelen hebben de leden van die nieuwe bezetting ijverig in de bodem gewroet: in Harreveld werd de plek onderzocht waar de havezate heeft gestaan, op het Tongerlo, waar de gelijknamige havezate heeft gestaan, werd hernieuwd de schop in de grond gestoken, de fundering waarop het kasteel van Lichtenvoorde heeft gestaan, werd blootgelegd, opgemeten en gefotografeerd enzovoort. De opgeleverde bodemvondsten, zowel die van de pioniers uit de beginperiode als die van de huidige groep archeologen, hebben een wezenlijke bijdrage geleverd aan een stuk completering van de Lichtenvoordse geschiedenis.

²⁹ Thielen, Th.A.M.: De katholieke enclave Groenlo/Lichtenvoorde. Zutphen 1966, blz. 38.

Thielen: brief van 15 maart 1972 aan de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde, blz. 1.

Werkgroep voor bestudering van het dialect, oude verhalen en liederen enz.

Vrij spoedig na de oprichting van de VOL werd de werkgroep dialect geïnstalleerd. Het opvallende van deze werkgroep was het minimale verloop. Veel leden bouwden een lange ‘staat van dienst’ op. Pater Reinders, Marietje Vos-Lueb, de gebroeders Willem en Walter Hegeman³⁰, Jan Boekelder³¹ uit Zieuwent, Jan Buijnink en Henk Hulshof³² waren de leden van het eerste uur. Een paar maanden later werd Frans Lageschaar³³ uit Vragender er lid van.

De taal- en dialectvirtuoos Henk Hulshof gold als de gangmaker van die werkgroep.

De groep heeft van veel verdwenen woorden die de mensen vroeger bezigden, de betekenis weten te achterhalen en in een in 1992 uitgegeven boek met de naam ‘*n Kleddeken Achterhooks*’ laten opnemen. We treffen daarin hoogst merkwaardige woorden aan als rechtevoort, nustekot, söbbeken en ga zo maar door.

De werkgroep dialect (thans werkgroep streektaal genoemd) is nog springlevend en komt regelmatig bij elkaar. De groep werkt aan een vervolg op het woordenboek dat misschien het licht zal zien onder de toepasselijke titel *Ne kladde nao*. Erg interessant is de wekelijkse rubriek in het huis-aan-huisblad de Elna: *We’j nog van too?* De lezers krijgen drie dialectwoorden voorgeschoteld. Wie de vertaling ervan niet weet, hoeft niet lang op de antwoorden te wachten. Die staan *argens anders in disse krante* afgedrukt.

Museum/verenigingsgebouw/oudheidkamer

Begin jaren zeventig was het oude pand van Schoenfabrikant Sterenborg (Sterli = Sterenborg Lichtenvoorde) aan de Broekboomstraat wegens het betrekken van een nieuw pand aan de Lievevelderweg overbodig geworden. In het voorjaar van 1972 had Sterenborg aan een van de bestuursleden gevraagd of het mogelijk was om in een bestuursvergadering met elkaar van gedachten te wisselen over een eventuele overname van zijn pand door de VOL.

Op 28 juni 1972 was hij voor een toelichting van zijn aanbod uitgenodigd voor de vergadering in Hotel ‘t Zwaantje. Sterenborg was van mening dat het leegstaande gebouw bijzonder geschikt was voor een museum (een museum met plaatselijke voorwerpen H.B.). Het bestuur, waarvan er een aantal het gebouw kennelijk al in ogenschouw had genomen, dacht daar toch ietsje anders over. Voor een museum was het - overigens centraal in Lichtenvoorde gelegen pand - in zijn huidige staat ongeschikt. Om het daarvoor geschikt te maken, moest er veel in geïnvesteerd worden. En de VOL had weinig geld in kas. Daarenboven hoefde men niet te rekenen op een bijdrage van het rijk, want dergelijke musea waarin lokale oudheden werden geëxposeerd waren er al genoeg in de regio. En waar moest de vereniging, vooropgesteld dat zij het aanbod van Sterenborg aanvaardde, in de gauwigheid de museale voorwerpen vandaan halen? Ze bezat bijna niets. Van Tongeren speelde nog even met de gedachte om de aangeboden ruimte in te richten als verenigingslokaal, maar ook dat wees de vergadering wegens de te hoge kosten af.

Begin januari 1979 huurde de oudheidkamer i.o. (onderdeel van de VOL), die we in het vervolg kamer noemen, van de gemeente Lichtenvoorde voor f 18,75 per vierkante meter expositie- en opslagruimte in het leegstaande klooster aan de Rapenburgsestraat. Totdat het klooster zou worden afgebroken, kon die ruimte gebruikt worden. Door middel van talloze ingezonden stukjes in de Elna, door Frans Muijzer, werden de inwoners van Lichtenvoorde en de kerkdorpen over de gang van zaken van de kamer geïnformeerd.

De bevolking stond ruimhartig waardevolle voorwerpen in bruikleen aan de kamer af. Bovendien werden er de door de VOL vergaarde museale voorwerpen en boeken in ondergebracht. Op gezette tijden werd de ruimte voor het publiek opengesteld.

30 Walter Theodorus Johannes Hegeman (1903-1996).

31 Johannes Bernardus Franciscus Boekelder (1926-2009).

32 Henricus Johannes Antonius Hulshof (1919-2000).

33 Franciscus Gerhardus Johannes Lageschaar (*1948).

Het klooster voor de afbraak.

In de nazomer van 1983 werd de huurovereenkomst tussen de gemeente en de VOL ontbonden. De gemeente bood wel vervangende ruimte aan, namelijk zeventien vierkante meter in een schuurtje achter de voormalige woning van de familie Werner aan de Dijkstraat, maar die ruimte werd te klein bevonden. Omdat er geen alternatieven waren, werd de kamer op 1 oktober 1983 opgeheven. De in bruikleen afgestane museale voorwerpen werden netjes teruggebracht.

In de jaren negentig gloorde er voor wat betreft een museum en een vaste plek voor de verenigingsactiviteiten even weer licht aan de horizon. De boerderij van de familie Geurink³⁴-Wisselink³⁵ aan de Derde Broekdijk, al enige tijd in eigendom van de gemeente, stond leeg. Over het pand is enkele keren zonder succes van gedachten gewisseld tussen een afvaardiging van de VOL en het college van B en W. Kort nadat de besprekingen waren beëindigd, werd de boerderij afgebroken. Thans mag de VOL gebruikmaken van de kluis in het gemeentehuis op de eerste verdieping.

Werkgroep plaatsnamen

Deze werkgroep werd op 2 februari 1972 opgericht en samengesteld. De bijeenkomst vond plaats in Hotel 't Zwaantje. De eerste leden waren G.A.W. Boerkool (van zusterorganisatie ADW uit Aalten), pater Reinders uit Vorden en wethouder J.H. Venderbosch uit Zieuwent. De animator van deze club was Venderbosch, die op de eerste plaats het verzamelen van veldnamen en hun betekenis in het ruilverkavelingsgebied Zieuwent-Harreveld voorstond. Het werd inderdaad de eerste taak van de werkgroep, doch die werd wel aangevuld met het verzamelen en duiden van boerderijnamen en namen van wegen en paden.

Aangaande het werkmateriaal: Venderbosch klopte aan bij het Ruilverkavelingsbureau voor kadastrale kaarten, inclusief de adreslijsten van de grondeigenaren. Antoon Eiting, van huis uit architect en tevens goed onderlegd op het gebied van de ruilverkaveling, droeg op 8 januari 1973 in Hotel Het Witte Paard te Zieuwent enige theoretische kennis over aan de leden.

Met deze aangereikte kennis, het verkregen materiaal en een opgestelde vragenlijst trokken de leden

³⁴ Derk Willem Geurink (1912-1997).

³⁵ Berendina Aleida Wisselink (1913-2000).

het veld in. Met veel elan werd er naar namen en hun betekenissen gezocht, gevonden en zorgvuldig beschreven. Doch de hoeveelheid werk en de complexiteit ervan waren zo groot, dat het werk telkenmale, af en toe met korte, dan weer met langere tussenpozen moest worden doorgegeven aan de volgende ‘generatie’ onderzoekers. Nu, anno 2011, staat er veel op papier. Een andere taak van deze werkgroep was het college van B en W adviseren over de naamgeving van straten.

Werkgroep inventarisatie van Lichtenvoordse oudheden

Deze werkgroep was voor velen misschien niet zo spectaculair, toch was ze van groot belang. Ze hield zich bezig met het inventariseren van alle oude voorwerpen, gebouwen, situaties, wegen, oude graven op de kerkhoven en landweren die in Lichtenvoorde te vinden waren. Het ging dus om eigendommen en objecten van particulieren en overheden die de moeite van het bewaard blijven meer dan waard waren. Deze voorwerpen en objecten zouden op lijsten geplaatst worden, niet zozeer met de intentie om die successievelijk te verwerven, maar om een goed inzicht te krijgen in het verleden. Een oude boerenkar werd even belangrijk gevonden als een historische schoppe of de resten van een oude hofstede, was het uitgangspunt van de werkgroep.

Het bestuur beschouwde deze werkgroep van fundamenteel belang voor de vereniging, een basisvoorwaarde om op den duur op een verantwoorde manier te blijven werken. Het wilde zo spoedig mogelijk weten wat zijn bescherming nodig had.

Werkgroep excursies

Aanvankelijk was daar geen aparte werkgroep voor opgericht, dat gebeurde later pas. Nochtans werd er de eerste jaren heel wat afgereisd. Er was één dag bij dat de deelnemers langs negen mooie objecten werden geleid: een ‘*Tour de Euregional*’. Dat gebeurde op zaterdag 24 augustus 1974.

s’ Morgens om halfnegen verzamelden de mensen die zich voor deze tocht hadden opgegeven op de Markt. Het eerste doel was Vreden, waar de groep na aankomst werd verwelkomd door de heer Eiling, de voorzitter van de plaatselijke *Heimatverein*. Hij leidde het gezelschap rond in de oude *Stiftskirche*. De crypte werd niet overgeslagen. Daarna werd de nabijheidgelegen *Sankt Georgkirche* bezocht, met daarin onder meer het prachtige Vlaamse, uitklapbare altaar en de nog aanwezige restanten van een vroegere kerk die op deze plaats was gebouwd. Na het bezoek aan beide kerken, bij elkaar een belangrijk stuk geschiedenis van het oude Vreden, ging de groep naar het *Bauernhausmuseum*, waar ze een rondleiding kreeg van Anton Terhürne, ook wel Jösners-Töns genoemd. In het plat-Duits gaf hij tekst en uitleg over de vele voorwerpen die in een verscheidenheid aan opstallen op het terrein waren opgesteld. Terhürne deed dat met kennis van zaken en veel humor. Van Vreden ging het naar Zwillbrock, een plaatsje dicht aan de grens met Nederland. Na de koffietafel liep het gezelschap naar de fraaie Barokkerk. De pastoor, die de groep tegemoet trad, gaf tijdens de bezichtiging uitvoerig de geschiedenis van die kerk weer. Hij vertelde:

‘In de reformatie, de tijd dat in Nederland het openlijke kerken van de katholieken door de heersende classis was ontzegd, kregen de franciscanen uit Bocholt van de bisschop van Münster in 1651 de opdracht om voor de in Nederland wonende katholieken met kerst een nachtmis in de openlucht te celebreren. De minderbroederpater Georg Phillipi en broeder Coelestin Tilbeck trokken langs de grens met Nederland naar het noorden naar Silva Brock (Zwillbrock), waar zij die opdracht uitvoerden. Vanuit een straal van vijf uur gaans waren zeker duizend katholieken uit de Achterhoek en Twente op die plaats samengestroomd.

In de daaropvolgende weken bleven de katholieken naar Zwillbrock komen, waarna werd besloten tot het instellen van een reguliere kerkdienst en het bouwen van een eenvoudige kapel. Kort voor Pasen 1652 kwam die van hout en schadden opgetrokken kapel gereed. Nog in hetzelfde jaar bleek dat die te klein was. Men besloot tot het bouwen van een nieuw godshuis. De abdis van het Stift Vreden (de orde waartoe de Stiftskirche behoorde) stelde daarop grond beschikbaar. En met haar financiële bijdrage en die van bisschop Von Galen, werd een stenen kapel gebouwd. Deze bleek bij lange na niet op de groei berekend te zijn, want zij moest in 1656 vergroot worden. Tegelijkertijd werd er naast de kapel

een eenvoudige verblijfplaats (het begin van het klooster H.B.) voor de paters uit Bocholt gebouwd. Omstreeks 1660 werkten er in Zwillbrock ongeveer twaalf paters, van wie er een aantal ambulante was. Regelmatig trokken die, vermomd als boer of marskramer, naar plaatsen in de Achterhoek en Twente, waar ze hier en daar in de schuilkerken de mis opdroegen.

De gelovigen uit de Nederlandse grensstreek bleven naar Zwillbrock komen. Met Pasen 1665 telde de geloofsgemeenschap om en nabij de 2400 zielen. Vijf jaar later werd Zwillbrock tot een zelfstandig klooster verheven en kreeg het de naam Closter Bethlehem an 't Schwillbrock, herinnerend aan de hierboven genoemde eerste opgedragen nachtmis in 1651.

Aan het begin van de achttiende eeuw werd het katholicisme in Nederland langzamerhand weer gedoogd. Dat had tot gevolg dat er in het grensgebied parochies werden gesticht. Desondanks lieten veel katholieken hun kinderen nog in Zwillbrock dopen.

Op 6 oktober 1717 werd de eerste steen gelegd van de huidige kerk, die tussen 1719 en 1720 gereed kwam. De kerk werd gewijd aan de heilige Franciscus van Assisi, die rond 1225, net zoals de Bocholtse franciscanen hem dat in 1651 nadeden, een kerstmis opdroeg in de openlucht.'

Van Zwillbrock toog de club naar Rekken, waar de Piepermolen werd bezocht. Deze uit baksteen opgetrokken maalinrichting dateert uit 1796. De molen werd gebruikt voor het malen van graan. Herman Pieper was de laatste eigenaar van de beltmolen, vandaar dat het robuuste, doch sierlijke gebouw zijn naam draagt. In 1940 werd de molen door een zware storm verwoest. Ruim dertig jaar later werd zij weer in oude luister hersteld, waardoor de gasten uit Lichtenvoorde een vakkundig opgeknapt molen konden bekijken.

In Eibergen, het volgende reisdoel, werd er gestopt bij de Mallumse Molen, waar het gezelschap door een lid van de Stichting 'de Mallumse Molen' kundig werd geïnformeerd.

Van de Mallumse Molen, een onderslagwatermolen, werd voor het eerst in 1424 gewag gemaakt.

Inwoners van Eibergen waren door de zogenoemde molendwang verplicht om hun graan in deze molen te laten malen; een plicht die pas tegen het einde van de achttiende eeuw werd afgeschaft. In 1746 werd de molen door brand volledig verwoest. Twee jaar later kon er na een degelijke herbouw op dezelfde plaats weer graan gemalen worden. In 1943 werd de molen door het Waterschap van de Berkel buiten werking gesteld. Vijf jaar later, op 20 november 1948, kwam ze voor een klein symbolisch bedrag in het bezit van de Stichting de Mallumse Molen, die het bouwwerk grondig liet restaureren.

Tegenover de watermolen heeft een olie- en eekmolen gestaan, die in 1917 voor een groot deel

wegzakte in de molenkolk. Wat er nog van overeind bleef, werd korte tijd later gesloopt.

Een fragment van de secco's op de noordwand van het priesterkoor. Vlnr: Petrus, Paulus met het zwaard, en Andreas met het naar hem genoemde kruis.

Het volgende object waar de groep naartoe werd geleid, was de Oude Mattheuskerk, die in circa 1500 in gotische stijl werd gebouwd. Deze van oorsprong katholieke kerk, kwam in 1617 of daaromtrent in handen van de protestanten. Omdat dit kerkgenootschap zich toelegde op het verkondigen van Gods woord, en niet op de 'verbeelding' van het geloof, werden de heiligenbeelden verwijderd en de secco's, in 1520 gemaakt door enkele Westfaalse kunstenaars, rigoureus overgekalkt. Tussen 1970 en 1974 werd het interieur van de kerk gerestaureerd.

Daarbij werd de kalk over de secco's verwijderd, waardoor de twaalf apostelen weer te zien zijn. Onverwacht kon nog even een bezoek gebracht worden aan het gemeenschapscentrum de Huve³⁶, een voorbeeld van moderne architectuur, waarbij is uitgegaan van de omgeving. Een nieuw modern gebouw als schakel tussen het oude dal van de Berkel en de Oude Mattheus.

Wasserburg Hülshoff

In mei 1980 konden belangstellenden zich opgeven voor een excursie naar *Burg Hülshoff* in Havixbeck, waar een familielid woonde van de ook in Nederland bekende dichteres en schrijfster Anette von Droste zu Hülshoff. Dat familielid, Jutta von Droste zu Hülshoff, leidde al jaren achtereen groepen belangstellenden rond in haar onderkomen. Maar voordat we verder gaan: een korte necrologie over de schrijfster lijkt ons hier op zijn plaats.

Anette von Droste zu Hülshoff werd op 10 januari 1797 in Havixbeck bij Münster geboren. Haar ouders en voorouders waren katholiek en tamelijk conservatief. Als burgerlijk meisje leidde ze vanwege haar komaf een noodgedwongen teruggetrokken bestaan, hoewel ze zich nooit heftig tegen de toen heersende opvattingen heeft verzet. Politiek gezien zette ze de conservatieve trend van haar familie voort.

*Nadat haar vader in 1826 was gestorven, verhuisde ze met haar moeder naar Rüschaus, een dorp in de buurt van Münster, waar ze zich toeleefde op het schrijven van gedichten, waaronder het eerste deel van de cyclus *Das geistliche Jahr*, dat in 1838 verscheen.*

*In 1841 maakte ze kennis met de zeventien jaar jongere Duitse schrijver Levin Schücking. Ze werd verliefd op hem, een liefde die van zijn kant onbeantwoord bleef. Naar aanleiding daarvan schreef ze in 1842 *Die Judenbuche* (De joodse beuk). Nadat Schücking in 1843 met Luise von Gall was getrouwd, trok ze zich helemaal uit het openbare leven terug. Zij overleed tamelijk eenzaam in Meersburg aan het Bodenmeer op 24 mei 1848.*

Anette von Droste zu Hülshoff.

Het werk van Droste zu Hülshoff staat hoog aangeschreven. Literatuurcritici noemen haar een van de grootste Duitse dichters uit de Romantiek. Haar beroemdste werk, het reeds gememoreerde *Die Judenbuche*, is een mysterieus misdaadverhaal waarin een beukenboom een centrale rol speelt: de natuur is als het ware behekst, en een moord, gepleegd door de destijds gevluchte hoofdpersoon Friedrich Mergel op een jood, zal 28 jaar na dato door een beuk gewroken worden.

Er gaven zich 53 liefhebbers voor deze exclusieve excursie op. Ze vertrokken op zondag 8 juni 1980 om 13.00 uur vanaf

Burg Hülshoff

de Markt. De deelnemers reden via Winterswijk, Oeding, Gescher, Coesfeld, Nottuln naar Havixbeck. Van verre zagen ze het fraaie kasteel al liggen, badend in de zon. De ontvangst was hartelijk. Maar dan... Jutta liep als een razende door de vertrekken van het kasteel, af en toe iets in het voorbijgaan vertellend. Ze liep zo snel, dat de oudere deelnemers haar niet konden bijbenen. In krap een halfuur stond het hele gezelschap weer buiten, beduusd en gedesillusioneerd. Ze hadden maar bitter weinig gezien van wat ze zich er vooraf van hadden voorgesteld.

Het bestuur liet die 'rennerij' door slechts vier kamers van het kasteel niet over zijn kant gaan. Drie dagen later stuurde het aan Jutta een pittige brief, die nu op ons, ruim dertig jaar later, meer dan bewonderenswaardig overkomt. We willen u graag deelgenoot maken van de inhoud.

'Gnädige Frau!

Auch im Namen unseres Vorstandes, erheben wir hiermit Einspruch gegen die Weise Ihrer Führung am Sonntag den 8. Juni 1980.

Unsere Gesellschaft von 53 Mitgliedern wurde auf eine sehr kommerzielle Weise, in einem Zeitabschnitt von 30 Minuten, wobei zwischendurch auch noch der Verkauf von Büchern und Schallplatten versucht wurde, durch vier Räume geführt!

Eine solche Eröffnung Ihres Hauses bedauern wir besonders.

Hochachtungsvoll

J.F.W. Buijnink, Kassenführer

A.F.O. Gouda, Sekretär

A.C.N. de Nooyer, Vorsitzende.'

Momenteel zijn er besprekingen gaande tussen Jutta en een stichting in oprichting om van de Wasserburg een literair-cultureel centrum te maken, waarmee een aankoopbedrag van vier miljoen euro is gemoeid.

Gelukkig was die excursie slechts een incident tussen de vele excursies en voordrachten die de werkgroep tot nu toe heeft georganiseerd.

De pomp op de Ganzenmarkt

Water is in het verleden (en nu nog) voor mens en dier van groot belang geweest; niet alleen voor de watervoorziening, maar ook in sociaal opzicht. In elke plaats stond vroeger op centraal gelegen pleinen of markten een pomp. Vooral op de wekelijkse wasdag was het rond die pomp een drukte van belang; een ontmoetingsplaats voor tamelijk veel vrouwen uit de buurt, en niet geheel toevallig. Naast het naar boven halen van water was namelijk het uitwisselen van nieuwtjes een belangrijke bezigheid, een destijds waardevolle vorm van communicatie.

Na de aanleg van de waterleiding in de twintigste eeuw verdween heel langzaam de functie van de pomp. En de nieuwsvoorziening? Die nam geleidelijk andere vormen aan; nieuwere.

In de algemene ledenvergadering van 1973 vatte het bestuur van de VOL het plan op om ter verfraaiing en uit historisch besef het gebruik van de pomp weer in ere te herstellen. Er werden twee pompen aangekocht, een voor de Ganzen- en een voor de Varkensmarkt.

Medio december 1973 vroegen zij aan het college van B en W alvast een tegemoetkoming in de onkosten aan. Burgemeester A.P.J. van Bastelaar stelde aan de gemeenteraad voor om daarvoor een krediet van 550 gulden beschikbaar te stellen. De raad heeft het voorstel niet in behandeling genomen, omdat het plaatsen van de pompen voor onbepaalde tijd werd uitgesteld.

In het voorjaar van 1976 kwamen de pompen weer op de agenda te staan. F. Willems maakte een

De pomp

tekening van de pomp. In een ongedateerd schrijven vroeg het bestuur van de VOL een bouwvergunning aan, die op 28 juli 1976 werd verleend.

Volgens de gegevens van B en W bedroegen de bouwkosten duizend gulden, waarvoor dertien gulden aan leges moest worden betaald. Voor de bemoeienissen van de welstandscommissie moest een tientje worden neergeteld. Een bedrag van f 150.-, de waarborgsom, zou na de bouw gerestitueerd worden, tenminste als er geen schade aan gemeentelijke eigendommen was aangebracht.

Kort daarop werd met het bouwen begonnen. Johan te Molder³⁷ oet *Vraogender* zond ons onderstaande mijmeringen toe. Omdat die voor zichzelf spreken, hebben wij er niets aan toe te voegen.

‘Mag ik mij even voorstellen: uw nederige dorpspomp’.

Aangenaam, ik ben de enige echte en originele dorpspomp in het dorp Lichtenvoorde (het eventuele voorkomen van gelijkogende exemplaren berust op louter toeval).

Voor mijn geboorte bezat Lichtenvoorde diverse collega-dorpspompen die hele buurten van schoon water voorzagen. Door de bevolkingsaanwas en de slechte waterkwaliteit werden zij allengs overbodig, daardoor afgedankt en ten slotte maar gesloopt.

Weg is weg zult u, geachte lezer, denken, maar gelukkig is niets minder waar. Het toenmalige bestuur van de VOL te Lichtenvoorde vond dat maar een kale bedoening en stelde tijdens een ledenvergadering voor meerdere exemplaren op oorspronkelijke markante plekken te plaatsen. Het voorstel werd met instemming begroet en dus zo gezegd, zo gedaan.

Er werd een historisch verantwoord exemplaar op tekening gezet en een bouwvergunning bij de gemeente ingediend. Tegelijkertijd werd aan de protestantse kerkgemeenschap toestemming gevraagd om deze pomp in de directe nabijheid van hun monumentale kerk te mogen plaatsen. De bouwvergunning kwam, en de medewerking van de kerk ook.

Dan gaat het in 1977 echt beginnen. Het bestuur heeft voldoende stenen bij elkaar gesleept van een afbraakpand en die eigenhandig afgebikt. Ook was men in het bezit van een originele hoed voor mij, welke al lang lag te wachten op de toekomstige drager. Ons aller Gert Haling heeft voor mij een roodkoperen pomp geheel gerestaureerd en ‘pompgereed’ gemaakt. Metselaar Johan te Molder heeft mij gemetseld, daarbij met veel plezier geholpen door timmerman Jan Engelbarts.

In verband met het zeer bescheiden bouwkapitaal (*too ok al*) hebben ze mij een beetje versoberd, namelijk waar ik aanvankelijk getooid zou worden met rondom hard natuursteen, is het uiteindelijk gebleven bij bescheiden hardstenen hoekstukken, maar ik zeg maar zo beter iets dan niets. Tijdens mijn geboorte zijn diverse dia’s en foto’s gemaakt en Johan heeft mij toevertrouwd er zelf niet een van te bezitten, maar er wel graag wat van te willen hebben. Tijdens de graafwerkzaamheden kwamen nog botjes naar boven van mensen die op deze plek begraven hebben gelegen. Ook vond Jan Engelbarts een zeer oud geldstuk, een Zeeuwse duit uit de zeventiende eeuw.

Oorspronkelijk zou ik aangesloten worden op een nabij gelegen waterput, die ooit dienst deed als brandweerput. Dit is niet doorgegaan op advies van de gemeente, in verband met de slechte kwaliteit van het aanwezige water. Stelt u eens voor: ik dien als pomp water te verstrekken maar ik sta al vanaf mijn geboorte droog.

37 Johannes Franciscus te Molder (*1950).

In mijn binnenste bevindt zich een fles met de tekst:

Aangeboden aan de Gemeente Lichtenvoorde, door de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde.

Het bestuur:

*A.C.H. de Nooyer, voorzitter.
F. Muijzer, secretaris,
J.F.W. Buijnink, penningmeester.
H.H. Eekelder, vice-voorzitter.
G.J.E. Halink,
J.B.A. Engelbarts,
Mevr. M.A.L. Vos-Lueb,
Mej. A.J.G. v.d. Mosselaar*

Metselaar dezer pomp, ons medelid Joh. te Molder uit Vragender.

*Heden, 10 juni 1977
get. J.F.W. Buijnink*

Aan mijn bestaan is nadien geen aandacht meer geschonken binnen de verschenen periodieken. Jammer vind ik het dat de heer Jan Engelbarts niet is genoemd, maar dat kan natuurlijk altijd nog. Beter laat dan nooit, zeg ik dan maar weer.

Men vindt mij mooi, men vindt mij niet mooi, men vindt mij in de weg staan, men vindt zo veel over mij maar ik ben wie ik ben en blijf wie ik ben. Stormen van vernieuwingsdrang doorstaand hoop ik eenvoudig op mijn plek nog vele jaren dorpspomp te zijn. Dat is immers ook mijn taak en mijn recht van bestaan, ja toch?

Maar dan is het gebeurd met mijn rust! Tot mijn grote schrik word ik bruut ontdaan van mijn uitloop. Ik voel mij geamputeerd, lelijk en kaal, want wie zijn neus schendt, schendt zijn aangezicht. Kortom een mistroostig gezicht.

Dan komt de smid en voorziet mij van een nieuwe uitloop. Dank je wel smid maar je vergat het haakje voor de emmer. Na een rumoerige vergadering werd ik alsnog voorzien van het emmerhaakje, zal ik maar zeggen, en zowaar een likje verf. Tweemaal dank. Ik voel mij al weer een stuk beter. Mijn kansen tot totaal behoud stijgen, want zeer onlangs was ik getuige van een gesprek in mijn nabijheid tussen de gemeente Oost Gelre en de heer Johan te Molder namens de VOL Lichtenvoorde. Na enig gepruttel ging de gemeenteman overstag en zag ook wel in dat het straatwerk, dat zonder toestemming was verwijderd, weer aangebracht zal moeten worden. Naar ik heb gehoord en mag hopen komt het gauw goed en zal het mooi worden. Op voorhand dank voor de derde maal. Mogelijk wordt een niet bij mij passende prullenbak enige meters verplaatst, in ieder geval hopelijk buiten mijn gezichtsveld.

Let op!

Er komt nog een tijd dat mensen weer gaan zingen: Oh wat ben je mooi, oh wat ben je mooi. Dat heb ik in jaren niet gezien, zo mooi, zo mooi... En dan te bedenken dat ik dat ben die zo mooi is! Ha ha, wie het laatst lacht, lacht het best.

Ten slotte: in alle kwaliteiten die men mij toebedenkt, zal ik wel de enige blijven want van het oorspronkelijke idee om meerdere collega's op te richten zal wel niets meer terechtkomen.

Ik zal, denk ik, wel enig kind blijven.

Een hartelijke groet van

Uw nederige dorpspomp.

Pomp ze!

Plaatsen van informatieborden

In de jaarvergadering van januari 1972 deelde het bestuur aan de leden mee dat het in de eerstvolgende jaren telkens twee historische objecten zou uitkiezen, waar aan een van de gevels een informatiebord met daarop de tekst over de geschiedenis van het gebouw zou worden geplaatst. Daarvoor had het bestuur een aanzienlijk aantal gebouwen of restanten van gebouwen in gedachten, namelijk het richtershuis, de ruïne in Vragender, de Nederlands hervormde kerk, de onder het maaiveld liggende restanten van het Lichtenvoordse kasteel, de restanten van de voormalige havezate Tongerlo en het terrein van de voormalige havezate Harreveld.

In korte tijd werden tal van besluiten genomen, want er moesten heel wat instanties over de plannen geïnformeerd worden. We behandelen in deze paragraaf slechts een instantie en een particulier, respectievelijk de ANWB in Den Haag en de heer Th.A.M. Thielen in Boxtel, want de andere bemoeienissen bestonden voornamelijk uit de vraag aan de eigenaren van die panden of de borden mochten worden aangebracht en of zij zich konden verenigen met de tekst op die borden. Voor zover wij uit de notulen konden opmaken, diende alleen het College van Kerkvoogden van de hervormde gemeente een bezwaarschrift in. Het liet de VOL op 15 maart 1972 weten:

'[...] Het is niet gebruikelijk - en in ieder geval onjuist - een plaatselijk kerkgebouw als het onze aan te duiden met NEDERLANDS HERVORMDE KERK. Dat is de benaming voor het geheel van de hervormde kerkgemeenschap in Nederland. Plaatselijk heten wij HERVORMDE GEMEENTE. En ons kerkgebouw dient HERVORMDE KERK te worden genoemd.'

De ANWB wilde desgevraagd de borden graag vervaardigen. Een van zijn medewerkers berichtte dat het om chamois-kleurige borden van kunststof ging met een afmeting van 37,5 x 27,5 centimeter. Om het fond, waarop de tekst van maximaal honderd karakters kon worden uitgespaard, zat een donkerbruine rand.

Het bestuur van de VOL kon zich goed met de voorwaarden van de ANWB verenigen en liet de bond weten dat zij eertijds de teksten kon verwachten.

Thielen had ook zijn medewerking toegezegd en boog zich over de schrijftafel om zo goed en zo bondig mogelijke teksten op papier te zetten. Een nadere beschouwing en beschrijving van de objecten gingen eraan vooraf. Omdat juist die teksten veel historische achtergrondgegevens bevatten, hebben we die over de havezaten Tongerlo en Harreveld, de Johannsekerk en de ruïne in Vragender in iets ingekorte vorm van hem overgenomen. Daaronder plaatsen we de ingekorte tekst die naar de bond werd gestuurd, tenminste voor zover hij die had gemaakt.

We beginnen met de tekst voor de ruïne in Vragender. Thielen citerend:

*'De kapel in Vragender is **geen** St. Janskapel. De in 1444 gestichte kapel wordt in 1494 duidelijk als de St. Jacobuskapel vermeld (geschiedenis van de Graven van Limburg Stirum, deel III, rekwest 735: Kapel in Vrageren gewijd aan Onze Lieve Vrouw en de apostel Sint Jacobus). De grond voor de stichting van de kapel werd in 1444 geschonken aan Onze Lieve Vrouw, maar dit is niet meer dan een gebruikelijke formule, die niets zegt over de eigenlijke patroon, maar meer wijst op de grote Mariaverering in de late middeleeuwen. De term Onze Lieve Vrouwekapel is minder juist en kon enkel dienen als voorlopige aanduiding. Pas in 1494 duidelijk St. Jacobuskapel, toegewijd aan de bekende 'boerenheilige' St. Jaopik.'*

Derhalve luidde zijn tekst op het informatiebord:

'Ruïne St. Jacobuskapel. Eenbeukige kapel gesticht in 1444. Herbouw ca. 1490 door Frederik van Bronckhorst-Borculo. Laatgotisch.'

Uit Thielens tekst valt op te maken dat de stenen kapel in Vragender omstreeks het jaar 1490/1494 werd gebouwd. Daarvoor heeft er kennelijk een ander (houten?) gebouw gestaan.

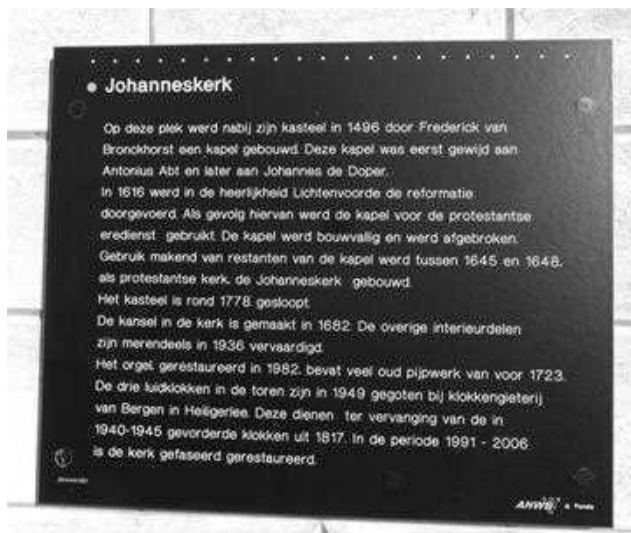
De Johanneskerk:

'De in 1496 door Frederik van Bronckhorst Borculo gestichte kapel is in strikte zin geen slotkapel geweest. Met andere woorden: zij maakte geen deel uit van het Huis Lichtenvoorde. De kapel was bedoeld als miskapel (eventueel bijkerk zonder parochierechten) [...] Op 18 mei 1645 begint de herbouw en vergroting van de kapel van 1496, die niet geheel gesloopt is. De toren is in 1648 gebouwd.'

Zijn voorgestelde tekst op het bord:

'Eenbeukige kerk met restanten van laat-gotische koorsluiting van de kapel gesticht in 1496. Herbouw en vergroting vanaf 1645.'

De tekst van de Havezate Harreveld overschreed zeer duidelijk de honderd karakters. Toch werd die tekst naar de ANWB gestuurd. Een week later kreeg het bestuur te horen dat het bord wel gemaakt kon worden, maar aanzienlijk duurder zou worden, waarna werd besloten een bondiger tekst op te stellen. Eventueel konden geïnteresseerden bij de VVV een stencil krijgen met de volledige tekst erop.

Het huidige bord

van 1643 tot 1721, de familie Van Reede van 1721 tot 1766, de familie Van Randwijk en de familie Bentinck van 1766 tot 1791, de familie Van Dorth van 1791 tot 1801 en de familie Van Raesfeld van 1801 tot 1869. Na de dood van de laatste Heer van Harreveld, B.W.J van Raesfeld, viel in 1869 het bezit door verkoop uiteen. Voordien was in 1669 het goed Manschot reeds afgesplitst. In 1875 betrokken de Duitse franciscanen het Huis en Havezate Harreveld. Zij bouwden er een klooster en het college St. Ludwig. Kort na de eeuwwisseling vertrokken zij, waarna het werd omgebouwd tot een opvoedingsgesticht. Die functie heeft het nu nog, al is de naam ervan aangepast aan de hedendaagse normen.'

De tekst over de havezate Tongerlo overschreed eveneens de honderd tekens. Doch net zoals die van Harreveld is het omwille van een stuk verdwenen geschiedenis - de laatste restanten zijn onlangs verdwenen - zeer de moeite waard om de volledige tekst weer te geven.

'In 1399 werd het goed vermeld als een bezit waarvan de tienden verschuldigd waren aan de Heren van Steinfurt. Van 1421 tot 1485 was het leengoed in bezit van het geslacht Van Diepenbrock. Aan

'De oude hof Detharding lag oorspronkelijk nabij de boerderij Het Manschot en was van 1421-1485 tienden verschuldigd aan de Heren van Steinfurt.

Het geslacht van Diepenbrock bezat daarnaast in Harreveld ook leenbezit van de Heren van Wisch (1428). In de tweede helft van de vijftiende eeuw werd de hof op dit leenbezit de woning van de bezitters. Beide bezittingen, leen- en tiendrecht, gingen in 1486 van Wisch over naar de Heren van Bergh. In ditzelfde jaar wordt de hof 'Huis en Havezate' genoemd, een eerste vermelding van het woord havezate in de Nederlandse geschiedenis.

Eigenaars van Huis en Havezate Harreveld waren: de familie Van Diepenbrock tot ongeveer 1450, de familie Van Middachten van ongeveer 1450 tot 1643, de familie Van Raesfeld

het einde van de zestiende eeuw werd het een bezit van de adellijke familie De Rode van Heeckeren. Een exacte datum is niet te noemen. In 1677 verkocht die familie de havezate aan Gerrit Heckinck. Na zijn overlijden gaat het Huis en Goed over aan Arnold Wentholt, burgemeester van Zutphen. Na het overlijden van de kleinzoon van Wentholt, in 1765, huwde zijn weduwe met Isaäk van der Meer de Walcheren, die richter en drost was van Lichtenvoorde. Nadat Isaäk van der Meer de Walcheren in 1807 overleed, kwam het goed in het bezit van zijn zoon Jan, die het op zijn beurt verkocht aan Jan Kasper te Welscher. Die verkocht het in 1831 door aan de familie Van Basten Batenburg-Schoemaker. Zij verhuurden het pand van 1850 tot 1870 aan de familie Goedhart, een gefortuneerd zakenman die zijn geld in Nederlands-Indië had verdiend. Van 1875 tot 1877 verbleef op Huize Tongerlo het convent der Zusters Arme Clarissen, die vanwege de Kulturkampf uit Düsseldorf waren verjaagd. Na hun vertrek hebben er tot aan de afbraak rond 1895 nog enkele gezinnen in gewoond. In 1907 werd het goed publiekelijk geveild in Hotel Westerman aan de Markt in Lichtenvoorde.'

De informatieborden werden door het bestuur van de VOL en enkele leden aan de gevels van de onderscheidene objecten aangebracht. Nu, anno 2011, zijn die verdwenen. Bij ons weten prijkt alleen nog een bord - niet het originele - aan de gevel van de Johanneskerk.

Tot slot

Het bestuur en de leden van de Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde hebben in de afgelopen veertig jaar gezamenlijk veel tot stand gebracht.

Zij hebben zich aanvankelijk ingezet voor het behoud van historische panden - we noemen nogmaals de woningen van Krabben en Wolf aan de Rentenierstraat, de villa van Van Basten Batenburg tegenover het gemeentehuis en het klooster aan de Rapenburgsestraat, waar tevens de bewaarschool en de meisjesschool onderdak hebben gevonden - al moesten ze nederig het hoofd buigen voor de wil en de besluiten van het gemeentebestuur (college van B en W en de raad), die dikwijls anders beschikten. Net zoals alle andere verenigingen, instellingen en burgers, was de VOL daar in hoge mate afhankelijk van. En, we memoreerden het reeds aan het begin van dit artikel, zij wilde beslist geen extreme protestgroep zijn, maar voor elke organisatie en particulier een geaccepteerde gesprekspartner blijven. Daarmee heeft zij in hoge mate het gezicht van de vereniging bepaald en het belang van de oudheidkunde gediend. Alle volgende besturen en leden - het is ondoenlijk om allen te noemen - hebben die trend voortgezet. De VOL is daardoor een orgaan geworden dat door zijn houding en daadkracht tot op de dag van vandaag door de Lichtenvoordse bevolking en die van de kerkdorpen wordt gerespecteerd.

Straatbeelden 1971 en 2011

Door Frits van Lochem

Carolus Pieters, bouwkundige te Amsterdam, woonde vroeger in Lichtenvoorde en maakte in zijn studiejaren zo rond 1971 een aantal foto's in het centrum van Lichtenvoorde. Later schonk hij deze fotocollectie aan onze vereniging. De oude foto's zijn dus door Carolus Pieters gemaakt. De actuele foto's zijn onlangs gemaakt door ons bestuurslid en beheerder van het foto-archief, Theo Withag.

De Dijkstraat vanaf ongeveer de T-kruising v.d. Meer de Walcherenstraat. Rechts was een dierenwinkel annex dierenbenodigdheden in het pand waar eertijds een slagerij Hulshof was gevestigd. Het volgende pand aan de rechterzijde was Bonsen accountantskantoor. Na de terugliggende huizen van Jaartsveld en Manschot is het pand van Reukers Woninginrichting nog zichtbaar en vervolgens het hoge dak is van de directiewoning bij de Rabobank. Verder nog zichtbaar

de oude garage van Dusseldorp en panden die er nu ook nog staan. Vooraan links nog het voorste deel van het voormalige hotel De Industrie dat in 1974 werd gesloopt. In de achterliggende grote zaal met toneel zijn vele voorstellingen en uitvoeringen gegeven. Door de slechte onderhoudstoestand raakte deze zaal rond 1962 buiten gebruik. Later werd er een Doe het zelfzaak van Haket gevestigd die in het najaar van 1974 tot de grond toe afbrandde.

De actuele situatie. Rechts Steakhouse en Pizzeria Bella Pyramide, dan bloemisterij Kuypers, met daarnaast het in oktober 2010 door een felle brand geteisterde karakteristieke woonhuis (gemeentelijk monument). De terugliggende villa in aanverwante stijl, eveneens gemeentelijk monument, is niet te zien, wel nog net de voorgevel van de Ni'je Wehme, de pastorie van de Protestantse gemeente. Vervolgens het pand van architect Haverkort.

Het pand met het hoge dak is tegenwoordig een winkelpand. De winkel staat overigens leeg. Daarnaast de voormalige Rabobank (niet zichtbaar) waar de fa.Ter Bille is gevestigd. Nog net iets zichtbaar is de gevel van Theo Dusseldorp's fietswinkel en het pand van Sensire. Direct links op de hoek het thans leegstaande kantoorpand van Pillen. Dan de gevel met de

uithangborden van Scapino en Lidl. De ingang van deze winkels is verplaatst naar de Koemstraat. Daarnaast zijn ook voormalige winkels, te weten Schlecker, Reukers, Lefering (niet zichtbaar). Mede doordat de Dijkstraat niet meer tot het kernwinkelgebied behoort is hier leegstand in winkels ontstaan.

Op de voorgrond links een deel van het pand van Voorhuis. Rechts op de voorgrond de inrit van het Bonifaciusziekenhuis. Vervolgens de pastorie van de Hervormde gemeente. De laatste dominee die erin gewoond heeft was ds. Mr.J.W. Koelman die in 1969 is vertrokken naar Driel. Daarna is het pand een aantal jaren bewoond geweest door verschillende personen totdat het huis in 1980 gesloopt is om plaats te maken voor de bibliotheek en seniorenwoningen.

De verderop goed zichtbare panden staan er ook nu nog. De gevel met de forse schoorsteen is van het dubbel woonhuis in de bouwstijl van de Amsterdamse School en is nu gemeentelijk monument. Nog net zichtbaar is het hoge pand van café-restaurant Stottelaar.

Het pand links met de markiezen is nu Grandcafé Markt 5. Rechts de bibliotheek en daarnaast de seniorenwoningen. Verderop het dubbel woonhuis in de Amsterdamse Schoolstijl met daarnaast restaurant De Kiezel van Gerard Wopereis.

Hier een kijkje naar de Markt vanuit de Dijkstraat. De zichtbare panden staan er nu ook nog, zij het met andere winkels en hedendaagse uitstraling. In het pandje links Tapijtboutique Reukers, een tapijttalage/showroom van Reukers woninginrichting die verderop in de Dijkstraat de hoofdvestiging had; daarnaast banketbakker Berentsen. Rechts de damesmodezaak Voorhuis. Op de achtergrond café-slijterij Van Ooijen. Achter het marktplein dat als parkeerplaats diende liep nog het busstraatje voor de lijndienstbussen van de Gelderse Tramwegen, die richting Groenlo of Winterswijk reden. De bushalte is ook zichtbaar. Enkele jaren daarna verrees achter de bushalte het bankkantoor van de Algemene Bank Nederland met een bovenwoning en naast de bank een Chinees-Indisch restaurant. Dit geheel werd rond 2006 weer gesloopt om plaats te maken voor de huidige bebouwing.

Het oude pand links is nu de Christelijke boekwinkel 'Licht'. Vervolgens Doppen Delicious, brood, banket en ijssalon, uiterst rechts Grandcafé Markt 5 en aan de overzijde van het plein reisbureau Globe links, in het midden het ABN-kantoor en rechts De Juwelier.

Deze foto toont de panden van Gilsing en Pillen Modeschoenen. In het smalle pand daarnaast was fotograaf Vreeman gevestigd. De winkel van het belendende pand lijkt leeg te staan; daar was eerst de Spar-supermarkt van Tijdink. Dit pand met dat waarin Vreeman zijn zaak had zijn op 20 december 1972 door brand verwoest.

Het grote pand is nu opgedeeld in twee zaken, t.w. Tender en Kruidvat. De winkel ernaast staat thans te huur. In het smalle pand delen de VVV en de Wereldwinkel samen de ruimte. Van het grote pand ernaast waar lange tijd een bankkantoor in was gevestigd, staat de benedenruimte nu leeg.

Het pand links en dat in het midden zijn nog steeds de mooiste gevels van de Markt. Het pand links dateert uit 1902 en is gebouwd met stijlinvloeden van de Neo-Hollandse renaissance. In 1971 was hier de Algemene Bank Nederland in gehuisvest. Het pand in het midden - uit 1904 - is in Jugendstil gebouwd en hierin was Hapo Confectie gevestigd. De winkelpui is helaas niet meer oorspronkelijk want die was veel en veel mooier dan die in 1971. Rechts het pand van Auto en Sport Rondeel. Hier verkocht men zowel sportartikelen als autoaccessoires. Ook was er een benzinepomp (net niet zichtbaar). Op de steen het beeld van de laatste leeuw, gemaakt door Emil Ebert (Bocholt) in 1966. Dit is de derde leeuw op de steen sinds 1874.

De auto voor het pand van Rondeel is een Simca 1000; een populair type uit die jaren.

Hier het actuele beeld van dezelfde plek. De steen met de leeuw is najaar 2008 iets verplaatst in het kader van de laatste herinrichting. In het linker pand is nu Bar-bodega Brul gevestigd. Van het pand in het midden staat de winkel te huur en in het pand rechts is Markant gevestigd.

Exportslachterij Vos

Door Arnold Pluimers

Het is midden in de Eerste Wereldoorlog, een periode van schaarste en rantsoeneringen, als Johannes Reinier Vos besluit een aanvraag te doen tot de bouw van een exportslachterij in Lievelede. Op 20 november 1915 (R.J. Vos is dan 48 jaar oud) wordt deze aanvraag ingediend en het betreft een runder- en varkensslachterij met een vloeroppervlak van 258 m².

De benodigde grond wordt gekocht van Gradus Johannes ten Have, landbouwer op Smitjes, te Lievelede. Het betreffende kavel, B 2745, was 41 are en bood voldoende ruimte voor latere uitbreidingen, die echter pas na 1948 begonnen.

Bron: kadastrale legger Lichtenvoorde 5157 - 5427 nummer 5214.

Voor het familieoverzicht nu eerst het parenteel van Theodorus Hendricus Vos.

1. Theodorus Hendricus Vos is geboren op 02-07-1835 in Lichtenvoorde. Theodorus is overleden op 16-12-1903 in Lichtenvoorde, 68 jaar oud. Theodorus: (1) trouwde, 31 jaar oud, op 10-07-1866 in Lichtenvoorde met Harmina Leferink, 26 jaar oud. Harmina is geboren op 20-11-1839 in Lichtenvoorde. Harmina is overleden op 06-09-1877 in Lichtenvoorde, 37 jaar oud. (2) trouwde, 42 jaar oud, op 21-02-1878 in Lichtenvoorde met Janna Hendrina Nieuwenhuis, 46 jaar oud. Janna is geboren op 04-04-1831 in Lichtenvoorde. Janna is overleden op 10-03-1897 in Lichtenvoorde, 65 jaar oud.

Kinderen van Theodorus en Harmina :

1. Johannes Reinier Vos, geboren op 13-07-1867 in Lichtenvoorde. Volgt 1.1.
2. Bernardus Vos [1.2], geboren op 22-12-1869 in Lichtenvoorde. Bernardus is overleden op 22-12-1869 in Lichtenvoorde, geen dag oud.
- 1.1 Johannes Reinier Vos is geboren op 13-07-1867 in Lichtenvoorde, zoon van Theodorus Hendricus Vos (zie 1) en Harmina Leferink. Johannes is overleden op 20-03-1929 in Lichtenvoorde, 61 jaar oud. Johannes trouwde, 26 jaar oud, op 18-05-1894 in Lichtenvoorde met Johanna Kolkman, 27 jaar oud. Johanna is geboren op 04-01-1867 in Lichtenvoorde. Johanna is overleden op 28-08-1949 in Lichtenvoorde, 82 jaar oud.

Kinderen van Johannes en Johanna:

1. Johannes Bernardus Vos; geboren op 06-01-1896 in Lichtenvoorde. Volgt 1.1.1.
2. Johanna Hermina Vos, geboren op 01-06-1897 in Lichtenvoorde.
3. Henricus Antonius Vos, geboren op 01-06-1898 in Lichtenvoorde.
4. Johanna Maria Vos, geboren op 03-07-1899 in Lichtenvoorde. Johanna is overleden op 28-11-1900 in Lichtenvoorde, 1 jaar oud.
5. Anna Frederika Vos, geboren op 02-11-1900 in Lichtenvoorde.
6. Johanna Maria Vos, geboren op 31-12-1901 in Lichtenvoorde.
7. Herman Antoni Vos, geboren op 31-01-1906 in Lichtenvoorde. Herman is overleden op 08-02-1906 in Lichtenvoorde, 8 dagen oud.
8. Engelina Maria Vos, geboren op 19-02-1907 in Lichtenvoorde.
9. Theodorus Hendrikus Vos [1.1.9], geboren op 08-08-1908 in Lichtenvoorde. Theodorus is overleden op 30-03-1910 in Lichtenvoorde, 1 jaar oud.
- 1.1.1 Johannes Bernardus Vos is geboren op 06-01-1896 in Lichtenvoorde, zoon van Johannes Reinier Vos (zie 1.1) en Johanna Kolkman. Johannes: (1) trouwde, 25 jaar oud, op 17-08-1921 in Lichtenvoorde met Engelina Maria Papenborg, 25 jaar oud. Engelina is geboren op 21-04-1896 in Ruurlo. Engelina is overleden op 09-03-1927 in Winterswijk, 30 jaar oud. (2) trouwde, 32 jaar oud, op 21-04-1928 in Lichtenvoorde met Anna Frederika Huishof, 26 jaar oud. Het kerkelijk huwelijk vond plaats op 25-04-1928 in Lichtenvoorde. Anna is geboren op 05-11-1901 in Lichtenvoorde. Anna is overleden op 07-07-1938 in Wassenaar, 36 jaar oud. (3) trouwde, 43 jaar oud, op 19-06-1939 in Lichtenvoorde met Maria Hulshof, 30 jaar oud.

Het kerkelijk huwelijk vond plaats op 21-06-1939 in Lichtenvoorde.
Maria is geboren op 30-09-1908 in Lichtenvoorde.

Kinderen van Johannes en Engelina:

1. Anna Wilhelmina Maria Vos, geboren op 24-06-1922 in Lichtenvoorde.
2. Johannes Josephus Maria Vos, geboren op 31-03-1924 in Lichtenvoorde.
3. Alouïsius Antonius Maria Vos, geboren op 22-05-1925 in Lichtenvoorde.
4. Josephus Bernardus Maria Vos, geboren op 09-03-1927 in Winterswijk.
Josephus is overleden op 12-03-1927 in Winterswijk, 3 dagen oud.

Kinderen van Johannes en Anna:

5. Engelina Frederika Theresia Vos, geboren op 21-07-1929 in Lichtenvoorde.
6. Leonardus Antonius Maria Vos, geboren op 03-09-1930 in Lichtenvoorde.
7. Henricus Antonius Maria Vos, geboren op 13-09-1931 in Lichtenvoorde.
8. Wilhelmus Antonius Maria Vos, geboren op 02-11-1934 in Lichtenvoorde.
9. Laurentius Johannes Maria Vos, geboren op 31-08-1936 in Lichtenvoorde.

Kinderen van Johannes en Maria:

10. Cornelia Hermina Maria Vos, geboren op 06-05-1940 in Lichtenvoorde.
11. Maria Anna Theresia Vos, geboren op 26-10-1941 in Lichtenvoorde.
12. Marcellinus Martinus Maria Vos, geboren op 19-12-1942 in Lichtenvoorde.
13. Vincentius Aloysius Maria Vos, geboren op 12-04-1944 in Lichtenvoorde.
14. Edeltrudis Theresia Maria Vos, geboren op 03-08-1945 in Lichtenvoorde.
15. Antonius Josephus Maria Vos, geboren op 28-02-1947 in Lichtenvoorde.
16. Margaretha Francisca Maria Vos, geboren op 17-08-1951 in Lichtenvoorde.

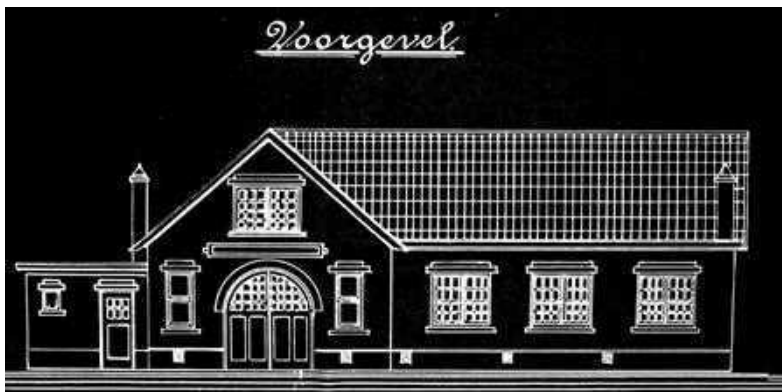
Johannes Reinier is geboren op 13-07-1867 op een boerderij aan de huidige Vondermansdijk in Lichtenvoorde/Zieuwent, plaatselijk bekend als het stamhuis van de 'Voskeunens'.
De handel zat hem kennelijk al vroeg in het bloed, want in zijn jonge jaren hield hij zich bezig met de vangst van o.a. kramsvogels, die als delicatessen werden verkocht. Verder was er handel in groente en fruit, maar bovenal in geslachte varkens, die hij voor een groot deel verkocht in Oeding - Duitsland, in de periode 1908-1910. Het vervoer van de karkassen ging met paard en wagen. In de periode 1908-1910 nam ook de handel in levende varkens toe.

De geslachte varkens kwamen in die tijd via de slachterij van Geessink in Varsseveld.

De oorlog van 1914-1918 bracht een ommekeer in de handel, want de overheid gaf vanaf 1915 alleen vergunningen af tot export van varkensvlees uit eigen exportslachterij. Vos voldeed hier dus niet aan en dat gaf de impuls tot het oprichten van een eigen exportslachterij.

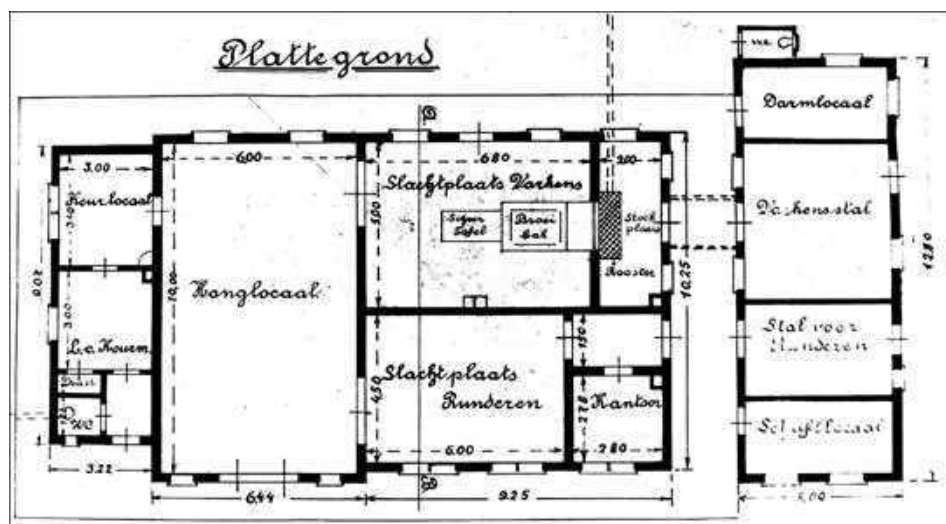
De keuze voor Lievelede is zeer begrijpelijk, want daar liep de spoorlijn langs waar de gemeente Lichtenvoorde in 1876 nog 25.000 gulden in had geïnvesteerd (de Nederlands-Westphalase spoorlijn).

Met deze lijn lag voor Exportslachterij Vos zowel de weg open naar het oosten, als het westen.

De goedkeuring wordt door Burgemeester en Wethouders verleend op 23-12-1915 door middel van besluit nummer 10. De aannemer/bouwmeester die de bouw moet uitvoeren, is de in Lichtenvoorde bekende J.B. Post. In 1916 wordt de bouw aangevangen en gerealiseerd. Er staat dan een slachthuis met een aparte runder- en varkensstal, en ook aparte slachtplaatsen. Zie tekening plattegrond op de volgende pagina.

Er werden echter ook speenbiggen, nuka's en schapen geslacht. De eisen ten aanzien van gescheiden slachten van diersoorten zijn in de loop der tijd aangescherpt en zodoende is uiteindelijk de varkensslachterij overgebleven. In de varkensafdeling werden de dieren na verdoving en verbloeding handmatig in de broeibak gehesen om de haren los te weken. In deze broeibak werd het water verwarmd tot 80 gr. Celsius door gebruik te maken van takkenbossen die bij boeren in de omgeving werden gekocht. De gebroeide varkens werden er ook weer handmatig uitgehaald, waarna het handmatig krabben volgde. Pas na de verbouwingen van 1950 werden de varkens mechanisch in en uit de broeibak getakeld. Na het krabben werden de karkassen niet gebrand, zoals tegenwoordig gebruikelijk is. Het nabranden werd pas ingevoerd nadat het butagas op de markt kwam. Als de karkassen waren goedgekeurd werden deze door het bedrijf van de stempels voorzien. Noodslachtingen en dieren met een voorwaardelijke goedkeuring werden via de noodslachtplaats bij Pillen afgevoerd, waar ook het z.g. Uitponden (vrijbankvlees verkoop) plaats vond.

De plattegrond van het eerste slachthuis.

Hinderwet

De aanvraag wordt ingediend op 3-12-1915, waarna volgens een proces-verbaal gedateerd 07-01-1916 blijkt dat er geen bezwaren zijn ingediend en het verzoek, conform artikel 7 van de Hinderwet, wordt ingewilligd. De bekrachtiging van de aanvraag volgt op 3 maart 1916. De inrichting moet in werking zijn vóór 1 augustus 1916.

Verdere wijzigingen van de verplichtingen ten aanzien van de Hinderwet zijn in de archieven van de gemeente Lichtenvoorde niet te vinden. Een verklaring hiervoor is er niet. Een hypothese is dat met de vernieuwing van een vergunning de oude werd vernietigd.

Enkele voor onze tijd curieuze bepalingen in die Hinderwet vergunning:

De put voor het vloerbare afval wordt op elke 1e en 3e dinsdag van de maand geleidigd. Dit afval wordt in waterdichte tonnen of karren vervoerd zodat noch stank noch vocht kunnen ontsnappen en dat dit op een afstand van minstens 50 meter van de openbare weg of de dichtst bijgelegen woning wordt ondergeploegd. Dat dit vervoer in de periode van 1 april tot 30 september geschiedt vóór 5.00 uur en in de overige maanden voor 7.00 uur 's ochtends. Voor het niet vloerbare afval geldt een zelfde soort verplichting, maar dan op dagen dat er geslacht wordt.

Aangezien het hier een exportslachterij betreft en de Vleeskeuringswet nog steeds in de ontwerpfase

verkeert, moet er een keuringsdienst worden ingesteld. Dit gebeurt bij Koninklijk Besluit van 10-06-1916, op voordracht van de minister van Landbouw, Nijverheid en Handel de dato 8-06-1916. Wat en hoe er gekeurd moet worden ligt voor exportslachterijen verankerd in de Wet van den 16den Juli 1907, houdende bepalingen betreffende de keuring van voor uitvoer bestemd vlees. In deze wet worden een aantal zaken geregeld, o.a. de vraag wat onder vlees van slachtdieren moet worden verstaan, de personele organisatie van de keuring, hoe te handelen met vlees dat ongeschikt is voor export (want dat betekende nog geen afkeuring voor binnenlandse consumptie !!), de wijze van slachten, de keurkosten en de boetebedingen die volgden bij niet nakomen van de wet.

In 1916 is veearts Gerrit Albers benoemd tot gemeenteveearts, voorts zou hij, vanaf het begin, betrokken geweest zijn bij de keuring van vlees op de exportslachterij van Vos. Dat zou betekenen dat hij twee salarisverstrekkers had, want de gemeenteveearts kreeg een toelage van de gemeente en de Rijksveeartsen, die de exportkeuringen moesten verrichten, werden door het Rijk betaald. Dat Albers door het Rijk is betaald lijkt twijfelachtig, gelet op de briefwisselingen die er hebben plaatsgehad tussen Albers en de gemeente over zijn vakantie en de kosten voor een waarnemer.

Op 20-03-1929 komt Johannes Reinier Vos te overlijden. Blijkens het kadaster gaat het perceel grond voor de helft naar Johannes Bernardus Vos en de andere helft naar Henricus Anthonius Vos. Dan blijkt dat er nog een afspraak, omtrent een kavel van 300 centiare, met de Rooms- Katholieke Parochie 'Christus Koning' op rust. Deze afspraak is gemaakt met de toenmalige pastoor Mientjes (in het kadaster Wientjes genoemd).

Bouwaanvragen en Bouwvergunningen

Zoals eerder opgemerkt vindt de eerste verbouwing van het slachthuis na de Tweede Wereldoorlog plaats. De aanvraag wordt ingediend op 27 april 1948 door de architect J. Vervoort, Burgemeester Nahuissingel 4, te Doesburg, in opdracht van J.B. Vos, wonende aan de Schat(d)bergweg B 239 te Lichtenvoorde. Bij deze en verdere aanvragen voor bouwvergunningen wordt de naam Henricus Anthonius Vos niet meer genoemd, terwijl er wel aanvragen worden gedaan uit naam van de Firma Gebr. Vos. (zie gegevens Kamer van Koophandel verderop in dit artikel)

Als reden van de verbouwing wordt vermeld dat het slachthuis niet meer aan de te stellen minimum eisen voldoet. Gelijktijdig wordt ook een Rijksgoedkeuring aangevraagd, omdat bouwmaterialen nog onder een distributieregeling vallen en de bouw meer kost dan f 500,00. De voorlopige Gemeentegoedkeuring, in afwachting van de Rijksgoedkeuring, wordt op 14 juni 1948 verleend. De Rijksgoedkeuring komt op 3 september 1948, waarna de definitieve gemeentelijke goedkeuring door Burgemeester en Wethouders te Lichtenvoorde op 28 september 1948 volgt. Bij deze verbouwing wordt het darmlokaal verplaatst en wordt het vloeroppervlak van het hanglokaal ongeveer verdubbeld. De geraamde bouwkosten zijn f 7900,- de leges bedragen f 20,- (is 0,25 %). Bij deze bouw is er voor het eerst sprake van stedenbouwkundig advies en een verklaring van geen bezwaar van de Gelderse schoonheidscommissie. De kosten van deze adviezen zijn f 4,-

Op 10 februari 1949 volgt een verzoek tot de bouw van een garage, waarvoor ook weer een Rijksgoedkeuring nodig is. De aanvrager is J.B. Vos en de architect is wederom J. Vervoort. De goedkeuring komt op 14 april 1949 af, gevolgd door de goedkeuring van B en W te Lichtenvoorde op 21 april 1949. Bouwkosten f 274,-. Vanuit de garage is een inpandige doorloop naar het slachthuis voorzien, die uitkomt in de weegruimte. Met de huidige (2010) regelgeving zou een dergelijk doorgang absoluut uitgesloten zijn.

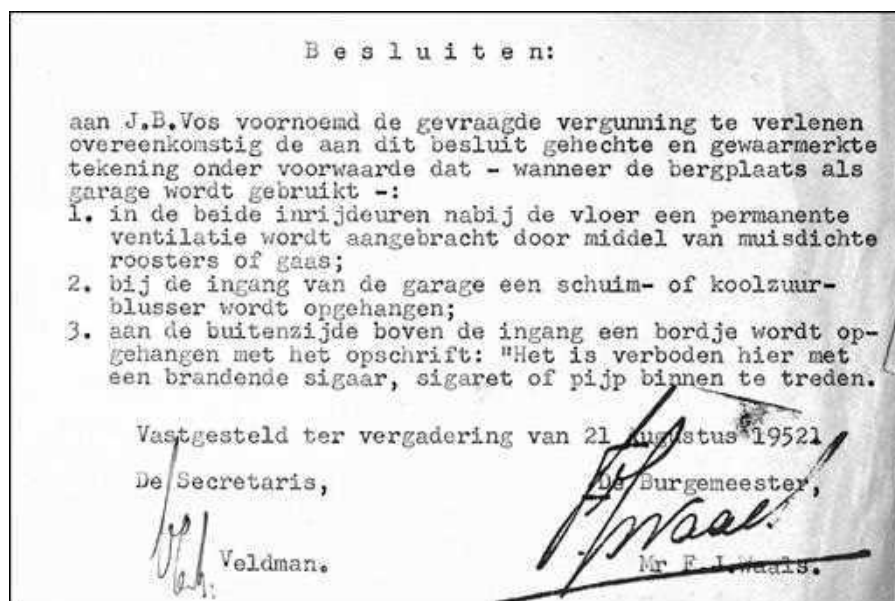
Op 4 januari 1950 volgt de aanvraag van de firma Gebr. Vos voor de bouw van een koelhuis, nabij het slachthuis, met kadasternummer 2941. De aanvraag is dit keer niet van de architect maar van J.B. Vos. Voor het eerst zien we een bedrijfslogo opduiken in de vorm van een stempel, die driehoekig is, met de punt naar beneden en voorzien van de woorden 'Exportslachterij, Grossierderij en Varkenshandel'.

De Rijksgoedkeuring wordt aangevraagd door architect J.H. Huinink aan de Aaltenseweg te Lichtenvoorde. De vergunning van B & W komt 14 dagen later af, waaruit blijkt dat de Rijksgoedkeuring kennelijk een wassen neus is. De geraamde bouwkosten bedroegen f 6000,-.

Door de groei van het bedrijf en de toename van personeel wordt de schaftruimte te klein en volgt er een aanvraag voor het bouwen van een schaftlokaal en wasgelegenheid op 30 juni 1950. De aanvrager is fa. Gebr. Vos, wonende op Schatbergweg B 239. De vergunning wordt bij besluit van B & W op 20 juli 1950, onder nummer 104, verleend. De bouwkosten zijn geraamd op f 1950,-

Dan volgt op 25 februari 1952 de aanvraag voor de bouw van een muurtje om een berging, ter vervanging van een houten schutting. Ook nu heeft het college van B & W nauwelijks tijd nodig voor een vergunning, want deze komt al op 28 februari onder besluit nr. 39 af. De bouwkosten zijn ook bescheiden, namelijk f 550,-

Op 28 juli 1952 volgt dan een aanvraag voor een bergruimte met afdak, aansluitend op het schaftlokaal. Omdat het hier een bouw betreft van meer dan f 2000,- moet er een goedkeuring komen van het Ministerie van Wederopbouw en Volkshuisvesting. Die goedkeuring komt af op 6 september 1952, terwijl bij besluit van B & W op 21-08-1952, nummer 146 al goedkeuring werd verleend voor de bouw die op f 6400,- werd begroot. Het is de bedoeling dat deze berging ook als garage wordt benut en derhalve zijn er aanvullende voorwaarden gesteld, zoals uit onderstaande toevoeging blijkt. Uit verhalen van vroeger keuringspersoneel is gebleken dat vooral het onder punt 3 genoemde roken, ook binnen het bedrijf aanleiding was tot meningsverschillen tussen de Vos-medewerkers en de keuringsdienst.

De extra eisen ten aanzien van de nieuw te bouwen berging.

De druk op de ruimtelijke voorzieningen blijft toenemen, hetgeen resulteert in een bouwaanvraag voor een koelhuis, in aansluiting op het slachthuis. Deze aanvraag dateert van 24 november 1953 en is ingediend door J.B. Vos op het inmiddels herdoopte adres Schatbergstraat 10 te Lichtenvoorde. Ook nu komt er een advies bij van de Gelderse Schoonheidscommissie, die akkoord gaat mits het gebouw gedekt wordt met pannen. De vergunning wordt afgegeven bij besluit van B & W te Lichtenvoorde op 8 februari 1954. De bouwkosten bedragen f 5.000,-, de leges f 30,- (is 0,6 %) en het advies van de schoonheidscommissie f 2,50.

In 1955 staat de volgende verbouwing op stapel door middel van een bouwaanvraag gedateerd 12

mei 1955. Het gaat om een niet nader omschreven uitbreiding. De aanvraag wordt voor het eerst op een voorgedrukt papier gedaan. De architect is J.H. Huinink en de bouwer is bij de aanvraag nog niet bekend. De vergunning komt af bij besluit van B & W d.d. 31 mei 1955, nr. 80.

In de vergunning is in eerste instantie een negatief advies gegeven ingevolge een artikel in de 'Bouwverordening voor de gemeente Lichtenvoorde'. De weg waaraan Vos wil bouwen voldoet niet aan deze verordening. Samen met de Gemeente treft Vos voorzieningen die het gestelde euvel verhelpen.

Op 3 maart 1958 is er behoefte aan een diepvriescel en volgt er een bouwaanvraag op die datum. Ook hier speelt dezelfde problematiek als bij de vorige aanvraag en ook nu wordt de zaak in onderling overleg geregeld. Bij deze aanvraag is een advies van de gemeentearchitect Paashuis gevoegd betreffende de ter visie legging van het uitbreidingsplan. Bij de eerste ter visie legging van het uitbreidingsplan Lieveelde was het bebouwde oppervlak van exportslachterij Vos 620 m², hetgeen tot gevolg had dat de maximaal te bebouwen oppervlakte 1240 m² mocht bedragen. Met de huidige goedgekeurde aanvraag bleef er nog 159 m² over voor toekomstige uitbreiding. Met de getoonde expansiedrift van de afgelopen 10 jaar voorspelt dat niet veel goeds.

De goedkeuring van het college van B & W komt op 01-04-1958 af onder besluit nummer 56. Bouwkosten f 6500,- en leges f 35,- (is 0,58 %). Opvallend is dat de bouwaanvragen in een relatief kort tijdsbestek worden afgewerkt, ondanks dat er steeds meer instanties bij betrokken worden.

De volgende aanvraag (ongedateerd), gedaan door J.B. Vos, komt op 14 september 1959 bij de gemeente Lichtenvoorde binnen en betreft een scheidingsmuur, te bouwen door de aannemer J.H. te Brake en Zoon te Lieveelde. De vergunning wordt gegeven bij besluit van B & W te Lichtenvoorde op 25 september 1954 onder nummer 203. Deze muur, met een lengte van 49 meter, staat op de scheiding met de R.K. Begraafplaats achter de R.K. kerk. De bouwkosten van f 1800,- worden door de gemeente vastgesteld op f 2000,-, met f 20,- aan leges (is 1 %).

Een groeiende organisatie heeft behoefte aan meer kantooruimte en derhalve volgt er op 22-11-1960 een aanvraag voor de bouw van een kantoorgebouwtje. Nu zijn de aanvragers de Gebroeders Vos Exportslachterij Lieveelde. Het betreft een kantoorgebouw van 83 m², dat gebouwd wordt door N.V. Te Brake en Zoon. De goedkeuring komt bij besluit van B & W van 30-12-1960 nummer 206. De bouwkosten bedragen f 5500,- en de leges f 35,- (is 0,64 %).

De volgende aanvraag voor wijzigingen van de exportslachterij komt bij de gemeente Lichtenvoorde binnen op 18 januari 1962.

Deze aanvraag tot uitbreiding van het slachthuis is in strijd met het uitbreidingsplan in delen van Lieveelde. De grond met de functie industrie ter plaatse is vol. Vos zit nu al bijna tegen de oostgrens van die industriegrond en gaat er met de nieuwe plannen overheen. Uitbreiding in westelijke richting kan niet omdat de fabriek dan te dicht bij de bebouwing komt. Verder geeft dit onoverkomelijke problemen met de vleeskeuringsdienst omdat er dan van enige 'routing' in het bedrijf geen sprake meer is.

Als de gemeente Lichtenvoorde dit plan wil goedkeuren is er een bestemmingsplanwijziging nodig, waarbij een strook grond met de bestemming woningbouw moet worden veranderd naar industriebestemming. Voor Vos komt het erg goed uit dat de A.B.T.B. en de Spoorwegen plannen hebben om een grote loods te realiseren voor aan- en afvoer van producten, in dit geval hoofdzakelijk kolen. Ook dat zal woningbouw op die plek niet aantrekkelijk maken. Rijksgoedkeuring voor de bouw van Vos is niet noodzakelijk want B & W hebben de bevoegdheid tot f 50.000,- bouwkosten in eigen hand.

Op de plattegrond van het onderhavige gebied, op de volgende pagina weergegeven, is de donkere kruisarcering het gedeelte dat aan de industriële doeleinden moet worden toegevoegd. De lichte kruisarcering heeft betrekking op de A.B.T.B.-Spoorwegplannen.

Vos dient wel in overweging te worden gegeven de bouw niet langer schuin over het grondgebied te laten lopen, maar in de toekomst efficiënter met de bouwgrond om te gaan.

De kosten voor het bouwrijp maken van deze uitbreiding voor industriële doeleinden zijn f 2172,68.

Op 1 maart 1962 wordt over het onderwerp van functieverandering van de bouwgrond nog een interne vergadering gehouden, met als resultaat dat de plannen voor wijziging te dienen worden voorbereid.

Er duikt nog één probleem op en dat is de intentie van de pastoor uit Lievelede om op het stukje, bestemd voor woningbouw, een kleuterschool te bouwen. Hoewel er geen plan is ingediend is er kennelijk wel over gesproken. Ter vergadering wordt gesteld dat de pastoor dan de weg tot bezwaar open staat.

(Gelet op de goede verstandhouding tussen Vos en de R.K. Kerk lijkt de kans op bezwaar niet groot.

ref.) Een passende afscheiding tussen de fabriek en de R.K. Begraafplaats lijkt een eis die wel aan Vos kan worden gesteld.

Op 8 maart 1962 geeft het college van B & W te Lichtenvoorde de goedkeuring voor de plannen met besluit nummer 30.

De bouwkosten zijn f 27.500,- en de leges bedragen f 145,- (is 0,53 %).

De inkt van de vorige bouwaanvraag is nauwelijks droog of het volgende probleem dient zich aan.

Om de zaak energetisch op peil te houden is een hoogspanninggebouw nodig. De aanvraag

wordt gedaan door Vos Exportslachterij N.V. te Lievelede, op 8 juni 1962. De aannemer is N.V.

Aannemingsbedrijf H.J. te Brake en Zoon. Het begrote bedrag is f 6.000,- Ook nu is de bedenktijd

kort want op 28 juni 1962 besluiten B & W met besluit nummer 90 dat de vergunning wordt verleend.

De bouwkosten zijn f 6.000,- en de leges f 40,- (is 0,67 %).

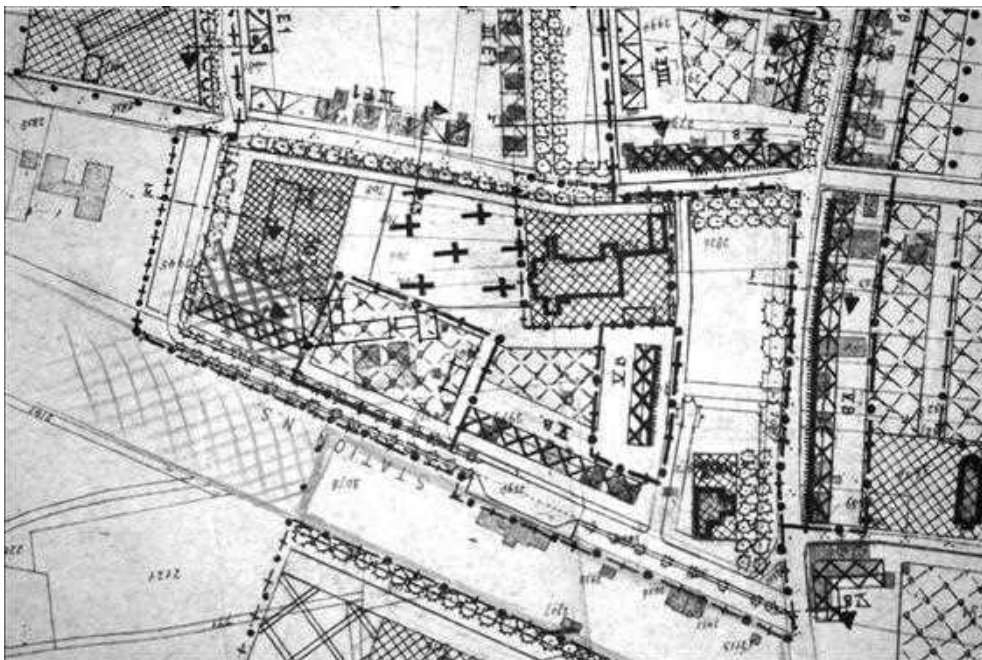
Op 10 februari 1964 wordt een aanvraag ingediend door Vos Exportslachterij N.V., tot uitbreiding van de ophangruimte. De bouwer is J.H. te Brake en Zoon N.V. te Lievelede. De getaxeerde bouwkosten worden meteen met f 1.000,- verhoogd tot f 8.000,- In de bouwvergunning spreekt de gemeente van een voorraadlokaal, hetgeen kennelijk wat beter klinkt dan een ophangruimte.

Aan de vergunning die op 10 maart 1964 wordt afgegeven onder nummer 56, zijn de bepalingen

toegevoegd dat er voor het begin van de bouw tekeningen worden ingediend omtrent de

staalconstructie. Deze tekeningen en berekeningen moeten zijn goedgekeurd alvorens de bouw een

aanvang kan nemen. Ook de aanvang van de bouw moet tijdig worden gemeld. De controle neemt toe.

De plattegrond van Lievelede met de genoemde arceringen.

Ook in het jubileumjaar 1965 gaat de groei in hoog tempo door, zodat een bouwaanvraag wordt ingediend door Vos Exportslachterij N.V. op 25 januari 1965 voor het verbouwen en uitbreiden van de exportslachterij. Bij de aanvraag is een schrijven gevoegd waarin vermeld wordt dat het R.K. Kerkbestuur van de Parochie Christus Koning te Lievelede (de buurman) en N.V. Exportslachterij Vos, tot volledige overeenstemming zijn gekomen over de nieuwbouwplannen van Vos naast het kerkhof van de parochie. Wel wil het kerkbestuur de scheidingsgevel graag 20 cm hoger dan op de tekening is aangegeven.

Bouw- en woningtoezicht wordt advies gevraagd voor dit plan en komt met een negatief antwoord. Reden hiervoor is dat Vos wil bouwen op een stuk grond dat niet als industriegebied is gewaarmerkt, terwijl elders nog voldoende industrieel te bebouwen grond aanwezig is (zie vorige aanpassing woningbouwbestemming naar industriebestemming). Vos voert echter aan dat het zeer ongewenst is dat de aanvoerwegen van levende varkens het vervoer van gereed product gaan kruisen. Hij wordt daarbij gesteund door de nieuwe EEG vers vlees richtlijn, bekend als EEG richtlijn 64/433, die op 1 juli 1965 effectief wordt. Afgezien van de richtlijn 64/433 is het ook om praktische redenen zeer ongewenst de aanvoer en afvoer op één punt te concentreren. Ook open stallen zijn in de nieuwe richtlijn niet toegestaan.

Volgens het ambtelijk advies zou een artikel 20 procedure, zoals beschreven in de Wederopbouwwet teveel tijd vragen in verband met lang lopende procedures. Voorts ging men ervan uit dat ook de toestemming van Gedeputeerde Staten zeer dubieus tot voorspelbaar negatief zou zijn.

Daar tegenover staat dat Vos mogelijk een Europees slot op de deur krijgt als er niets gebeurt en dat zou einde slachterij betekenen. Voor een dergelijke beslissing, in het jubileumjaar, moet je wel heel sterk in je schoenen staan.

Het college van B & W gaat in beraad met alle beschikbare informatie en op 16 februari 1965 komt er 'witte rook'. Met het besluit van B & W van 16 februari 1965 nummer 22 komt de bouwvergunning af met de opmerking dat de scheidingsgevel inderdaad 20 cm hoger moet dan op de tekening staat aangegeven. Ook wordt voor de zoveelste keer vermeld dat Vos moet meebetalen aan aanleg en onderhoud van de weg naar zijn slachthuis, omdat die weg eigenlijk niet voldoet aan de daaraan te stellen eisen. De vergunning vermeldt dat men hierover overeenstemming heeft bereikt.

Het aannemersbedrijf van J.H. te Brake en Zoon N.V. kan beginnen met deze klus van f 30.000,-, waar de gemeente nog f 135,- (is 0,45 %) leges over heft.

Nu is ook de bouwaanvraag voor een overdekte varkensstal, op 4 januari 1965 ingediend, weer actueel. Het besluit tot goedkeuring wordt op 4 maart 1965 afgegeven onder nummer 54. De kosten hiervoor worden geraamd op f 9.500,- en de leges bedragen f 55,- (is 0,58 %).

Met de nodige verwondering, maar ook bewondering, kan men naar dit schaakspel kijken. Feit is dat Vos Sr. kennelijk vrij goed wist hoe de hazen liepen in deze gemeente, of om het in hedendaagse termen aan te duiden: "de man had kennelijk zijn netwerk op orde"; maar dat mag ook verwacht worden van een 'oude' Vos...

Met het slachthuis op orde kan het jubileumjaar worden gevierd en dat gebeurt niet alleen met een bescheiden feestje maar ook het 100.000ste varken loopt van de band. (niet al te letterlijk). Men slacht nu 3000 varkens in de week. Ruim 30 jaar later wordt dat aantal per dag geslacht.

Nu het met de aanvoer van levende varkens en de afvoer van de eindproducten op orde is, doet zich een volgend probleem voor. De kantine is te klein geworden en moet worden uitgebreid. Hiervoor wordt op 4 april 1966 een bouwaanvraag gedaan. De bouwverordeningen van de gemeente Lichtenvoorde staat de bebouwing in eerste instantie niet toe, omdat de weg waaraan gebouwd wordt niet voldoet aan een gemeentelijke verordening 'exploitatie bouwterreinen'.

De oplossing is ook nu dat er, tot beiderzijds genoegen, afspraken gemaakt zijn over deze weg. Het goedkeuringsbesluit van Burgemeester en Wethouders nr 123 komt op 7 juli 1966 af met een aantal voorwaarden o.a. betreffende brandwerende deuren. Wel opvallend is de verplichting, niet met bouwen te beginnen, alvorens medewerkers van de dienst Bouw- en Woningtoezicht de juiste plaats hebben bepaald en dat er voor bepaalde onderdelen van de bouw tijdig kennis wordt gegeven aan

de voornoemde dienst als deze in uitvoering worden genomen. Een en ander doet vermoeden dat er daaromtrent in het verleden iets mis gegaan moet zijn.

In de afgegeven vergunning is voor het eerst sprake van N.E.N. normen waaraan moet worden voldaan. NEN is de afkorting van Nederlandse Norm. (Sedert 2000 ook de naam van het samenwerkingsinstituut dat de normen stelt en beheert).

De bouwkosten zijn geschat op f 48.500,- en de leges bedragen f 211,- (is 0,44 %).

Uit een ambtelijk advies van de dienst Gemeentewerken blijkt dat Vos wederom over de grens van de toegestane regels heen wil. Het ambtelijk advies voor deze uitbreiding luidde dan ook negatief. Het College wordt erop geattendeerd niet te licht te denken over de afwijking van de bouwplannen ten aanzien van de geldende regels voor uitbreiding op deze plaats. B en W zijn hier kennelijk niet gevoelig voor geweest.

Op 18 januari 1968 komt er een bouwaanvraag voor een uitbreiding van het fabriekscomplex met een uitsnijderij. De handel in geslachte varkens is al lang geen karkassenhandel meer, maar spitst zich steeds verder toe op levering van onderdelen zoals hammen, schouders en middels. Die bewerkingen vragen uiteraard meer ruimte. Locoburgemeester A.B.F. Hulshof en locosecretaris B.J.J.M. Meekes hebben een maand nodig om een positief besluit te nemen en doen dat met besluitnummer 51 van 22 februari 1968. De bouwtekeningen zijn van architectenbureau J.H. Huinink te Lichtenvoorde en de bouw wordt uitgevoerd door aannemersbedrijf J.H. te Brake en Zn.

De bouwkosten bedragen f 40.000,- en de leges f 280,- (is 0,7 %).

Meer werk betekent meer personeel en behoefte aan een grotere kantine. De bouwaanvraag hiervoor wordt op 13-08-1968 ingediend door Vos Exportslachterij N.V. Op 19 september 1968 komt de vergunning van B en W af onder nummer 206. De ondertekenaars zijn nu waarnemend burgemeester C. Slobbe en waarnemend secretaris D. Willemsen. De bouwkosten zijn f 6.000,- met daarbij leges van f 42,- (is 0,7 %).

In hetzelfde jaar wordt nog een vergunning aangevraagd door Vos Exportslachterij N.V., nu voor het bouwen van een luifel afdak. In de aanvraag zijn de bouwkosten geraamd op f 7000,- maar de gemeente maakt hier f 10.000,- van. De bouwvergunning wordt verstrekt op 12 december 1968 onder besluit nummer 260. De berekende leges zijn f 70,- (is 0,7 %).

Even treedt er rust op in de uitbreidingsdrift, maar op 23 november 1970 laat Exportslachterij Vos NV een bouwverzoek uitgaan voor een dienstgebouw, dat wordt ontworpen door architectenbureau Michon -Ankoné te Groenlo, samen met ingenieursbureau Sombekke-Kuyper uit Hengelo (O). In dit gebouw wordt een ondersteunende dienst, in dit geval de technische dienst, gehuisvest. Deze uitbreiding is gepland aan de westzijde van het fabriekscomplex. Er is inmiddels een nieuwe burgemeester, A.P.J. Van Bastelaar en een nieuwe secretaris, R.A.W. Poort. De voortvarendheid van het college leidt al op 23 december 1970 tot een bouwvergunning onder besluit nummer 235. De bouwkosten zijn geraamd op f 85.000,- en de leges bedragen f 595,- (is 0,7 %). De welstandscommissie die ook naar het geheel heeft gekeken brengt f 85,- in rekening en voorts kost het aanvraagformulier ook nog eens f 2,-. Voorheen werden er zegels op de aanvraag geplakt om deze leges te voldoen. Ga je nadenken over de administratie van deze 2 gulden dan is de conclusie vrij snel dat daar geld bij moet.

In januari 1971 blijkt de capaciteit van het magazijn te klein en dus een bouwaanvraag die op 22 januari 1971, door de fa Nijhuis uit Winterswijk, in opdracht van de exportslachterij Vos, wordt ingediend. Het college van B en W geeft op 10 maart 1971 goedkeuring voor deze bouw met besluit nummer 25. De bouw, die in eigen beheer wordt uitgevoerd, is geraamd op f 18.300,- met aan leges f 190,- (is 1 %). De welstandscommissie brengt f 19,- in rekening en het aanvraagformulier kost f 2,-.

Op 22 april 1971 volgt er een bouwaanvraag voor vergroting van het dienstgebouw. Nu moet de dienst administratie beter worden ondergebracht. Deze vergroting is gepland boven op de ruimte

voor de technische dienst en wordt begeleid door architectenbureau Michon-Ankoné. Er worden geen bezwaren ingebracht tegen deze bouw en op 21 juli 1971 wordt de vergunning verleend onder besluit nummer 100. De geraamde bouwkosten zijn f 48.000,- met aan leges f 480,- (is 1 %) en ook de welstandcommissie geeft voor f 48,00 zijn fiat. De formulierkosten bestaan nog steeds.

De cement van de vorige bouw is nauwelijks droog als er op 15-03-1972, door Exportslachterij Gebr. Vos NV een aanvraag wordt gedaan voor een ingrijpende verbouwing van de slachthal. Deze bouw wordt begeleid door architect L.C. van de Bovenkamp uit Holten, samen met adviesbureau Ter Weer-Prinsen uit Almelo. De bouwbegroting geeft in eerste instantie f 700.000,- weer, maar wordt bijgesteld naar f 570.000,-. Aangezien de slachthal nu over twee verdiepingen gaat lopen, worden er in de vergunning stringente eisen gesteld ten aanzien van brandwerende deuren, gepantserd glas en het aanbrengen van brandslangen. In deze nieuwe opzet worden de bedwelmdde, gedode en uitgebloede dieren via een lopende band naar de e verdieping getransporteerd, het zogenaamde 'Vuile Slachtgedeelte', waar ze de broeipot ingaan voor het weken van de borstels (haren), om vervolgens te worden gekrabbd, gewassen en gebrand. Daarna worden de schone karkassen weer naar beneden geleid in de schone slachthal, waar het uitnemen van de organen, het doorhakken, de keuring en het verwijderen van de reuzels gaat plaatsvinden. Alvorens de schone slachthal te verlaten worden de karkassen gestempeld en gewogen, waarna ze in de koelcel worden gehangen om af te koelen en te besterven, om de volgende dag verder bewerkt te worden.

Het college van Burgemeester en Wethouders geeft op 8 juni 1972 de gevraagde vergunning af onder besluit nummer 121. De bouwkosten zijn vastgesteld op f 570.000,-, de leges op f 5.700,- (is 1 %), de welstandcommissie vraagt f 600,- en de f 2,- formulierkosten bestaan ook nog.

De vergunning is afgedrukt op papier met het gemeentelogo dat de vijf kernen weergeeft.

Na deze verbouwing kan de slachtcapaciteit behoorlijk worden vergroot en dat gebeurt ook. Het gevolg laat zich raden; de verwerkingsruimten verderop in de lijn zijn te klein geworden en believen vergroting. Op 30 januari 1974 volgt de bouwaanvraag voor vergroting van de afsnijruimte, door Exportslachterij Vos B.V.

De architect is wederom Van de Bovenkamp uit Holten, bijgestaan door Ter Weer-Prinsen. De bouw wordt uitgevoerd door Aannemingsbedrijf J.H. te Brake en Zn. te Lievelede. Deze bouw omvat ongeveer 2500 m³. Zowel de Welstandscommissie als de gemeente doen niet moeilijk en de bouwvergunning wordt op 12 september 1974 afgegeven onder besluit nummer 194. De bouwkosten zijn geraamd op f 250.000,-, leges f 3250,- (is 1,3 %), welstandcommissie f 250,- en de nog steeds gehandhaafde f 2,- aangifteformulierkosten.

Met de bouw in 1972 is kennelijk met de gemeente Lichtenvoorde gesproken over gefaseerde groei van het totale complex, want op 7 januari 1976 wordt een bouwaanvraag ingediend voor het veranderen en vergroten van de slachterij. De architect is nu het bureau H. Jorissen uit Rijssen, bijgestaan door Ter Weer-Prinsen uit Almelo. Wederom is aannemingsbedrijf Te Brake en Zn. de bouwer. In de bouwaanvraag wordt dit de fase III genoemd, betrekking hebbend op de totale modernisering en uitbreiding van Exportslachterij Vos b.v. Met zoveel vooroverleg is de goedkeuring nu feitelijk een formaliteit en de toestemming wordt op 28-4-1976 verleend onder besluit nummer 65. De bouwkosten zijn f 500.000,- met leges f 6500,- (is 1,3 %). De welstandscommissie hoefde kennelijk niet gehoord te worden en omtrent de kosten van het aanvraagformulier wordt niets meer vermeld. De ogen zijn kennelijk geopend.

De gewenste groei heeft plaatsgevonden, want op 16 juni 1980 vraagt Vos b.v weer een bouwvergunning aan, weer ter vergroting van de slachterij. De uitvoerenden zijn dezelfde bedrijven als hierboven vermeld. Exact na één maand, op 16 juli 1980, wordt de goedkeuring afgegeven met besluit nummer 166/1384. J.F.J. Groffen is inmiddels burgemeester. De bouwkosten zijn wederom aanzienlijk, nl. f 475.000,-, met een legesbedrag van f 6175,- (is 1,3 %) en f 713,- voor de welstandcommissie.

Een groter bedrijf vraagt om meer energie en derhalve moet er een nieuw trafohuis komen. Dit bouwwerk wordt op 28 januari 1981 aangevraagd en bij besluit van B en W op 11 maart 1981 afgegeven onder besluit nummer 59/334. De uitvoerder is aannemingsbedrijf Te Brake en Zonen. De bouwkosten bedragen f 35.000,-, met daarbij leges f 445,- (is 1,27 %) en f 45,- voor de welstandscommissie.

Het bouwterrein van Exportslachterij Vos bv nadert het einde van zijn capaciteit en daarom vraagt de exportslachterij op 15 augustus 1983 een herziening van het vigerende bestemmingsplan aan. De bedoeling is een stukje grond met de bestemming 'School' toe te voegen aan de bestemming 'Handel en Nijverheid I'. Vos voert daarbij een aantal redenen aan om dit verzoek te honoreren :

1. er zullen geen directe slachthandelingen plaatsvinden op de uitbreiding, maar alleen verwerkingsactiviteiten en opslag van gereed product.
2. er zal geen aan- of afvoer plaatsvinden met bedrijfswagens via de Bergstraat.
3. er worden flink wat arbeidsplaatsen gecreëerd.

Op 12 juni 1984 buigt de kleine Subcommissie Gemeentelijke Plannen van de Provinciale Planologische commissie zich over dit voorgelegde plan voor bestemmingsplanwijziging. Het resultaat van dit overleg is gunstig voor Vos b.v., want de subcommissie adviseert uitbreiding in oostelijke richting van de bestemming 'Handel en Nijverheid I'. Voor de strook agrarisch gebied aan de zuidzijde, dus langs de Bergstraat, adviseren ze de bestemming 'openbaar groen'. Aldus wordt de procedure voortgezet bij andere instanties die hun licht daarover moeten laten schijnen.

Geheel los van deze bestemmingsplanwijziging vraagt Exportslachterij Vos b.v. een bouwvergunning aan voor vergroting en verandering van een vriescel en de verwerkingsruimte. Deze aanvraag wordt gedaan op 4 juli 1984 met hetzelfde bouwtrio, nl. Jorissen, Ter Weer-Prinsen en bouwbedrijf Te Brake. Op 13 juli 1984 geeft de Gelderse Welstandscommissie een positief advies af.

Inmiddels vindt de buurt Bergstraat het langzamerhand welletjes en dient op 5 september 1984 een bezwaar in tegen de bestemmingsplanherziening waarvan het ontwerp met ingang van 17 augustus 1984 (vakantietijd) ter inzage is gelegd. Het zijn de bewoners van nr. 8 t/m 26 die gezamenlijk een proteststem laten horen, omdat ze vooral geluid- en stankoverlast vrezen en zo minder plezierige woonomstandigheden verwachten, die ook nog planschade tot gevolg kan hebben.

De gemeente Lichtenvoorde, nog steeds op de hand van Vos, vraagt op 10 december 1984 een verklaring van geen bezwaar aan aan het College van Gedeputeerde Staten, zoals bedoeld in een aantal daartoe strekkende artikelen van de Wet Ruimtelijke Ordening, waaronder artikel 19.

Op 1 augustus 1985 komt die verklaring van geen bezwaar van het College van Gedeputeerde Staten. Dat maakt de weg vrij voor de volgende vergunning. Het College van B en W stelt in zijn besluit nummer 231/18310 op 25 september 1985 dat de plannen die Exportslachterij Vos b.v. heeft ingediend, op een aantal punten niet kunnen worden goedgekeurd, maar dat G.S. de verklaring van geen bezwaar heeft afgegeven voor een herziening van het bestemmingsplan ter plaatse, zodat artikel 19 van de Wet Ruimtelijke Ordening kan worden toegepast en dus besloten kan worden om Exportslachterij Vos zijn vergunningen te verlenen. Gesteld kan worden dat Exportslachterij Vos het heeft getroffen met de aanstelling van burgemeester Groffen.

Hiermee kan het startschot worden gegeven voor de grootste verbouwing ooit. De bouwkosten f 1.400.000,-, de leges f 18.200,- (is 1,3 %), voor de welstandscommissie f 995,- en aan kosten voor de wijziging bestemmingsplan f 1669,-

De volgende bouwaanvraag door Vos Exportslachterij b.v. is van 26 augustus 1992 en betreft het plaatsen van een NIS-loods voor opslagdoeleinden. Deze aanvraag is ondertekend door M.B.J. Droste die in dienst was van de Sturko-Van der Laan groep. Dit betekent dat de gebroeders Vos het familiebedrijf hadden overgedragen, kennelijk met het gebruik van de naam Vos.

De datum waarop de beslissing tot verkoop viel was 22 juni 1989, waarmee er een einde kwam aan dit familiebedrijf, dat aan veel mensen uit de directe omgeving een werkkring heeft geboden, dat veel heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van Lieveelde en dat daarnaast een economische factor van belang is geweest. De bijlage betreffende de bouwkosten van alle uitbreidingen spreekt boekdelen. Zie volgende pagina.

De nieuwe eigenaar heeft de slachterij ongeveer 15 jaar in bezit gehad en heeft het bedrijf toen gesloten in verband met voortdurende reorganisaties die in de sector hebben plaatsgehad. Wie de toestand rondom deze slachterij/uitsnijderij anno 2011 bekijkt, ontkomt niet aan een gevoel van weemoed en kan slechts constateren dat er op deze wijze eigenlijk niet kan worden omgegaan met zo'n brok bedrijfsgeschiedenis. Helaas kent de Achterhoek meer voorbeelden. Economie en emotie hebben echter alleen dezelfde beginletter gemeen.

Exportslachterij Vos en de Kamer van Koophandel en Fabrieken

In de bouwaanvragen duiken steeds verschillende namen op omtrent de aanvragers, hetgeen een bezoek aan het Gelders Archief rechtvaardigde om daar duidelijkheid in te scheppen. Hier worden namelijk de archieven van de Kamer van Koophandel en Fabrieken bewaard van zogenaamde 'dode' bedrijven, bedrijven die beëindigd zijn.

In 1921 werd de 'Handelsregister wet' effectief en hierin vond een ondernemingenregistratie plaats. Deze wet was aan Johannes Reinier Vos kennelijk niet besteed, want hij heeft zijn bedrijf nooit geregistreerd bij de KvK. Dat gebeurde pas na zijn dood in 1929, als op 21 augustus 1929 het bedrijf wordt ingeschreven door Johannes Bernardus Vos, geboren 6 januari 1896, onder de naam 'J.B. Vos exportslachterij en varkenshandel', met als vestigingsadres Raadhuisstraat B 239 te Lichtenvoorde. Voor de helft mede-eigenaar was Henricus Antonius Vos, geboren 1 juni 1898, en wonende te Zieuwent op E 128. De vestiging dateert van 1915.

De zaak wordt gedreven zonder behulp van geleende gelden.

Volgens een wijziging van 7 maart 1933 vindt er in Lichtenvoorde een henummering plaats. Het zakenadres wordt dan Raadhuisstraat D 50 te Lichtenvoorde.

Op 18 november 1938 heeft er een naamswijziging plaats tengevolge van een wetswijziging van 2 juli 1934, Staatsblad 347. Deze wet is bedoeld tot opheffing van het onderscheid tussen kooplieden en niet-kooplieden; handelsdaden en niet-handelsdaden. Hierna wordt de exportslachterij voortgezet als vennootschap onder firma onder de naam 'firma Gebroeders Vos'. Deze vennootschap gaat op 1 januari 1936 in en wordt op 18 november 1938 geregistreerd bij de Kamer van Koophandel. De omschrijving van de handelsactiviteiten is 'Exportslachterij en varkenshandel, grossierderij in vleeschwaren en slachten van vee en varkens, alles in den ruimsten zin opgevat'.

Behalve enkele wijzigingen in de persoonlijke sfeer wordt er pas in 1953, als het kantoor van de Kamer van Koophandel en Fabrieken inmiddels in Zutphen zetelt, melding gemaakt van een adreswijziging naar het adres Schatbergstraat 10 te Lichtenvoorde.

Uit een wijzigingsformulier van 30 juni 1955 blijkt dat Henricus Antonius Vos per 1-1-1951 als vennoot is uitgetreden. De firmanaam blijft ongewijzigd maar de doelstellingen worden bijgesteld tot 'Export en engrosslachterij, grossierderij van vlees en vleeswaren groothandel in varkens'. Het slachten van vee wordt niet meer vermeld.

Op 30 juni 1955 geeft een mutatie bij de Kamer van Koophandel de toetreding tot de firma weer van Johannes Josephus Maria Vos, geboren op 31 maart 1924 en van Aloysius Antonius Vos, geboren 22 mei 1925. De firmanaam 'Gebroeders Vos' verandert niet. Wel verandert het zakenadres naar Stationsstraat 16 te Lieveelde. Deze generatie Vos woont ook in Lieveelde, respectievelijk aan de Stationsstraat 10 en de Lieveelderweg 115.

INVENTARIE

Classificatie -1.733.21
 Object : Stationstraat 16

A. en W. d.d.	Omschrijving	Comm. periode	Bouwkosten	Volg
	Uitbreiding	1948	f.7900,--	
26-09-1948		1949	f.2047,--	
21-04-1949	Bouw garage	1950	f.6000,--	
16-01-1950	Bouw koelhuis	1950	f.1950,--	
20-07-1950	Bouw schaftlokaal	1952	f.550,--	
27-02-1952	Bouw muur	1952	f.5400,--	
21-08-1952	Bouw bergruimte	1954	f.5000,--	
03-12-1954	Bouw koelhuis	1955	f.4000,--	
31-05-1955	Uitbreiding	1957	f.-----,--	
18-02-1957	Uitbreiding	1958	f.6500,--	
01-04-1958	Bouw diepvriesruimte	1959	f.2000,--	
25-09-1959	Bouw van een muur	1960	f.5500,--	
30-12-1960	Vergroten kantoor	1962	f.27500,--	
08-03-1962	Uitbreiding slachthuis	1962	f.6000,--	
28-06-1962	Bouw hoogspanninglokaal	1964	f.8000,--	
10-03-1964	Uitbreiding Voorraadlokaal	1965	f.30000,--	
16-02-1965	Uitbreiden slachterij	1965	f.9500,--	
04-03-1965	Bouw varkensstal	1966	f.48500,--	
07-07-1966	Bouw van een kantine	1968	f.40000,--	
22-02-1968	Uitbreiding	1968	f.6000,--	
19-09-1968	Uitbreiden kantine	1968	f.10000,--	
12-12-1968	Bouw luifel	1970	f.85000,--	
23-12-1970	Bouw dienstree ouw	1971	f.18300,--	
10-03-1971	Bouw magazijn	1971	f.48000,--	
21-07-1971	Uitbreiden dienstgebouw	1972	f.570000,--	
08-06-1972	Uitbreiding slachterij	1974	f.250000,--	
12-09-1974	Uitbreiding slachterij	1976	f.500000,--	
28-04-1976	Verbouw slachthuis	1980	f.475000,--	
16-07-1980	Uitbreiding slachterij	1981	f.35000,--	
11-03-1981	Bouw van een trafo	1985	f.1400000,--	
25-09-1985	Bouw koelcellen	1992	f.25000,--	
27-10-1992	Bouw loods	1994	f.110000,--	
24-03-1994	Bouw kantoor	1994	f.160000,--	
16-06-1994	Bouw kantoor	1996	f.135.000,--	
040696	uitbreiding veestalling	1996	f.58.000,--	
280696	bouwen wasruimte	1996		

Het is 23 december 1959 als de heren J.B. Vos, J.J.M. Vos en A.A.M. Vos ten kantore van notaris Borghuis te Lichtenvoorde de 'firma Gebroeders Vos' omzetten in de Naamloze Vennootschap N.V. Exportslachterij 'Vos'. Bij deze omzetting worden ook de zoons Leonardus Antonius Vos, geboren 3 september 1930 en Henricus Antonius Vos, geboren 13 september 1931, deelgenoot in de N.V. De akte van oprichting wordt op 18 februari 1960 afgekondigd in de Nederlandse Staatscourant nr 34. Alle genoemde heren Vos geven als beroep op exportslager.

Het ingezette traject van de firma Gebroeders Vos wordt doorgezet met de extra mogelijkheid om te participeren in andere soortgelijke of aanverwante bedrijven. De eerste driehoofdige directie bestaat uit de voormalige participanten uit de vennootschap onder firma.

Met ingang van 15 juni 1961 neemt de N.V. de zaak van B.J.M. Boschker aan de Aaltenseweg 25a over en zet deze onder de naam 'G en G' voort. Het betreft een rund- kalfs- en varkensslagerij. Dit filiaal wordt op 31-12-1971 overgenomen door J.B. Vos, die het filiaal voortzet onder de naam 'Vleeshal'.

De Kamer van Koophandel vermeldt in de periode tot 1971 nog enkele statutenwijzigingen die gaan over herschikking van aandelen en een uitgebreidere mogelijkheid om te participeren in andere bedrijven. Ook die wijzigingen zijn in de Nederlandse Staatscourant gepubliceerd.

Volgens het K.v.K. Archief worden de twee jongste vennoten op 2 november 1971 als directeur aan de directie toegevoegd. Alle directeuren hebben alleen handelingsbevoegdheid in de N.V.

Op 7 juli 1972 wordt de N.V. Exportslachterij 'Vos' omgezet in een Besloten Vennootschap met beperkte aansprakelijkheid onder de naam 'Vos Exportslachterij B.V.' Dit is tevens de laatste vermelding in het archief Vos van de Kamer van Koophandel.

Geraadpleegde bronnen :

Kadastrale legger Lichtenvoorde 5157-5427 nr. 5214

Archief van de gemeente Lichtenvoorde betreffende de burgerlijke stand, geboorte en overlijdensregistratie.

Gelders archief te Arnhem betreffende gegevens van de Kamer van Koophandel.

Staatsblad 1907 no 217

Bibliotheek te Arnhem betreffende de Nederlandse Staatscourant.

L.J.M. Vos – Persoonlijke mededeling.

Aalten en Lichtenvoorde zijn enclaves, geen 'naobers'

© Copyright Quirijn Visscher, dagblad Trouw
4aug. 2010 © Foto's Jörgen Caris, Trouw

Twee buurdorpen: het ene katholiek, het andere protestants. Is er nog steeds rivaliteit? Trouw onderzoekt het. Vandaag deel 2: Aalten en Lichtenvoorde. Aalten geldt als 'het Jeruzalem van de Achterhoek' dankzij zijn vele gereformeerde kerken. Buurdorp Lichtenvoorde ligt juist in een rooms-katholieke enclave.

Scherpslijpers zijn de Achterhoekers niet. Behalve dan in Aalten. Die terrasjes op de Markt voor de Oude Helenakerk? „Dat zou vroeger vloeken zijn geweest in Aalten”, zegt Hans de Graaf. Hij werd in 1943 geboren in een rooms-katholiek gezin in het naburige Bredevoort. Hij woont en kerkt al jaren in Aalten. „Als kind voelde je dat je een tweederangs inwoner was”, herinnert hij zich.

In Aalten domineerden in de jaren vijftig en zestig immers de protestanten, onderverdeeld in 'de fienen' en 'de groffen'. De hervormden waren niet zo strikt.

Ze leefden Bijbels volgens de grove lijn. De afgescheiden gereformeerden, talrijk in Aalten, volgden echter fijntjes de orthodoxe dogmatiek.

Muzikaal optreden in het centrum van Aalten.

De Sint Helena, de rooms-katholieke kerk in Aalten.

'Fienen'. Je spreekt het uit met een lange, slepende 'ie'. Ook Frits van Lochem doet dat. In 1946 zag hij het levenslicht in een hervormd gezin in het rooms-katholieke Lichtenvoorde, acht kilometer van Aalten. Tussen beide dorpen ligt een glooiend niemandsland. Spreek je in Lichtenvoorde over Aalten, dan gaat het al snel over 'die fienen' en 'het Jeruzalem van de Achterhoek'. „We zijn meer op Groenlo gericht”, zegt Van Lochem.

Een volks geloof overheerst in de Achterhoek. Het maakt in het dagelijks leven niet uit of je voorvaderen rooms-katholiek bleven of toch maar overgingen naar het protestantisme. De Achterhoekse 'naoberschap' overstijgt de dogma's van Rome en van protestantse synodes. Het gebied is als een schaakbordpatroon verdeeld in dorpjes met iets meer rooms-katholieken en met iets meer protestanten.

Twee buurenclaves vormen daarop een grote uitzondering: het gereformeerde Aalten en het rooms-katholieke bolwerk Groenlo en Lichtenvoorde. Hoe is dat zo gekomen en wat is hun relatie? Hans

de Graaf en Frits van Lochem kunnen putten uit hun ervaringen als lid van een kerkelijke minderheid. Ze kennen elkaar niet. Toch fietsten ze elkaar ooit dagelijks tegemoet: de een op weg naar de protestantse middelbare school in Aalten, de ander naar de rooms-katholieke in Lichtenvoorde.

Van Lochem is graag actief voor de gemeenschap. Hij was ooit wethouder in Lichtenvoorde voordat de gemeente fuseerde met Groenlo tot Oost Gelre. Nu verzorgt hij de administratie van de Johanneskerk. Als hervormde jongen had hij een prettige jeugd, zegt hij. „Natuurlijk had je een protestantse en een rooms-katholieke school”, zegt hij. „Voor het middelbare onderwijs moest je naar Aalten. Je ging nu eenmaal naar een school van je eigen religie.”

Een tijdlang was er een eigen protestantse voetbalclub en gymvereniging. De p.c.-drumband speelde zondags niet bij Lichtenvoordse festiviteiten, herinnert hij. Maar in Lichtenvoorde waar 90 procent van

De Johanneskerk (PKN) van Lichtenvoorde.

de mensen rooms-katholiek was, ging je normaal met elkaar om. „Mijn vader was woningstoffeerder”, zegt Van Lochem. „Het klooster was een belangrijke klant. Hij zou geen droog brood verdiend hebben aan alleen protestanten.”

Zo gemakkelijk als de Lichtenvoorders de verzuilde verschillen overbruggen, zo moeizaam moeten de scheidslijnen in Aalten zijn geweest. „Er kon weinig”, zegt De Graaf. „Dansen was onmogelijk. Als rooms-katholieken hadden we een eigen instuif. Daaruit kwamen veel huwelijken voort. Die protestanten bepalen hier alles, dacht je in de jaren vijftig. En toen ontstond de zwembadkwesitie. Een geweldige rel! Mensen knipten het prikkeldraad open rond het zwembad om op zondag te kunnen zwemmen. Tegenwoordig is alles anders. Er waait een wereldse wind door Aalten. Nog steeds.”

Lichtenvoorde en Groenlo stonden voor een rooms-katholieke jongen uit Aalten synoniem voor een prettig leven. „Daar waren de toogdagen en de processies”, herinnert De Graaf zich. Lichtenvoorde is frivool met zijn corso en Groenlo staat bekend

om het carnaval. Maar voor hem bleven die plaatsen ver weg. In Aalten was in zijn jeugd zo'n 18 procent van de mensen rooms-katholiek. De gereformeerde identiteit drukte op iedereen. Het rooms-katholicisme van 'de enclave Groenlo en Lichtenvoorde' was in 1966 studievoer voor geschiedenisdocent Thielen uit Boxtel. Twee ontwikkelingen verklaren dat een enclave kon ontstaan, blijkt uit zijn boek over 'de enclave'. De strijd tussen de bisdommen Utrecht en Münster om de zeggenschap over deze streek duurde tot 1823. De bisschop van Münster liet zich nogal gelden in Oost-Nederland. De Achterhoek was verder rond 1600 het strijdtoneel geweest tussen de Staatse legers van de Oranjes en de Spaanse overheersers. Die strijd had zijn religieuze sporen nagelaten. In 1597 veroverde het leger van prins Maurits namens de (protestantse) Staten-Generaal uit Den Haag de steden Bredevoort en Groenlo op de Spanjaarden. Maar in 1606 verloren de 'Staatsen' de vesting weer. In 1627 heroverde prins Frederik Hendrik Groenlo weliswaar, maar hij won de meeste inwoners niet meer voor het protestantisme. De rooms-katholieke beweging van de contrareformatie had er wortel geschoten. Ook het nabijgelegen Lichtenvoorde, sinds 1496 met eigen kapel, bleef Rome trouw. En Münster.

Frits van Lochem laat de witgepleisterde Johanneskerk uit 1648 zien. Zij is monumentaal. De kerk staat op de fundamenten van de rooms-katholieke kapel uit 1496. „Het is een van de oudste protestantse kerken van Nederland”, zegt hij. De kapel kwam na 1627 in handen van de Nederduits Gereformeerde (later: hervormde) minderheid die hoorde bij het nieuwe Staatse gezag. Ze wilden een minder bouwvallig godshuis. „In het hele land is gecollecteerd voor deze kerk”, zegt Van Lochem. „Ook Frederik Hendrik betaalde. Giften kwamen tot uit Amsterdam en omgeving.”

De rooms-katholieken die in Groenlo en Lichtenvoorde in groten getale achterbleven, maar ook een Aaltense minderheid, raakten aangewezen op de Kreuzkapellen die in grensdorpen als Zwillbrock, Hemden en bij de stad Bocholt verrezen. De 'paapsen' liepen naar de grens van de Republiek met het Münsterland. Maar in grote delen van de Achterhoek, ook Aalten, werd de pastoor ineens dominee en zwoer alle Roomse 'superstitiën' plechtig af. Ook zijn kudde werd dan protestants, maar niet meteen van harte.

De aard van de Achterhoeker is, zo schreef hervormde dominee J.H. Jansen in 1957, op het oog nogal meegaand. De kat wordt uit de boom gekeken, stelde hij in een sociologische studie naar het Achterhoekse geloofsleven. De gemeenschap gaat boven het individu, zag hij. In die observatie kan scriba Flip de Bruijn van de Protestantse Gemeente Lichtenvoorde zich ook anno 2010 vinden. „De gemeenschap is hier zo verweven en er zijn zoveel gemengde huwelijken”, zegt hij. „Er zijn geen scherpe tegenstellingen. Men accepteert elkaar zonder conflicten.”

Wat maakt Aalten dan zo'n uitzondering? In 1845 scheidde in Aalten, in navolging van de Groningse

dominee De Cock, een deel van de hervormden zich af. Nadien vond de Doleantie (1886-1892) in de Achterhoek vooral in Aalten weerklank. Aan beide schisma's hield het dorp de Christelijke Gereformeerde en de Gereformeerde Kerk over. „Oorzaak was dat een geliefd predikant 'meeding' en door het classicaal bestuur werd ontzet”, verklaarde Jansen de Doleantie in Aalten. „Die nam veel families mee.”

De meeste Achterhoekse protestanten bleven mild hervormd. Aalten kent een orthodoxie die nu beter bij de ChristenUnie dan de SGP past. Gereformeerde Bonders of de Hersteld Hervormden zijn schaars in de Achterhoek en de Gereformeerde Gemeenten al helemaal. Maar de groeiende geloofsverschillen tussen Aalten en die van de streek leidden tot de bijnaam 'Jeruzalem van de Achterhoek'.

Hans de Graaf kent die bijnaam wel. „Wat bedoelt men ermee”, vraagt hij zich af. Als het de kerkelijke veelkleurigheid van Aalten is, kan hij zich daarbij iets voorstellen. Zelf verdiepte hij zich in de rooms-katholieke kerkhistorie van de streek. Aalten dankt aan de komst van de spinnerij en weverij van de Duitse familie Driessen in de negentiende eeuw het voortbestaan van de rooms-katholieke gemeenschap, is zijn stellige overtuiging. „Onze kerkgemeenschap staat op de schouders van een kleine groep pioniers”, zegt hij.

Wie vandaag de dag Aalten binnenrijdt, wordt met zwarte reclameborden op de invalsweg gewezen op het feit dat 'God liefde is' en dat 'Hij ook van jou houdt'. In het dorp vind je een bijzondere kerk: een tweetalige evangelische gemeente voor Duitsers en Nederlanders die als Euregiokerk te boek staat. 'Two nations, one faith' meldt de grote geveltekst op de ooit gereformeerde Westerkerk.

Hans de Graaf merkt dat Aalten verandert. „Je kunt nu rustig iets op zondag organiseren”, zegt hij. „Dat is geen beletsel meer.” Gebleven is de non-relatie met Lichtenvoorde. „De Aaltense gemeenschap richt de blik niet op het noorden”, zegt hij. Toch zal dat kerkelijk nu wel moeten. Het bisdom Utrecht heeft onlangs negen parochies omgesmeed tot één, zodat Aalten nu bij Lichtenvoorde en Groenlo hoort. De Ludgerparochie.

„Als rooms-katholieken in Aalten hebben we een sterk zelfbewustzijn”, zegt De Graaf. „Dat komt uit het idee: 'wij zijn er ook nog! De kleine katholieke zuil liet zich duidelijk horen in de samenleving. In Lichtenvoorde is bijna iedereen katholiek. Daar is een andere houding.” Die weerbaarheid mist De Graaf in de grote parochie. Zelf pakt hij nieuwe projecten op. Met katholieken en protestanten ontwikkelt hij een wandelroute van Zutphen tot aan Münster, in het spoor van de negende-eeuwse evangelist Ludger. Die bracht immers het evangelie aan alle Achterhoekers?

Het is een taal die Frits van Lochem en Flip de Bruijn in het rooms-katholieke Lichtenvoorde zouden verstaan. Tot hun grote spijt verdwijnt ter plaatse de ooit levendige oecumenische traditie. Steeds minder gebeurt er gezamenlijk. „De oecumene verwatert”, zegt De Bruijn. „Wij willen wel. Maar Rome geeft aan oecumene geen prioriteit. Nu de parochies zijn samengevoegd, merk je dat daarvoor minder tijd is.”

Het moderne leven van Lichtenvoorde stelt het grotendeels zonder kerkgang. Op zondag kun er je rustig winkelen. Zelfs over de zondagsopenstelling van de supermarkt halen inwoners de schouders op, merkt Van Lochem. Aan Aalten denkt niemand hier. Rivaliteit en tegelijk verwantschap is er met 'd'n Grolschen' eerder. De Protestantse Gemeente Lichtenvoorde kijkt nu ook die kant op voor nauwere samenwerking met de hervormden. „Nee, er zijn geen kerkelijke contacten met Aalten”, zegt De Bruijn.

Veel affiniteit met de protestantse orthodoxie leeft er in Lichtenvoorde niet. Toch willen juist die gelovigen vanuit Lichtenvoorde de Achterhoek, een 'kerkelijke witte vlek', bewerken via hun christelijk boekwinkeltje 'Licht'. Het is vandaag dicht.

„Dat is toch van de gereformeerd-vrijgemaakten”, vragen De Bruijn en Van Lochem elkaar. „Die komen hier niet vandaan. Ze denken dat hier misschien wat valt te evangeliseren.”

'Keislöppers' en 'de fienen'

Lichtenvoorde is van oudsher rooms-katholiek.

In 1496 stichtte de Heer van Bronckhorst er

Een fietser passeert de zwerfkei met leeuwenbeeld op de Markt van Lichtenvoorde.

een kapel. Op de fundamenten ervan bouwden de weinige protestanten er in 1648 met 'Staatse gelden' een nieuwe kerk. De Gelderse plaats (nu 13.000 inwoners) ontving in de negentiende eeuw veel Brabantse importarbeiders voor werk in de schoenenindustrie. Ter ere van het 25-jarige ambtsjubileum van Koning Willem III in 1874 sleepten deze rooms-katholieke schoenmakers een 20.000 kilogram zware kei naar het centrum en versierden die met een fiere leeuw. Zij bezorgden de Lichtenvoorders de bijnaam 'keislöppers'. Aalten groeide de afgelopen eeuw van klein dorpje tot een centrumplaats met bijna 13.000 inwoners. Sinds de negentiende eeuw onderscheidde Aalten zich door kerkafscheidingen die elders in de Achterhoek vrijwel uitbleven. Velen bleken gevoelig voor een fijnzinniger, gereformeerd geloof, wat Aaltenaren de bijnaam 'de fiene' bezorgde. Het dorp kent nog altijd relatief veel protestantse en evangelische kerken. De kerkelijke variëteit op zo'n kleine schaal is bijzonder in deze grensstreek. Dat bezorgde Aalten de naam 'het Jeruzalem van de Achterhoek'.

Lichtenvoordse archieven op Internet

Door H.G. Nijman

Het begin

Het Achterhoeks Archief (toen nog: Streekarchivariaat Regio Achterhoek) beheert al sinds 1982 de archieven van de (voormalige) gemeente Lichtenvoorde. Sinds die tijd is het gedurende één dag per week een komen en gaan van mensen met een vraag om historische informatie. Met behulp van originele archiefstukken konden die vragen (meestal) beantwoord worden.

Toen het Achterhoeks Archief jaren geleden startte met zijn website, was dat niet meer dan een digitale folder. Je kon er lezen wanneer de archieven geopend waren en er werden wat nieuwsberichten getoond.

Historische informatie

Inmiddels is de website www.achterhoeksarchief.nl uitgegroeid tot een belangrijke bron van historische informatie.

Historisch geïnteresseerden kunnen op verschillende manieren digitaal informatie vinden. In de eerste plaats worden op de website 'toegangen' op archieven en collecties getoond. Beschrijvingen in een toegang verwijzen naar archiefstukken die kunnen worden aangevraagd op de studiezaal. Die studiezaal kan zijn in de hoofdvestiging in Doetinchem of in één van de gemeenten, waarvan de archieven (nog) niet zijn overgebracht naar Doetinchem: Lichtenvoorde, Aalten en 's-Heerenberg.

Een andere belangrijke bron is de toegang op de bevolkingsregisters van de 17 (!) voormalige gemeenten. In deze toegang staan ruim 1,6 miljoen namen van personen die voorkomen in de bevolkingsregisters. Een gevonden naam verwijst naar een nummer van een boek en een bladzijde-nummer, zodat de onderzoeker gemakkelijk zijn weg vindt in de bevolkingsregisters. De bevolkingsregisters van alle gemeenten zijn (op microfiche) aanwezig in de studiezaal in Doetinchem. Op de locaties Aalten, Lichtenvoorde en 's-Heerenberg worden alleen de bevolkingsregisters bewaard van deze gemeenten.

Ook worden (afbeeldingen) van bronnenmateriaal op Internet getoond. Dankzij de inzet van een vrijwilliger is het gehele archief van het bestuur van de Heerlijkheid Lichtenvoorde (1622-1811) gescand en aan de toegang van het archief 'gehangen'. Op die manier is het mogelijk om thuis vanuit uw luie stoel onderzoek te doen in het originele bronnenmateriaal.

Een prachtige bron is de collectie foto's die door de gemeente Lichtenvoorde is verzameld. De fotocollectie van de gemeente Lichtenvoorde bestaat uit ruim 5000 foto's. Deze zijn allemaal gedigitaliseerd en van een beschrijving voorzien. Via de 'beeldbank' zijn deze foto's te doorzoeken. Ook zitten in de beeldbank een groot

aantal 'briefhoofden'. Briefhoofden van nog bestaande en vaak al heel lang verdwenen bedrijven. Ervaar het allemaal zelf en bekijk rustig de verschillende zoekmogelijkheden. Dan kan een bezoekje aan de website het begin betekenen van een spannende reis door het verleden.

De toekomst

Het jaar 2011 wordt voor het Achterhoeks Archief een heel belangrijk jaar. Dit jaar betreft het samen met o.a. de Openbare Bibliotheek Doetinchem en het Staring Instituut een nieuw gebouw aan de IJsselkade in Doetinchem. (Volg de bouw op 'Nieuwbouw in beeld' op www.achterhoeksarchief.nl). Achterhoeks Archief en Staring Instituut gaan zelfs fuseren, zodat de geïnteresseerde nog gemakkelijker aan informatie kan komen.

Ook het aanbod van bronnenmateriaal op Internet zal in de komende jaren sterk worden uitgebreid. Het aantal bezoekers van de website is nu al een veelvoud van het aantal bezoekers aan de studiezalen en dat verschil zal naar verwachting alleen nog maar groter worden.

The screenshot shows the website interface for 'Achterhoeks Archief'. The main content area is titled 'Persoon in bevolkingsregister'. It features a search form with the following fields: 'Alle velden' (empty), 'Gemeente' (Lichtenvoorde), 'Achternaam' (empty), 'Voornaam' (empty), 'Register' (5), and 'Bladzijde' (empty). A 'Zoek' button is present. Below the search form, it indicates '2.833 zoekresultaten' and shows sorting options (voornaam, oplopend) and a 'weergave' icon. The search results are displayed in a table with the following data:

Achternaam	Voornaam	Datum	Gemeente	Register/bladzijde
Meekes	Aaltje	24-04-1806	Lichtenvoorde	5/16
Redstaak	Aaltje	31-12-1828	Lichtenvoorde	5/30
Reijerdink	Aaltje	09-08-1837	Lichtenvoorde	5/73
Spekschoor	Aaltjen	18-07-1788	Lichtenvoorde	5/4

On the left side, there are navigation menus for 'Onderzoek' (with options like 'Hulp bij uw onderzoek', 'Zoeken in alles', 'Beeldbank', 'Bevolkingsregister', 'Geluidsfragmenten') and 'Over ons' (with options like 'Magazine "Kwartier"', 'Aangesloten gemeenten', 'Agenda', 'Bereikbaarheid').

Vanuit het midden

vervolg periodiek nr. 61

door Gerard Willemsen

Lijst van ingezetenen van de Stad en Kring van Lichtenvoorde van 1825, aangevuld met aantekeningen en foto's van latere data.

Deel 6 Kring van Lichtenvoorde voor plaatsbepaling zie bijgaande kaart nrs. 105 t/m 125 met kadastrale nummers

kad.nr.	hsnr.	naam	geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 142	105	Veenhuis Engelbertus	1794 16 mei	wever	gehuwd in 1825
		Westerman Johanna	1793 8 nov.	vrouw	+ 12.3.1837
		Teubink Garrit Jan	1758	daghuurder	vertrokken nr. Varsseveld
		Teubink Johannes	1798	wever	idem
		Veenhuis Aleida	1826 5 febr.	dochter	
		Veenhuis Johannes	1828 9 mrt.	zoon	
		Brundel Aleida	1803 6 okt.	2e vrouw	gehuwd op 16.5.1838

Engelbertus, geboren in Bocholt, was een der eerste bewoner van dat wat later cafe "De Kikvors" werd en waar hij tevens het beroep van tapper uitoefende zijn opvolger was zijn zoon Jan Berend op 25 april 1894 nam Lambertus Loop het bedrijf over op 9 september 1903 huwde Frans Huinink met Johanna Dieker en namen tevens "De Kikvors" over

Foto van 1912 "De Kikvors" is afgebroken in 1917

kad.nr.	hsnr.	naam	geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 89	105	Weyenburg Gerrit Jan	1767 30 mrt	landbouwer	huwt 10.5.1793 +24.7.1829
		Leytink Willemina	1765	vrouw	+13.1.1833
		Weyenburg Derk Hendrik	1796 24 jan.	zoon	z.g. Platenhuis
		Weyenburg Aaltjen	1801 1 mrt.	dochter	huwt met J.B.Toebes H'veld

		Weyenborg Willemina	1805	15 febr.	dochter	
		Weyenberg Antony	1803	6 april	zoon	
		Oosterholt Anne	1818	dienstmeid	vertrokken nr. Kolkman
		Toebes Janna	1805	dienstmeid	komt van D.1 Lievalde
		Bennink Christina	1809	24 april	jonge vrouw	huwt met Derk Hendrik
g 141	106	Vink Philip 1781	1781	vleeshouwer	
		Vries Hendriena Abraham	1781	vrouw	
		Vink Rosalina	1817	dochter	+ 24.6.1826
		Meyers Janna	1750	moeder	

overleden op 9 oktober 1831 in huisnummer B. 131, 81 jaar oud Janna Meyers, weduwe van Salomon Filip Vink, ouders onbekend bij aangevers: Moses Zeehandelaar en Harmanus te Dorsthorst geburen.

Op 24 december 1812 verscheen voor ons Maire der gemeente Ligtenvoorde, Canton Groenlo, arrondissement van Zutphen, departement van den Boven-IJssel: Salomon Philips wonende te Ligtenvoorde, die verklaarde voor familienaam aan te nemen Vink en als voornaam te behouden Salomon Philip, dat zijn zoon Philip Salomons genaamd oud 28 jaar, wonende te Ligtenvoorde, aan wien hij de voornaam geeft van Philip Salomon.

Aldus opgemaakt en na duidelijke voorlezing getekend den vierentwintigsten december 1812.
Verklaarde comparant niet te kunnen schrijven.

kad.nr.	hsnr.	naam	geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 84	106	Kortbeek Gradus	1775 22 dec.	landbouwer	+ 19.8.1825
		Bollen Janna	1771	vrouw	+ 13.5.1828
		Kortbeek Antony	1802 24 aug.	landbouwer	huwt op
		Bollen Anna	1778	landbouwster	ongetrouwd +
		Holweg Geertruid	1802 22 okt.	dienstmeid	

26 july 1797 premissis ex move tribus proclamation in matrimonium consuetis sunt Gradus Kortbeek cujus parentes Garrit Kortbeek et Geertruy Leitink et Janna Bollen cujus parentes Hindrik Bollen et Tonne Huynink. testibus Gerardus Doppen et Gertrude Wyers Garrit en Geertruy Kortbeek woonden in Aalten aan de Kortbeek in de Heurne

g 138	107/	Lochem van Hermanus	1769	8 okt	veldwagter	+ 28.8.1827
	137	Winkelhorst Aleida	1784	vrouw	+9.12.1852
Aaltenseweg		Lochem van Gerrit Willem	1797	15 mrt	veldwagter	
		Lochem van Antony	1807	7 jan.	militair	
		Lochem van Joh.Geertruid	1810	dochter	vertrokken nr. Grol
		Lochem van Bernardus	1814	14 aug.	zoon	vertrokken nr. Aalten
		Lochem van Harmina	1816	4 sept.	dochter	
		Lochem van Frederika	1818	7 nov.	dochter	
		Lochem van Aleida	1820	1 nov.	dochter	
		Lochem van Jan	1822	26 dec.	zoon	
		Lochem van Geertruid	1825	20 jan.	dochter	
g 48	107	Spekschoor Derk	1749	25 febr.	schoenmaker	Klaasboer +10.10.1831
		Holkenborg Harmina			vrouw	+ 13.8.1823 (H 17.5.1788)

		Spekschoor Gerrit Jan	1789	1 mei	landbouwer	
		Boschker Janna	1794	2 dec.	jonge vrouw	
		Spekschoor Willemien	1791	15 juny	dochter	huwt met J.H.Knippenborg +3.6.1826
		Spekschoor Harmen	1798	zoon	
		Spekschoor Hendrikus	1826	23 sept	kl.zoon	
		Spekschoor Jan Hendrik	1826	23 sept	kl.zoon	tweelingen
		Spekschoor Harmina	1828	10 nov.	kl.dochter	
		Boschker Willemien	1806	10 april	dienstmeid	komt van C.24 Vragender
g 536	108	Huinink Jan Willem	1770	2 febr.	landbouwer	zn van Jan- en Fenne Slot
		Sprenkelder Janna	1776	20 nov.	vrouw	
		Huinink Jan Berent	1799	4 july	landbouwer	
		Huinink Jan Hendrik	1811	11 april	zoon	(in 1842 komt Hermanus Orriëns als kostganger naar Huinink Jan Berent huwt op 11.2.1847 met Harmina Gebbink hij overlijdt en Harmina Eppink Gebbink huwt op 26.5.1848 met Hermanus Orriëns)
		Huinink Engele Maria	1802	16 sept.	landbouwster	
		Huinink Janna	1813	23 dec.	dochter	
		Huinink Frederika	1818	18 mei	dochter	
		Eeftink Hendrik	1793	dienstknecht	
		Holweg Christina	1807	dienstmeid	
		Antony	1792	dienstknecht	
		Sterenborg Jan Hendrik	1814	7 sept.	dienstknecht	
		Ebbers Gerrit Jan	1792	knegt	
g 373	109	Veltkamp Gerrit Jan	1763	landbouwer	Voshutten + 11.3.1837 nr. B. 118 nr.Rouwhorst Zieuwent E.109 komt van B.120
		Bokkers Willemina	1770	10 juny	vrouw	
		Veltkamp Hendrica	1806	24 nov.	dochter	
		Veltkamp Janna	1813	dochter	
		Veltkamp Aleida	1804	9 okt.	dochter	
		Plekkenpol Jannes	1818	12 dec.	knegt	
		Veltkamp Teune	1823	4 jan.	zoon	
kad.nr.	hsnr.	naam		geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 1266	110	Gierkink Jan Hendrik	1772	17 sept.	landbouwer	+ 6.2.1842 Bokkat
		Wolters Berendina	1775	31 okt.	vrouw	+ 29.5.1825
		Gierkink Johanna	1801	22 april	dochter	huwt met G.J.Stortelder nr. C.7 Pillen Vragender
		Gierkink Hendrikus	1802	8 mrt.	militair	
		Gierkink Antony	1818	30 mei	zoon	
		Gierkink Harmina	1804	18 okt.	dochter	nr. E.178 Zieuwent
		Gierkink Joh.Hendrikus	1808	29 okt.	zoon	
		Gierkink Engele Maria	1810	1 febr.	dochter	
		Geerkink Aaltjen	1811	dochter	nr. C.37 Vragender
		Gierkink Geertrui	1819	17 nov.	dochter	

Plekkenpol Hendrik	1813	knecht	van Bosch 118
Wolters Jan Willem	1745	oom	+ 12 .2.1827

*Jan Willem Wolters, vader van berendina, was weduwnaar van Aaltjen Gierkink ,
zoon van Jan Hendrik Wolters en Janna Weenink*

f 257 111	Haverkamp Jan Derk	1793 7 sept.	landbouwer	alias ten Brundel
(sectie F	Rouwhorst Euphenia	1786 30 okt.	vrouw	
Zieuwent)	Haverkamp Dina	1817 15 jan.	dochter	
	Haverkamp Jan Hendrik	1820 6 aug.	zoon	
	Haverkamp Janna	1823 20 jan.	dochter	
	Haverkamp Hendrika	1824 24 jan.	dochter	
	Brundel ten Eimert	1797 4 nov.	broer	
	Brundel ten Manus	1800 6 okt.	broer	+ 19.9.1827
	Brundel ten Jan	1807 29 april	broer	
	Brundel Antony	1811 10 okt	broer	
	Lankveld Harmina	1800	meid	
	Rentink Harmina	1765 22 dec.	moeder	+ 10.4.1832
	Brundel ten Manus	1827 19 okt.	zoon	
	Nijevrakking Jan Willem	1799	knecht	komt in 1827 van Beltrum
	Reyerdink Aleida	1799	meid	komt in 1827 van Munsterland

*Rentink Harmina was weduwe van Jan Hendrik ten Brundel, haar ouders waren
Jan Derk Rentink en Johanna Hummelink.
Eimert ten Brundel huwt op 18 nov.1826 met Geertruida Lankveld*

g 295 112	Harbers Jan Hendrik	1769 27 mei	landbouwer	huwt op 13.6.1800
	Wopereis Jenneken	1771 20 april.	vrouw	+ 19.1.1841
	Harbers Maria	1802 9 mei	dochter	
	Harbers Jan	1804 26 nov.	zoon	
	Kuentjes Hendrika	1812 27 jan.	meid	
g 278 113	Weelink Gerrit Jan	1760 25 mei	landbouwer	Boswever
	Ikink Enneken	1770 25 july	vrouw	
	Weelink Johannes	1805 12 sept.	zoon	huwt in 1837 Johanna Frank
	Weelink Jan Hendrik	1803 6 april	zoon	
	Weelink Jan Willem	1807 8 sept.	zoon	vertr. nr. E. 172 Zieuwent
	Weelink Catharina	1810 4 mei	dochter	
g 1295 114	Hartman Antony	1777 12 febr.	landbouwer	Rabestede
	Hartman Aaltjen	1781 20 mrt.	zuster	
	Hartman Jan Hendrik	1818 17 aug.	zoon	
	Bosker Jan	1808 16 nov.	knecht	komt van Rekken

Op 24 oktober 1821 overleed in huisnummer 114 in den Bosch Johanna Lubbers,
geboren in 1742, weduwe van Jan Hendrik Hartman, dochter van Jan Lubbers en
Derksken Slot

kad.nr.	hsnr.	naam	geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 950 eig. v.Basten Batenburg	115	Huinink Gerrit	1767 28 juni	landbouwer	+ 25.1.1829
		Gierkink Griete	1769 3 febr.	vrouw	+ 17.3.1835
		Huinink Jan	1800 8 sept.	zoon	
		Huinink Janna	1814 1 mei	dochter	Kranenboergplaats
		Huinink Berendina	1818 18 mei	dochter	
		Huinink Hendrica	1821 27 mei	dochter	
		Huinink Frederikus Brake te Hendrina	1764 24 mrt. 1805	oom meid	
<i>Gerrit Huinink is een zoon van Bartholt Huinink en Kunne Raben</i>					
g 989	116	Weelink Manus	1768 25 dec.	landbouwer	+ 18.6.1831
		Bloemendaal Jenneken	1782 8 okt.	vrouw	(Manus is een zoon van Garrit Jan Weelink en Katharina Wolters)
		Weelink Joh. Bernardus	1807 11 febr.	militair	
		Weelink Antonia	1810 27 april	dochter	
		Weelink Hendrikus	1814 24 july	zoon	
		Weelink Garrit	1818 19 aug.	zoon	
		Weelink Geertrui	1822 8 febr.	dochter	
		Weelink Janna	1780 1 nov.	zuster	
g 992	117	Rouwhorst Hendrik	1753 4 jan.	landbouwer	+ 6.5.1837
		Bekken Teune	1769 3 okt.	vrouw	huwt op 12.6.1795
		Rouwhorst Harmen	1798 7 nov.	zoon	Kars
		Rouwhorst Harmanna	1810 31 jan.	dochter	
		Rouwhorst Geertrui	1801 29 mei	dochter	
		Rouwhorst Janna Marie	1823 29 mrt.		
g 1000	118	Gierkink Jan Hendrik	1769 15 aug.	landbouwer	Geerkink
		Gierkink Berent Hendrik	1796 7 nov.	zoon	Berent huwt op
		Weyenburg Marie	1797 13 mrt.	sch.dochter	29 juni 1822 met Marie
		Gierkink Harmen	1797 7 nov.	landbouwer	vertr. nr. E. 202 Zieuwent
		Gierkink Antony	1801 15 nov.	schutter	
		Gierkink Harmanus	1823 3 sept.	kl.kind	
		Rolder te Janna	1739 20 dec.	moeder	+ 14.3.1830
		Veltkamp Hendrika	1806 27 nov.	dienstmeid	komt van Bosch 109
		Gierkink Willemien	1827 26 mei	kl.kind	
		Weyenburg Grada	1814	dienstmeid	komt van Vragender

Stortkar staat op weide achter te Plate Geerkink. Links achter haag en bomen stond de boerderij van te Plate Kars, afgebroken i.v.m. aanleg van de Twente-Route in 1963. Boerderij links aan de overzijde was van Rondeel (Vonderman) links naast waar thans het autobedrijf van Cuypers is vervolgens Huinink (Kranenboer) eveneens afgebroken i.v.m. aanleg Twente-Route

Foto omstreeks 1962

kad.nr.	hsnr.	naam	geboren	beroep/relatie	aanmerkingen
g 999	119	Raben Jan Hendrik	1751 2 mrt.	landbouwer	(overl.op17 july 1828 Jan Hendrik Raben,77 jr. wednr.v.Harmina Rietberg, zn.v. Bartholt Raben en Enneken Metelen)
		HummelinkAntony	1775 mrt.	landbouwer	
		Pillen Janna	1781 2 mei	vrouw	
		Hummelink Hendrica	1811 16 april	dochter	
		Hummelink Janna	1812 17 april	dochter	
		Hummelink Bernardus	1823 23 mrt.	zoon	
g 1085	120	Rouwhorst Antony	1788 15 mrt.	landbouwer	nr. G.J.Gootink Harreveld nr 109 Bosch van nr. 121 Bosch
		Gierkink Jenneken	1776 17 mei	vrouw	
		Rouwhorst Joannes Bern.	1817 29 mrt	zoon	
		Plekkenpol Gerrit Jan	1773 15 okt.	dienstknecht	
		Veltkamp Aaltjen	1804 9 okt.	dienstmeid	
		Knippenborg Antony	1796 18 sept.	dienstknecht	
		Tank Miene	1802	meid	
g 1087	121	Hoitink Jan Hendrik	1783 24 mrt.	landbouwer	Op de Haar wed. van J.W.Hoitink naar nr 120 Bosch ingekomen v. Munsterland
eig.Kasper		Verwoold Teune Maria	1789 5 jan.	vrouw	
te Welscher		Hoitink Janna	1816 5 febr.	dochter	
		Hoitink Hendrikus	1818 24 april	zoon	
		Hoitink Jan Willem	1823 21.july	zoon	
		Hoitink Antony	1785 21 dec.	broeder	
		Hoitink Albert	1785 7 mrt.	broeder	
		Klein Tank Aaltjen	1762	moeder	
		Klein Tank Willemina	1791	meid	
		Hooitink Joh.Bernardus	1827 19 july	zoon	
		Boschker Liesbeth	1809	meid	

g 1123	122	Bekhuizen Jan Berend	1804	13 sept.	wever	
		Gierkink Harmina	1767	6 mrt.	moeder	wed.van G.Bekhuizen
	123	Oirband Daniël				+ 20.8.1825
		Bekhuis Henricus	1800	wever	+ 23.4.1829
		Vos Aaltjen	1792	vrouw	
		Bekkenhuys Garrit Jan	1826	19 juny	zoon	
		<i>Op 25 juny 1825 gehuwd Henricus Bekkehuis (Bekhuis, Bekkenhuizen) 24 jaar en zoon van Gradus Bekkehuis en Harmijne Geerkink en Aaltjen Voss 33 jaar, dochter van Harmen Voss en Trine Olthuis.</i>				
		<i>Omstreeks 1828 is de familie vertrokken naar nummer D.97 Lieveelde</i>				
	123	Olyslager Harmanus	1796	2 febr.	landbouwer	komen van 124 Bosch
		Lankveld Reindina	1794	27 jan.	vrouw	
g 1080	123	Hane Joh.Christiaan	1788	7 april	wever	
		Gerritzen Janna Willemina	1799	31 mei	vrouw	
		Hane Maria Gezina	1824	17 jan.	dochter	
		Hane Jan Willem	1826	29 dec.	zoon	
e 1270	124	Olijslager Derk	1760	landbouwer	+ 13.9.1830
		Spekschoor Geertjen	1770	27 okt.	vrouw	+ 24.12.1831
		Olijslager Harmen	1796	2 febr.	zoon	vertrokken naar 123 Bosch
		Olijslager Garrit Jan	1808	14 jan.	zoon	Waerduys (militair)

Kadastrale atlas waardevol kwaliteitsproduct

Publicatie Weekblad Elna 2 december 2010

Eerste exemplaar voor gemeentebestuur Oost Gelre Groenlo - In de raadzaal van het Stadhuis in Groenlo is afgelopen donderdag de nieuwe kadastrale atlas Groenlo/Lichtenvoorde 1832 officieel ten doop gehouden. Het eerste exemplaar van het fraaie boekwerk werd door prof. dr. F. Keverling Buisman, voorzitter van de Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland, aangeboden aan wethouder René Hoijtink van de gemeente Oost Gelre. Samen met de collega wethouders Jos Wolterink en Vincent van Uem verving Hoijtink daarbij de op het laatste moment verhinderde burgemeester Henk Heijman. Wethouder Hoijtink betitelde in zijn toespraak de nieuwe atlas als een kwaliteitsproduct, dat voor de gehele gemeente Oost Gelre van grote waarde is en zal blijven. “Naar de inhoud en de uitvoering kijkende, vergelijk ik persoonlijk een dergelijke atlas met de bijbel. Daarnaast draagt een dergelijk product een spannend karakter met zich mee. Dit heeft voornamelijk te maken met de vergelijkingen van de diverse situaties door de jaren heen. Als gemeentebestuur zijn wij bijzonder blij met de totstandkoming ervan. Een en ander mede gelet op het aan de functies van de gronden gekoppelde belang. Het product herbergt tevens een cd-rom met daarop 65 kaarten. Een stukje vakmanschap derhalve, van waaruit tevens een behoorlijke dosis meesterschap mag worden waargenomen”, aldus Hoijtink. Voorzitter Keverling Buisman van de SWKAG stond bij de presentatie van de nieuwe atlas uitvoerig stil bij de onlangs overleden J.F. van Oosten Slingeland uit Winterswijk. De man die reeds decennia lang onvoorstelbaar veel baanbrekend werk heeft verricht met betrekking tot de productie en uitgifte van het systeem kadastrale atlassen in met name de provincie Gelderland. Keverling Buisman memoreerde daarbij dat Van Oosten Slingeland er reeds in 1964 voor zorgde dat in dat jaar de eerste kadastrale atlas werd gepresenteerd en dat hij vooral na zijn pensionering veel werk heeft verricht ten behoeve van dit waardevolle product. “Als Stichting Werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland zijn wij al meer dan 25 jaar actief op dit gebied. Inmiddels hebben tientallen gemeenten in deze provincie een dergelijke atlas, maar hebben wij nog steeds vele gemeenten te gaan. Het initiatief heeft in alle overige provincies van Nederland opvolging gekregen. Derhalve een landelijk succes.” Voorzitter Ben Verheij van de Oudheidkundige Vereniging Groenlo en mede sprekende namens de verenigingen uit Zieuwent en Lichtenvoorde schilderde ten behoeve van de vele aanwezigen de gehele totstandkoming van de atlas, alsmede de wijze waarop het boekwerk is gefinancierd en de inmiddels kenbaar gemaakte belangstelling voor de atlas. “Het initiatief, dat deze keer wel een uitvoering heeft gekregen, dateert van maart 2007. Toen werd het aangekaart in een gezamenlijke vergadering van de oudheidkundige verenigingen in Oost Gelre. Twee jaar later vond de eerste vergadering plaats met de Stichting WKAG. In totaal zijn er negen vergaderingen aan de totstandkoming van het product gewijd. Maar het resultaat mag er zijn. Naast de gemeente Oost Gelre hebben een tiental sponsors uit Lichtenvoorde en Groenlo financieel gezien de realisatie van de kadastrale atlas mogelijk gemaakt. Daarnaast hebben de inspanningen van de drie gemeentelijke oudheidkundige verenigingen ervoor gezorgd dat er reeds bij voorinschrijving diverse atlassen zijn verkocht. Dit laatste heeft ertoe bijgedragen dat de oplage uit 275 exemplaren bestaat.

Er zijn nog enkele exemplaren beschikbaar, te verkrijgen bij de VVV, Markt 11a, voor de prijs van 30 euro.

Ons zoekplaatje

door Gerhard Eppingbroek

Geachte lezer, het dubbele zoekplaatje uit periodiek nummer 61, de foto van de twee dames achter het ziekenhuis en de foto van een voorwerp, bleek wel zeer moeilijk te zijn want er kwam slechts een enkele reactie. De heer en mevr. Sironde uit de Delstraat meenden in de linker dame mevrouw Annie Abbink-te Pas te herkennen. Zij was gehuwd met Antonius Johannes Abbink, woonachtig aan de Oude Aaltenseweg nr. 4. Hij was o.a. werkzaam bij eierhandel Pondes. De rechter mevrouw is nog niet bekend.

Het voorwerp waar verder geen reactie op gekomen is bleek, naar mij iemand uit de kledingbranche meedeelde, vroeger gebruikt te worden als versteviger in de boord van een overhemd voor mannen. De metalen plaatjes (veertjes) werden in gleufjes in de punten van de boord geschoven zodat ze mooi recht en glad bleven zitten. Het kettinkje ging onder de stropdas door en verbond de twee plaatjes. Later werden dit plastic pennetjes en tegenwoordig zitten ze vaak vast in de boord. De informanten hartelijk dank.

Ons nieuwe zoekplaatje is een foto die ik ooit al eens ontving van een vroegere verslaggever van De Graafschapbode. Het is een foto, gemaakt bij Zaal Overkamp te Vragender bij een tentoonstelling van Pluimvee en Konijnen op 19-12-1981.

Kinderen konden hier hun huisdieren laten keuren.

Graag willen we van u weten wie de kinderen en de keurmeester zijn.

1.
2.
3.
4.
5.
6.

Reacties graag aan: G.J.A. Eppingbroek, Koekoekstraat 16, 7102 AZ Winterswijk, tel. 0543-515408

Adressen bestuur en contactpersonen Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

J.A.M. Tijdink, Schatbergstraat 56, 7131 AS Lichtenvoorde, tel. 0544-373123.
Voorzitter

H.A.M. Everink, Lauwersdijk 5, 7137 ME Lieveelde, tel. 0544-373081.
Secretaris

J. B.J. Ernst, Derde Broekdijk 2, 7132 EC Lichtenvoorde, tel. 0544-379321.
Penningmeester

F.A.M. Bonnes, Ludgerstraat 11, 7131 EX Lichtenvoorde, tel. 0544-372491.
Bestuurslid, werkgroep Streektaal, redactie periodiek

H.J. Hanselman Const. Huygensstraat 7, 7131 WG Lichtenvoorde, tel. 0544-373108.
Bestuurslid, bibliothecaris, redactie periodiek, werkgroep genealogie

F.J. van Lochem, v.d. Meer de Walcherenstraat 10, 7131 EN Lichtenvoorde, tel. 0544-374723.
Bestuurslid, redactie periodiek

A.Pluimers, Klaasbos 24, 7131 SZ Lichtenvoorde, tel. 0544-379065.
Bestuurslid, redactie periodiek

W.F.A.J. Waalder, Hugo de Grootstraat 10, 7131 XZ Lichtenvoorde, tel. 0544-373177.
Bestuurslid, werkgroep archeologie

Th.G.F. Withag, Pastoor Sandersstraat 19, 7131 BT Lichtenvoorde, tel. 0544-375517.
Bestuurslid, beheer fotoarchief, werkgroep excursies en lezingen

Redactieadres

F.J. van Lochem, v.d. Meer de Walcherenstraat 10, 7131 EN Lichtenvoorde, tel. 0544- 374723

Oude nummers de Lichte voorde

H.J. Hanselman Const. Huygensstraat 7, 7131 WG Lichtenvoorde, tel. 0544 373108

Contributie voor het lidmaatschap van de vereniging: € 20,--.

Internet:

Website Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

www.oudheidkundelichtenvoorde.nl

E-mailadres Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

info@oudheidkundelichtenvoorde.nl

Bank en giro

Postgiro:1007734 t.n.v.Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

Banknummer: 3361.63.932 Rabobank Lichtenvoorde t.n.v.Vereniging voor Oudheidkunde te Lichtenvoorde

Digitale bewerking
Henk Hanselman
2013